

Eesti kutseõppe 2015.- 2016. aasta vilistlaste uuring

LÕPPARUANNE

31.10.2017

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Sisukord

Sisukord	1
Jooniste loetelu.....	2
Tabelite loetelu.....	5
Lühikokkuvõte.....	7
Executive summary	9
1. Sissejuhatus	11
1.1 Uuringu eesmärk	11
1.2 Metoodika	11
2. Uuringu tulemused.....	17
2.1 Eriala ja kooli valiku tegurid	17
2.2 Tagasivaade õpingutele	23
2.2.1 Praktika ja kutseeksam.....	23
2.2.2 Välisriigis õppimine	28
2.2.3 Õpingute ajal töötamine	30
2.2.4 VÕTA kasutamine	34
2.2.5 Õppija toetamine ja tugisüsteemid.....	35
2.3 Õpingutejärgne tegevus	40
2.3.1 Õppimine ja edasiõppimiskavatsus	41
2.3.2 Töötamine.....	45
2.4 Õpingutega rahulolu ja vilistlaste pädevused	55
2.4.1 Üldine rahulolu	55
2.4.2 Pädevused	60
Lisad	65
Lisa 1. Eriala ja kooli valiku tegurid	65
Lisa 2. Õpingutejärgne töötamine	67
Lisa 3. Õppesuunad.....	68
Lisa 4. Õpingutega rahulolu	70
Lisa 5. Faktoranalüüs Herzbergi sisemiste ja väliste tegurite rahulolu teooria testimiseks	71
Lisa 6. Pädevused	73
Lisa 7. Faktoranalüüs pädevuste grupeerimiseks	77
Lisa 8. Enesehinnanguliste pädevuste ning rahulolu kahe aspekti vaheline korrelatsioon	78
Lisa 9. Veebipõhine küsitlusankeet	79

Jooniste loetelu

Joonis 1. Lõpetatud õppevaldkond sugude lõikes (n = 993; kaalumata andmed)	16
Joonis 2. Vilistlaste kooli- ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 1229)	18
Joonis 3. Kutseõppesse õppima asumise eelistus õppeliikide lõikes (n = 1226)	19
Joonis 4. Kutseõppesse õppima asumise eelistus õppevaldkondade lõikes (n = 1223)	20
Joonis 5. Varasem kõrgeim omandatud haridustase õppeliikide lõikes (n = 1224)	20
Joonis 6. Pärast kõrghariduse omandamist kutseõppesse suundumise põhjused (n = 113)	21
Joonis 7. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused õppeliikide lõikes (n = 1223)	21
Joonis 8. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused õppevaldkondade lõikes (n = 1223)	22
Joonis 9. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused vanuserühmade lõikes (n = 1166)	22
Joonis 10. Vilistlaste hinnangud õpinguid mõjutanud teguritele (n = 1055)	23
Joonis 11. Praktikakoha leidmise viisid õppevaldkondade lõikes (n = 1178)	24
Joonis 12. Praktikakoha leidmise viisid õppeliikide lõikes (n = 1178)	25
Joonis 13. Rahuloluhinnangud pikima praktikaperioodiga ning koolis õpitu rakendamisega praktikakohas (n = 1164)	25
Joonis 14. Pikima praktikakoha kasulikkus hilisemal töökoha leidmisel praktika leidmise viiside lõikes (n = 1165)	26
Joonis 15. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine õppeliikide lõikes (n = 1225)	29
Joonis 16. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine õppevaldkondade lõikes (n = 1224)	29
Joonis 17. Välisriigis viibinud vilistlaste Joonis 18. Välisriigis õppinud või praktikal viibinud õpi- või praktikakogemuse kasulikkus eriala vilistlaste saadud kogemused omandamisel (n = 160)	30
Joonis 19. Õpingute ajal töötamine (n = 1229)	31
Joonis 20. Õpingute ajal töötamine õppeliikide lõikes (n = 1225)	31
Joonis 21. Õpingute ajal töötamine õppevaldkondade lõikes (n = 1224)	32
Joonis 22. Õpingute ajal töötamine vanuserühmade ja sugude lõikes (n = 1164)	32
Joonis 23. Õpinguteaegse töö seotus õpitava erialaga (n = 659)	34
Joonis 24. Õpinguteaegse töö seotus õpitava erialaga õppeliikide lõikes (n = 656)	34
Joonis 25. Kutseõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine õppeliikide lõikes (n = 1051)	37
Joonis 26. Kutseõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine õppevaldkondade lõikes (n = 1052)	38
Joonis 27. Õpingute ajal tugiteenuste kasutamine peamise õppekeele lõikes (n = 1045)	38
Joonis 28. Õpingute ajal tugiteenuste kasutamine vanuserühmade ja sugude lõikes (n = 1049)	38
Joonis 29. Praegune hõiveseisund õppeliikide lõikes (n = 1171)	40
Joonis 30. Praegune hõiveseisund õppevaldkondade lõikes (n = 1172)	41

Joonis 31. Praegune hõiveseisund varasema kõrgeima omandatud haridustaseme lõikes (n = 1177)	41
Joonis 32. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud (n = 239)	42
Joonis 33. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud varasema kõrgeima omandatud haridustaseme lõikes (n = 241)	42
Joonis 34. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud vanuse lõikes (n = 233)	42
Joonis 35. Praegu õppivate vilistlaste edasiõppimise põhjused (n = 239)	43
Joonis 36. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal (1-2 aastat) õpingutega jätkata õppeliikide lõikes (n = 935)	43
Joonis 37. Hetkel mitteõppivate vilistlaste edasiõppimise valikud (n = 253)	44
Joonis 38. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal (1-2 aastat) õpingutega jätkata õppevaldkondade lõikes (n = 935)	44
Joonis 39. Hetkel mitteõppivate, kuid lähiajal õpingutega jätkata kavatsevate vilistlaste õpingutega jätkamise põhjused (n = 302)	44
Joonis 40. Õppivate või edasiõppimist kavandavate vilistlaste haridustasemete valikud õppevaldkondade lõikes (n = 490)	45
Joonis 41. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg (n = 811)	46
Joonis 42. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg õppeliikide lõikes (n = 831)	46
Joonis 43. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg õppevaldkondade lõikes (n = 829)	46
Joonis 44. Praeguse põhitöö leidmisele kulunud aeg igapäevaseid tegevusi piirava pikaajalise haiguse või terviseprobleemi olemasolu lõikes (n = 778)	47
Joonis 45. Hetkel töötavate vilistlaste praeguse põhitöö leidmist mõjutanud tegurid (n = 828)	48
Joonis 46. Praeguse põhitöö seotus omandatud erialaga õppeliikide lõikes (n = 830)	49
Joonis 47. Praeguse põhitöö seotus omandatud erialaga õppevaldkondade lõikes vastus (n = 830)	49
Joonis 48. Põhjused, miks praegune põhitöö ei ole üldse või on vähesel määral seotud omandatud erialaga (n = 267)	50
Joonis 49. Vajaliku haridustaseme nõue praegusel põhitööl õppeliikide lõikes (n = 830)	51
Joonis 50. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökohta asukoht NUTS 3 tasemel (n = 789)	52
Joonis 51. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökohta asukoht NUTS 3 tasemel vanuserühmade lõikes (n = 768)	52
Joonis 52. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökohta asukoht NUTS 3 tasemel sugude lõikes (n = 767)	52
Joonis 53. Vilistlaste praegune peamine sissetulek (n = 1229)	53
Joonis 54. Praegu töötavate vilistlaste keskmine brutosissetulek kuus (n = 486)	53
Joonis 55. Rahuloluhinnangud omandatud eriala valikule õppekeele lõikes (n = 1215)	58
Joonis 56. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel (n = 1054)	60
Joonis 57. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal (n = 962)	62

Joonis 58. Vastajate hinnangud oma pädevuste tasemele (n = 1055)	63
Joonis 59. Õpingute ajal töötamine õppesuundade lõikes (n = 1229)	68
Joonis 60. Õpinguteaegse töö seotus õpitava erialaga õppesuundade lõikes (n = 664).....	68
Joonis 61. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine õppesuundade lõikes (n = 1228).....	69
Joonis 62. Praegune hõiveseisund õppesuundade lõikes (n = 1174).....	69
Joonis 63. Faktorgraaf sisemistest ja välistest teguritest	71

Tabelite loetelu

Tabel 1. Laekunud vastuste arv kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide lõikes	13
Tabel 2. Laekunud vastuste arv sugude, vanuserühmade, õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes 15	
Tabel 3. Viis kõige olulisemat eriala ja kooli valikut mõjutanud tegurit sugude lõikes (n = 1165)	19
Tabel 4. Kutseeksami sooritamine õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes	27
Tabel 5. Kutsetunnistuse olulisus tööturul vilistlaste hinnangul õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes	28
Tabel 6. Õpingute ajal töötanud vilistlaste töötamise peamised põhjused	33
Tabel 7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA) õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes	35
Tabel 8. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 1225) ja selle mõju töötamisele (n = 415) õppeliikide lõikes	36
Tabel 9. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 1224) ja selle mõju töötamisele (n = 412) õppevaldkondade lõikes	36
Tabel 10. Kutseõppe vilistlaste rahulolu sisemiste (isiklikest valikutest tulenevate) teguritega (n = 1053)	56
Tabel 11. Kutseõppe vilistlaste rahulolu väliste teguritega (n = 1053).....	56
Tabel 12. Kutseõppe vilistlaste rahulolu sisemiste teguritega õppekeele lõikes (n = 1043)	57
Tabel 13. Kutseõppe vilistlaste rahulolu väliste teguritega õppekeele lõikes (n = 1042)	57
Tabel 14. Rahuloluhinnangud omandatud eriala valikule kutseõppe liikide ja õppevaldkondade lõikes	58
Tabel 15. Indikaatori "Olen oma eluga rahul" seos kutseõpingute ja praeguse tööga (n = 1053) ...	59
Tabel 16. Vilistlaste poolt eriala valikul viis kõige olulisemaks hinnatud tegurit õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes	65
Tabel 17. Eriala valiku tegurid peamise õppekeele järgi (eesti õppekeel n = 963, vene õppekeel n = 253)	66
Tabel 18. Palga suurenemine pärast õpingute lõpetamist ja selle põhjused õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes	67
Tabel 19. Vilistlaste rahulolu sisemiste teguritega tervisliku seisundi lõikes (n = 1050).....	70
Tabel 20. Vilistlaste rahulolu väliste teguritega tervisliku seisundi lõikes (n = 1050).....	70
Tabel 21. Kinnitava faktoranalüüsi sobivusnäitajad	71
Tabel 22. Pööratud faktormatriks	72
Tabel 23. Rahulolufaktorite algtunnuste sisereliaablus	72
Tabel 24. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel peamise õppekeele lõikes (n = 1044).....	73
Tabel 25. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel õppevaldkondade lõikes (n = 1050).....	74

Tabel 26. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal õppevaldkondade lõikes (n = 959)	75
Tabel 27. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal peamise õppekeele lõikes (n = 951).....	76
Tabel 28. Pööratud neljafaktoriline faktormatriks	77
Tabel 29. Pädevuste faktorite algtunnuste sisereliaablus	77
Tabel 30. Pädevuste loodud nelja faktori ja rahulolu kahe faktori vaheline seosematriks.....	78

Lühikokkuvõte

Ernst & Young Baltic AS viis koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga läbi Eesti kutseõppe 2015. ja 2016. aasta vilistlaste uuringu. Uuringu eesmärk oli saada ülevaade lõpetanute õpingutega seotud taustast, lõpetamisjärgsest tegevusest, toimetulekust tööturul ning hinnangutest kutseõpet pakkuvate asutuste õppetöö kvaliteedile ja omandatud pädevustele.

Uuring viidi läbi veebipõhise ankeetküsitlusena 2015. ja 2016. aastal Eestis kutseõpet pakkunud koolide vilistlaste seas. Uuringus osales 37 kutseõpet pakkuvat kooli, sh 32 kutseõppeasutust ja 5 rakenduskõrgkooli. Kolm erakooli olid küsitluse toimumise hetkeks oma tegevuse lõpetanud ning viie kutseõpet pakkuva kooliga ei saavutatud kokkulepet uuringus osalemiseks.

EHIS-e andmetel oli uuringus osalenud koolides 2015. ja 2016. a lõpetajate arv 14 956, mis moodustas 92% kõigist sel aastal kutseõppe lõpetanutest. Uuringule laekus 1062 originaalvastust. Eesti keeles täitis ankeedi 85% kõigist vastajatest ja vene keeles 15% vastajatest.

Allpool on toodud uuringu põhitulemused.

- ▶ **Kutseõppe vilistlaste jaoks on kõige olulisem eriala ja kooli valikut mõjutavaks teguriks huvi valdkonna ja/või eriala vastu (95% peab oluliseks),** kuid tähtsaks peetakse ka sobivat õppekeelt (88% peab oluliseks). Kui kõrgkoolidesse astujad peavad kooli mainet tähtsamaks kui eriala mainet, siis kutsekoolide õppurite jaoks on mõlemad aspektid võrdselt olulised (mõlemat peab oluliseks 63% vastanutest).

Valdav enamik (98%) kutseõppe vilistlastest läbisid õpingute ajal praktika. **Praktikakoha leidmine toimub valdavalt õppurite enda initsiatiivil, vaid igal kuuendal vilistlasel aitas praktikakoha leida kutsekool.** Samas ilmnis uuringust, et kooli roll praktikakohtade leidmisel on võrreldes 2012. aastaga mõnevõrra suurenenud, kuna varasema uuringu andmetel leidis kooli abiga praktikakoha keskmiselt iga kaheksas vilistlane. Vilistlaste rahulolu praktikaga oli võrdlemisi kõrge, 76% vilistlasi pidas praktika mahtu piisavaks ning 81% vilistlastest oli rahul praktikakohas toimunud juhendamisega. Kutseõppe vilistlased on võrreldes kõrghariduse vilistlastega praktikavõimalustega rohkem rahul: vastavalt 81% ja 55% lõpetajatest on rahul.

- ▶ **Kutseõppes on õpirändes osalemine vähelevinud. Keskmiselt vaid iga kaheksas kutseõppe vilistlane viibis õpingute või praktikaga seoses välisriigis.** Õpirändes osalemise aktiivsus ei ole kutsehariduse vilistlaste puhul võrreldes eelmise vilistlaste uuringu (2012) tulemustega oluliselt muutunud.
- ▶ **Kutseõppes õppijatest pooled (54%) on õpingute ajal tööturul hõivatud; kõige enam on hõivatud keskhariduse baasil kutsehariduse omandajad.** Kolmandik kutseõppe vilistlastest ei töötanud õpingute ajal ega ka enne seda, mida võib seostada kutsehariduse õppurite madalama keskmise vanusega. Kõige aktiivsemalt ollakse õpingute ajal hõivatud tervise ja heaolu, ärinduse, halduse ja õiguse erialadel ning kõige vähem IKT erialadel.
- ▶ **Õpingute ajal sai õppetoetust kolm neljandikku kutseõppe vilistlasest. Õppetoetuse saamine ei ole kuigi suurt mõju avaldanud õpinguteaegsele töötamisele.** Keskmiselt 13% õpingute ajal töötanud vilistlastest saab tänu saadud põhi- või eritoetusele vähendada oma töökoormust või töötamise sootuks lõpetada.
- ▶ **Ligi pooled kutseõppe vilistlastest vajasisid õpingute ajal tugisüsteemide abi ning valdav enamik neist (90%) vajaliku abi ka sai.** Märkimisväärselt suurem on tugiteenuste abi kasutamine vene õppekeeleaga vilistlaste seas, kellest vajab tugiteenuste abi keskmiselt 58%, samas kui eesti õppekeeleaga vilistlaste seas oli neid 37%.

- ▶ **Kutseõppe lõpetajate õpingutejärgne hõive tööturul on küllalt kõrge – 78% vilistlastest töötab või töötab ja õpib samal ajal.** Õpingutejärgselt on hõivesse suundunud enim tervise ja heaolu ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna vilistlasi. Ligikaudu poolte (52%) kutseõppe vilistlaste töökohad on koondunud nelja suuremasse linna.
- ▶ Kõikidest lõpetajatest 21% (sh samal ajal töötavad vilistlased) on jätkanud õpingutega pärast kutsehariduse omandamist. Õpingutega jätkamise peamine põhjus on valdavalt enesetäiendamise soov, kuid oluliseks peetakse ka soovi parandada oma konkurentsivõimet tööturul. **Edasiõppijatest ligi pooled (48%) on suundunud pärast lõpetatud kutseõpinguid kõrgharidusse.** Kõrghariduses jätkavad oma õpinguid pigem nooremad kutseõppe lõpetajad.
- ▶ **Vilistlaste rahulolu õpingutega on väga kõrge – keskmiselt 91% on rahul nii kooli valiku kui õppetöö füüsilise keskkonnaga ning 90% on rahul ka oma õppekava/eriala valiku ning omandatud kutseharidusega üldiselt;** 82% vilistlastest peab õpinguid enda ootustele vastavaks. Kõige kõrgemalt hinnatakse isiklikest valikutest (rahulolu eriala ja kooli valikuga ning oma konkurentsivõimega tööturul) tulenevaid tegureid, madalamalt aga koolist (õppekava ülesehitus, õpetamise tase, õppetöö korraldus jm) tulenevaid tegureid. Vene õppekeeles õpingud läbinud vilistlaste hinnangud rahulolule on mõnevõrra madalamad kui eesti õppekeeleaga vilistlastel - iga viies pole rahul oma praeguse tööga ning oma konkurentsivõimega tööturul. Eriala ja kutsekooli valikuga ollakse enim rahul tervise ja heaolu valdkonnas, kõige vähem on rahul IKT valdkonna lõpetajad.
- ▶ **Kooli panust kujunenud pädevustesse hinnatakse kõige kõrgemalt erialaste teadmiste ja oskuste osas.** Oma praegusel töökohal peavad lõpetajad kõige olulisemaks iseseisvust, kuid väga oluliseks peetakse ka nii erialaseid kui sotsiaalseid pädevusi, sh suhtlus- või meeskonnatöö oskust, kusjuures kooli rolli peavad vilistlased kõige mõjusamaks just erialaste teadmiste ja oskuste kujunemisel. Vilistlaste poolt töökohal oluliseks hinnatud pädevuste tugevust hindavad vilistlased ka enda puhul väga tugevaks (keskmiselt kümnest vilistlasest kaheksa peab töökohal oluliste pädevuste taset endal väga heaks või heaks). Võrreldes kõrgharidusega paistab kutseõppes enam silma nii erialaste ja käeliste oskuste olulisus töökohal kui ka enesehinnangu kõrgem tase nendes valdkondades.

Executive summary

In 2017, the Ministry of Education and Research and Ernst & Young Baltic AS conducted a survey among the alumni of vocational educational institutions who graduated in 2015 and 2016. The goal was to compile an overview of alumni's educational background, explore their activities after graduation and general success on the labor market, and rate their satisfaction with the quality of study processes and skills and competencies they obtained.

The survey was undertaken in the form of an online questionnaire and included alumni who graduated from educational institutions that taught vocational skills during 2015 and 2016 calendar years. A total of 37 different schools offering vocational education participated, including 32 vocational schools and 5 institutions of applied higher education. 3 private schools had ceased to operate by the time of the survey and 5 institutions refused to participate.

According to EHIS, the number of students who completed their studies in the educational institutions participating in the survey in 2015 and 2016 was 14,956 (92% of all students graduating from a vocational educational institution in 2015-2016). A total of 1,062 original responses were received. 85% of the alumni responded in Estonian, 15% in Russian.

Main results of the survey are presented below.

- ▶ **Survey results indicate that vocational students choose their specialty mainly according to their personal interests (important for 95%),** however, suitable study language (important for 88%) is also an important factor. While students enrolling at higher education institutions find the reputation of their education institution more important than that of the specialty, it is different among vocational students: both aspects are important for 63% of the students.
- ▶ Alumni's answers show that majority (98%) undergo practical training. **Students usually find their placements themselves, only every sixth student requires assistance from their educational institution.** On the other hand, survey results show that when compared to 2012, educational institution's role and contribution has somewhat increased - five years ago one out of eight students found their placement with the help of their educational institution. Alumni's satisfaction with their practical training was relatively high: 76% found its scope to sufficient and 81% were satisfied with the quality of coaching they received at their placement. Satisfaction with practical training was higher among vocational students: 81% of vocational and 55% of higher education students were satisfied.
- ▶ **Student mobility is fairly uncommon among vocational students. Alumni survey results show that on the average one out of eight vocational students studied abroad during their study period or due to their practical training placement.** Student mobility rates of vocational students have not changed significantly compared to the previous (2012) alumni survey.
- ▶ **Half of vocational students (54%) are engaged on the labor market; the majority of vocational students who work during studies are post-high school vocational students.** Third of the vocational alumni reported that they did not work before or during their studies - a result that could be explained with vocational students' lower average age. Highest employment rates were reported by the alumni of health and welfare, and business, management and legal specialties; lowest occupancy rates were noted among the alumni of ICT.
- ▶ **Three-fourths of vocational alumni received study allowances. However, these did not have a significant impact on student's participation on the labor market.** On the average,

13% of the alumni who concurrently worked and studied reported that study allowances enabled them to decrease their work load or leave jobs altogether.

- ▶ **Roughly half of vocational alumni responded that they needed support services from their educational institution and the majority (90%) received the needed support. The demand for support services was notably higher among students with Russian as study language:** 58% of students who studied in Russian required educational support, whereas the share of students with Estonian as study language was 37%.
- ▶ **Post-graduation employment of vocational alumni is relatively high: 78% of the alumni either work or work and study at the same time.** Highest occupancy rates were reported among the alumni of health and welfare but also agriculture, forestry, fishery and veterinary specialties. Nearly half of the vocational alumni (52%) are working in four major cities.
- ▶ Out of all the alumni surveyed, 21% (including those who concurrently worked and studied) continued to pursue education also after completing their vocational studies. Main reason for this was to improve personal skills, the wish to better personal competitiveness came second. **Nearly half of the vocational alumni (48%) who decided to continue studying enrolled at higher education institutions.** Alumni who enroll at higher education institutions are mainly from the younger age group.
- ▶ **Alumni satisfaction with their studies is very high – on the average, 91% are satisfied with both the educational institution and the physical environment of their studies, 90% are satisfied with their choice of curriculum/specialty and the vocation in general; 82% claim that studies met their expectations.** Factors stemming from personal choices (choice of specialty and choice of school or level of labor market competitiveness) are rated higher. Factors that can be influenced by the school (structure of the curricula, level of tuition, study arrangements, etc.) are rated lower. Satisfaction rates among the alumni with Russian as study language are somewhat lower than those reported by their peers with Estonian as study language – every fifth is not satisfied with their current job and their level of competitiveness. Highest satisfaction rates were reported among the alumni of health and welfare, whereas their peers in ICT are the least satisfied.
- ▶ **Survey responses show that educational institutions' contribution to the development of alumni's competencies was deemed most notable in respect to professional knowledge and skills.** Alumni claim that independence is the most important competence that is required in their current jobs, professional and social skills (including communication and team work skills) come second, and respondents reported that educational institution's role is most prevalent when it comes to providing special vocational knowledge and skills. The level of competencies that the respondents themselves listed as professionally important is high (eight out of ten alumni claim that their professional competencies are either very good or good). When compared to the survey results of higher education alumni, professional and manual skills are deemed more important at vocational alumni's work places, also vocational alumni's self-esteem in this matter is higher.

1. Sissejuhatus

1.1 Uuringu eesmärk

Eesti kutseõppe 2015.-2016. aasta vilistlaste uuringu eesmärk oli saada ülevaade lõpetanute õpingutega seotud taustast, toimetulekust tööturul ning edasiõppimisest pärast kutsehariduse omandamist. Lisaks uuriti vilistlaste hinnanguid kutseõppe sisule ja korraldusele ning õpingutega rahulolule. Uuringu viis läbi Ernst & Young Baltic AS koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga (edaspidi HTM).

Uuringu sihtrühmaks olid 2015.-2016. aastal Eestis kutseõpet pakkunud koolide vilistlased. Kokku lõpetas Eesti Hariduse Infosüsteemi (edaspidi EHIS) andmetel 2015.-2016. aastal Eesti kutseharidusõppe 45 kutseõpet pakkuvas õppeasutuses 16 255 õpilast. Uuringu raames läbiviidud küsitlusele laekus vastuseid vilistlastelt 37-st kutseõpet pakkuvast koolist (tabel 1), mille lõpetajate arv oli EHIS-e andmetel 14 956. Uuringus osalenud kutseõpet pakkuvast koolist 32 olid kutsekoolid ning 5 rakenduskõrgkoolid.

Allpool on toodud uuringule seatud uurimisküsimused.

1. Millised on vilistlaste eriala valikut mõjutanud tegurid?
2. Milline on vilistlaste rahulolu lõpetatud õpingutega ja õppekorraldusega?
3. Kuidas mõjutas õpingute ajal töötamine õpinguid ning hilisemat tööle asumist ja töökoha valikut, kas õppetootuse või stipendiumi saamine mõjutas õpingute ajal töötamist?
4. Millised on vilistlaste kogemused seoses välismaal õppimise või praktikaga (lühiajaline mobiilsus)?
5. Millised on vilistlaste õpingutejärgsed plaanid ja tegevused (töötamine, õpingud) ning kuidas on need mõjutatud eelnenud õpingutest?
6. Kuivõrd edukad on vilistlased tööturul ning millised tegurid mõjutasid töökoha valikut; sh lõpetatud õpingutega seotud mõju?
7. Kuivõrd vastavad vilistlaste töökohal nõutavad pädevused tööandjate ootustele ja milline on lõpetatud õpingute panus nende arendamisse?
8. Millised on muutused, trendid võrreldes teiste sarnaste uuringute tulemustega ning millised erisused või sarnasused ilmnevad eeltoodud küsimustes kutsekoolide, õppevaldkondade ja muude oluliste gruppide lõikes eeltoodud küsimustes?

Uuringu tulemusi on võrreldud varasema (2012. aasta) kutseõppeasutuste vilistlaste uuringu¹ ning 2015. aasta kõrghariduse vilistlaste uuringu² tulemustega. Uuringu aruanne koosneb neljast sisupeatükist ning lisadest. Aruande lisas on toodud ka küsitlusankeet.

Ernst & Young Baltic AS tänab Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsiosakonna ning kutsehariduse osakonna esindajad hea koostöö eest uuringu läbiviimisel. Samuti täname kõiki uuringus osalenud kutseõppeasutusi ja rakenduskõrgkooli uuringule osutatud kaasabi eest. Uuringu autorite eriline tänu kuulub kõikidele küsitlusele vastajatele.

1.2 Metoodika

Uurimisküsimustele vastamiseks viidi uuringus osalenud kutseõpet pakkunud koolide vilistlaste seas läbi veebipõhine ankeetküsitlus. Veebiküsitluse ankeet põhines 2012. aasta kutseharidusasutuste vilistlaste ning 2015. aastal kõrghariduse vilistlaste uuringu ankeetidel, mida käesoleva uuringu

¹ Nestor, M. (2012). Kutseõppeasutuste vilistlaste uuring. Tallinn: Praxis.

² Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

raames kohandati ja kaasajastati. Küsitlemine toimus kaheksa nädala jooksul, 2017. aasta mai lõpust juuli keskpaigani.

Küsitlusankeet koostati eesti ja vene keeles ning igal vastajal oli võimalik valida endale sobilik ankeedi täitmise keel. Küsitluse vastuseid on käsitletud anonüümselt, üksiktulemusi aruandes ei esitleta. Andmeanalüüsiks on kasutatud statistikaprogrammi SPSS (versioon 24); kinnitav faktoranalüüs viidi läbi tarkvarapakettides R (versioon 3.4) ning Lavaan (versioon 0.5-23) ning joonised on koostatud tabelitöötlusprogrammiga MS Excel (2013).

Veebiküsitluse läbiviimine

EHIS-e andmetel oli aastatel 2015-2016 Eestis lõpetajaid 45 kutseharidusõpet pakkunud koolis, sh 40 kutsekoolis ning 5 rakenduskõrgkoolis. Küsitluse toimumise hetkeks oli neist oma tegevuse lõpetanud kolm³ ning viie⁴ kutseharidusasutusega ei saavutatud kokkulepet uuringus osalemiseks⁵. Üldvalimisse kuulub seega 37 kooli ning nende koolide vilistlaste arv on ligi 15 000 (tabel 1).

Küsitluse läbiviimisel kasutati nii personaalset kui avatud küsitluslinki vastavalt sellele, kas kutseõppeasutuse või kutseõpet pakkuva rakenduskõrgkooli vilistlaste kontaktid olid kättesaadavad või mitte. Vilistlastele, kelle kontaktid olid uuringu läbiviijale kättesaadavad, edastati personaalsed küsitluslingid (kokku 31 kooli vilistlased). Selle kaudu oli võimalik jälgida vastuste laekumist ning saata vajadusel meeldetuletusi. Eraldi tuleb välja tuua asjaolu, et koolidelt uuringu läbiviijatele edastatud kontaktide arv oli märkimisväärselt väiksem kui oli vilistlaste arv nendes koolides EHIS-e andmetel. Selle põhjal võib järeldada, et koolidel ei ole kõikide vilistlaste kontakte. Kokku edastati uuringu läbiviijatele 7500 kvaliteetset kontakti, samas kui EHIS-e andmetel oli aastatel 2015-2016 lõpetajate arv neis 31 koolis ligikaudu 11 200. Uuringu läbiviimisel on lähtutud koolide edastatud kontaktide hulgast ning eraldi pole uuritud põhjuseid, miks nende arv erineb EHIS-e andmetest.

Kuuel kutseõppeasutusel (tabel 1) ei olnud võimalik uuringu läbiviijatele vilistlaste kontakte edastada - nendele vilistlastele levitasid avatud küsitluslinki õppeasutuste esindajad. Personaalse küsitluslingi saanud vilistlastele saadeti küsitlemise ajal kolm meeldetuletust (meeldetuletusi ei saadetud neile, kes olid juba küsitlusele vastanud). Avatud küsitluslingi saanud vilistlastele edastati kaks meeldetuletust.

Ülevaade vastanutest ja andmeanalüüsist

Kokku laekus 37 kutseõppeasutuse vilistlastelt 916 lõpuni täidetud ankeeti ning 146 osaliselt täidetud ankeeti, mida oli võimalik tulemuste analüüsiks kasutada. Osaliselt täidetud ankeetide puhul võeti arvesse nende vilistlaste vastuseid, kes vastasid vähemalt pooltele küsimustele, sh eriala ja kõrgkooli valik, praktilal ja õpingute ajal välisriigis viibimine, õpinguteaegne töötamine ja õpingutega jätkamine. Ankeedi täitmist katkestavate vastajate arvu vähendamiseks järgmistes uuringutes tasuks kaaluda uuringuankeedi mahu piiramist; vastajate arvu suurendamiseks järgmistes vilistaste uuringutes tasuks kaaluda uuringu toimumise aja muutmist⁶.

Analüüs viidi seega läbi 1062 originaalvastuse põhjal⁷. Uuringu tulemustega tutvumisel tuleb silmas pidada, et vastajate arv varieerub küsimuste lõikes, kuna kõik küsimused polnud kohustuslikud ning arvesse on võetud ka osaliselt täidetud ankeete. Sellest tulenevalt on analüüsis jooniste ja tabelite juurde lisatud konkreetsele teemale vastanud isikute arv (n), mille väärtus varieerub vastavalt

³ Eesti Hotelli- ja Turismikõrgkool, Tallinna Erateeninduskool, Informaatika ja Arvutustehnika Kool.

⁴ Räpina Aianduskool, Tallinna Balletikool, Eesti Esimene Erakosmeetikakool, Tallinna kopli Ametikool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool.

⁵ Uuringu läbiviijad kontakteerusid uuringu läbiviimiseks kõikide kutseõpet pakkuvate haridusasutustega, kuid viis neist ei soovinud uuringus osaleda (sh vastuste puudulik laekumine) või ei reageerinud palvele küsitlusele kaasa aidata.

⁶ Hiliskevadel/suvel uuringu korraldamine raskendab selle läbiviimist, tulenevalt koolide kõrgemast töökoormusest seoses kooliaasta lõppemisega.

⁷ Andmeanalüüsi käigus on andmeid kaalutud, täpsem vastuste laekumine enne kaalumist ning andmete uued väärtused pärast kaalumist on esitatud tabelis 2. Analüüsis (ptk 2) kasutatakse mõistet „vastaja“ kaalutud andmete parameetrina.

vastajate arvule⁸. Uuringule vastanute arv on piisav kvaliteetsete statistiliste järelduste tegemiseks; võrreldes varasema vilistlasuuringuga on vastamismäär veidi kasvanud - 2012. aastal läbi viidud kutseõppe vilistlaste uuringule vastas ligikaudu 4% kõigist valimisse kuulunud vilistlastest.

Tabel 1. Laekunud vastuste arv kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide lõikes⁹

Kool	Vastanute arv	EHIS		Kool	
		Vilistlaste arv (2015-2016)	Vastanute osakaal kõigist kooli vilistlastest	Koolilt laekunud ¹⁰ kontaktide arv	Vastamis-määr ¹¹ (%)
Tartu Kunstikool	22	76	29%	75	29%
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	20	72	28%	71	28%
Juuksurite Erakool "Maridel"	1	19	8%	5	20%
Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	33	182	18%	174	19%
G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	14	75	19%	74	19%
Tallinna Majanduskool	90	542	17%	538	17%
Järvamaa Kutsehariduskeskus	38	705	5%	229	17%
Põltsamaa Ametikool ¹²	10	77	13%	61	16%
Haapsalu Kutsehariduskeskus	46	471	10%	296	16%
Luuu Metsanduskool	32	227	14%	194	16%
Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	29	1913	4%	199	15%
Kehtna Kutsehariduskeskus	50	407	12%	359	14%
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	14	98	14%	98	14%
Tallinna Tööstushariduskeskus	44	1428	5%	343	13%
Tallinna Transpordikool ¹³	24	456	5%	200	12%
Võrumaa Kutsehariduskeskus	34	348	10%	286	12%
Hiumaa Ametikool	18	169	11%	167	11%
Kuressaare Ametikool	59	619	10%	580	10%
Narva Kutseõppekeskus ¹⁴	43	681	6%	471	9%
Pärnumaa Kutsehariduskeskus	64	714	9%	701	9%
Rakvere Ametikool	44	529	8%	479	9%
Tallinna Polütehnikum	28	519	5%	314	9%
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	18	202	9%	201	9%
Väike-Maarja Õppekeskus	5	90	6%	56	9%
Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool	30	440	7%	394	8%
Viljandi Kutseõppekeskus	7	686	1%	93	8%
Eesti Mereks	4	57	7%	53	8%
H. Elleri nim Tartu Muusikakool	4	50	8%	50	8%
Sillamäe Kutsekool ¹⁵	23	506	5%	326	7%
Tallinna Ehituskool	19	382	5%	304	6%
Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool	6	224	3%	94	6%
Eesti Massaaži- ja Teraapiakool	10	32	31%	N/A	N/A
Kaitseväge Ühendatud Õppeasutused ¹⁶	1	121	1%	N/A	N/A
Sisekaitseakadeemia	32	420	8%	N/A	N/A
Tallinna Teeninduskool	63	557	11%	N/A	N/A
Tartu Kutsehariduskeskus	79	2180	4%	N/A	N/A
Valgamaa Kutseõppekeskus	4	402	1%	N/A	N/A
Kokku	1062	14 956	7%	7541	14%

Allikas: EHIS, EY, 2017

⁸ Esitatud on kaalumise tulemusel saadud väärtused, kui joonise või tabeli juures pole märgitud teisiti.

⁹ 2017. aastal kutseõpet pakkunud koolid vastamismäära järgi. Tabelis ei ole toodud koole, kellelt kontakte ei laekunud.

¹⁰ Kokku laekus koolidelt 8104 kontakti, kuid neist 563 puudusid korrektsed meiliaadressid või oli tegemist korduvate isikutega.

¹¹ Arvutatud osatähtsuseks koolidelt laekunud kvaliteetsetest kontaktidest.

¹² Kutseõppeasutus ühines 2015./16. õppeaastal Järvamaa Kutsehariduskeskusega.

¹³ Kutseõppeasutus ühines 2016./17. õppeaastal Tallinna Tööstushariduskeskusega.

¹⁴ Kutseõppeasutus ühines 2016./17. õppeaastal Ida-Virumaa Kutsehariduskeskusega.

¹⁵ Kutseõppeasutus ühines 2016./17. õppeaastal Ida-Virumaa Kutsehariduskeskusega.

¹⁶ Kaitseväge Ühendatud Õppeasutusele linke ankeedile ei edastatud, kuid koolilt laekus siiski üks vastus.

Kokku vastasid küsitlusele keskmiselt 14% vilistlastest, kellele küsitlusankeet saadeti. Nagu eespool kirjeldatud, laekus uuringu läbiviijatele kutseharidusasutustelt vilistlaste kontakte vähem, kui nendes koolides EHIS-e andmetel vilistlasi olema peaks. Uuringu ülesandeks ei olnud selgitada nende erisuste põhjuseid, mistõttu on tabelis 1 toodud vastamismäär vaatlusaluse perioodi vilistlastest nii EHIS-e baasil kui koolide poolt edastatud andmete alusel

Küsitlusankeet koostati eesti ja vene keeles ning igal vastajal oli võimalik valida endale sobilik ankeedi täitmise keel. Eestikeelse ankeedi täitjaid oli 85% kõikidest vastajatest, vene keeles vastavalt 15% vastajatest (sarnased osatähtsused olid ka vastanute õppetöö keele osas – 84% vastanutest õppisid peamiselt eesti keeles ning 16% peamiselt vene keeles).

Koolide lõikes laekus 6% vastustest rakenduskõrgkoolidest ning 94% kutseõppeasutustest. Silmas tuleb siiski pidada, et analüüsi eesmärk ei ole võrrelda koole, mistõttu keskendutakse peamiselt õppeliikide ja õppevaldkondade analüüsile.

Andmete kaalumine

Selleks, et tagada küsitlusandmete parem vastavus üldkogumile, kaaluti üldvalimit nelja tunnuse lõikes: kool (37 kooli), õppevaldkond (7 õppevaldkonda), sugu ning vanusgrupp (kaks gruppi: kuni 24-aastased ning 25-aastased ja vanemad), mis tähendab, et vastuseid võrreldi üldkogumiga ning valimis alaesindatud rühmadele anti suurem ja üle-esindatud rühmadele väiksem kaal¹⁷.

Vastajatele pakuti võimalust täita kogu ankeet algusest lõpuni ise või sisestada ankeedi alguses oma isikukood¹⁸, mis võimaldas uuringu läbiviijal koostöös Tellijaga kasutada EHIS-e andmebaasis olevat infot lõpetatud kooli, haridustaseme ning eriala kohta, vähendades seeläbi vastaja koormust ning võimaldades saada täpsemaid andmeid õppekavade ja haridustasemete kohta. Tulenevalt osade vastajate (167 isikut) puudulikest identifitseerivatest tunnustest (vastajad, kes ei sisestanud isikukoodi või ei täitnud ankeeti lõpuni), on neile analüüsis lisatud kaal väärtusega „1“.

¹⁷ Keskmise kaalu väärtus on 1,157, mediaan 0,819; suurim kaalu väärtus on 12,396, väikseim 0,087.

¹⁸ Isikukoodi sisestamise võimalust kasutas 64% vastajatest.

Tabelis 2 on toodud ülevaade analüüsiks kasutatavate vastuste arvust sugude, vanuserühmade, õppeliikide¹⁹ ning õppevaldkondade lõikes (sh on toodud kaalumata ning kaalumise tulemusel saadud väärtused).

Tabel 2. Laekunud vastuste arv sugude, vanuserühmade, õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes

	Tunnus	Vastanute arv	Osakaal (%) kõikidest vastustest	Kaalumisel omandatud väärtus ²⁰
Sugu	Mees	343	32%	539
	Naine	655	62%	626
	Vastus puudub	64	6%	64
Vanuse- rühm	Kuni 24	365	34%	520
	25 ja vanemad	633	60%	645
	Vastus puudub	64	6%	64
Kõrgeim oman- datud haridus- tase enne sisseastumist	Lõpetamata põhiharidus	5	1%	5
	Põhiharidus	224	21%	418
	Keskharidus (sh kutsekeskharidus)	557	52%	586
	Muu kutseharidus	78	7%	63
	Kõrgharidus	198	19%	157
Õppeliik	Põhihariduse nõudeta kutseõpe, 2. ja 3. taseme kutseõpe (esmaõpe)	53	5%	49
	Kutseõpe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	224	21%	247
	Kutsekeskharidusõpe	190	18%	350
	Kutseõpe keskhariduse baasil, 5. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	590	56%	579
	Vastus puudub	5	0%	3
Õppevaldkond	Humanitaaria ja kunstid	81	8%	46
	Ärindus, haldus ja õigus	223	21%	147
	Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	81	8%	78
	Tehnika, tootmine ja ehitus	284	27%	492
	Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	50	5%	47
	Tervis ja heaolu	78	7%	69
	Teenindus	259	24%	343
	Vastus puudub	6	1%	6
Kokku		1062	100%	1229²¹

Allikas: EY, 2017

Uuringule vastanutest kolmandik on mehed ning kaks kolmandikku naised, mis aga ei ole vastavuses üldkogumi profiiliga. Üldkogumisse kuulunud 37 kooli 2015. ja 2016. aastal kutseõppe lõpetanud meeste ja naiste vaheline suhe oli 52:48. Võrreldes vastajate vanuselist vastavust üldkogumiga selgub, et kui kõikidest valimisse kuulunud koolidest lõpetas õpingud 44% kuni 24-aastaseid ning 56% vähemalt 25-aastaseid, siis vastajate seas oli vähemalt 25-aastaseid 60% ning nooremaid vastavalt 40% (kõige kõrgem oli vastajate keskmine vanus põhihariduse nõudeta õppe lõpetanud vastajate seas). Selleks, et

¹⁹ Kuigi küsitlusankeedis on eristatud kaheksat õppetaset (õppeliiki), on analüüsis käsitletud nelja. 2013. a käivitatud kutsehariduse õppekavade reformist tingituna õpetati 2015. ja 2016. aastal õppekavasid üheksal erineval õppetasemel (õppeliigis); analüüsis on nii enne kui pärast 2013.a kehtivad õppeliigid grupeeritud sisseastumisnõudele.

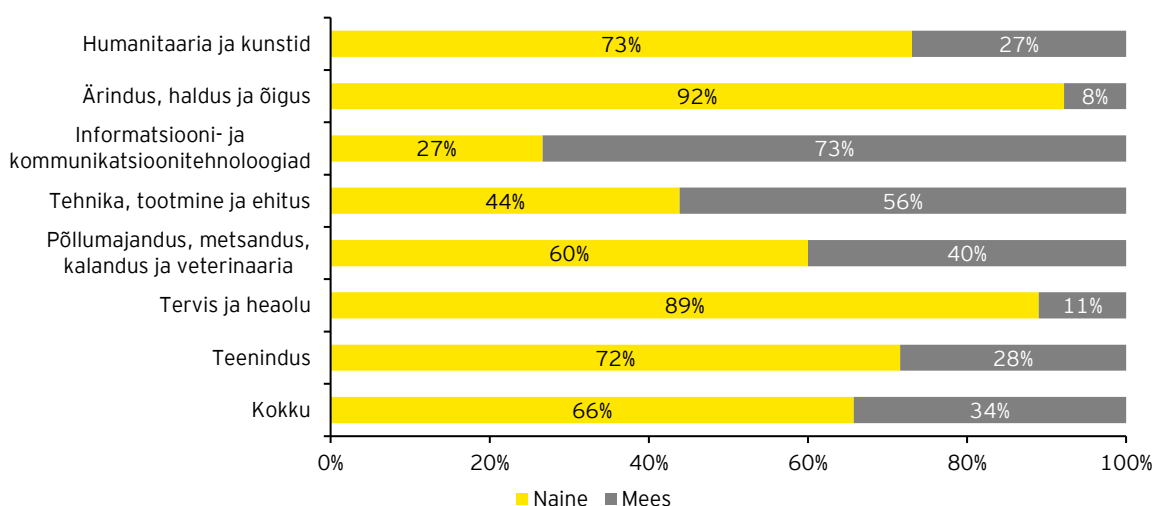
²⁰ Tulenevalt osade vastajate (167 isikut) puudulikest identifitseerivatest tunnustest (vastajad, kes ei sisestanud isikukoodi või ei täitnud ankeeti lõpuni), on nendele lisatud kaal väärtusega „1“.

²¹ Kaalumisel tekkinud komakohtadest tulenevalt on õppeliikide ning õppevaldkonna vastuste koguarv n = 1228.

tagada tulemuste parem vastavus üldkogumile, on vastuseid kaalutud mõlema nimetatud tunnuse (sugu ja vanuserühm; samuti kooli ja õppevaldkonna järgi).

Valdav osa vastajatest (56%) õppis keskkharidust eeldaval õppekaval (5. taseme kutseõpe või kutseõpe keskkhariduse baasil); kõige vähem on vastajate seas põhihariduse nõudeta kutseõppe lõpetajaid (tabel 2).

Vaadates vastajate jaotumist²² sugude ja õppevaldkondade lõikes (joonis 1), selgub, et naiste esindatus informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (edaspidi IKT) valdkonnas on võrreldes teiste õppevaldkondadega märkimisväärselt madal – vaid veidi enam kui neljandik selle valdkonna lõpetanud vastajatest olid naised – üldvalimi meeste-naiste suhe on vastavalt 80:20. Seevastu on võrreldes naistega meeste esindatus oluliselt madalam tervise ja heaolu ning ärimise, halduse ja õiguse valdkonnas, kus vaid ligikaudu kümnendik vastanud vilistlastest olid mehed, kusjuures selle õppevaldkonna vastajate vastavus üldkogumile on äärmiselt sarnane (kõikidest tervise ja heaolu valdkonna lõpetajatest 88% olid naised). Naiste suurem osakaal tervise ja heaolu valdkonna lõpetajate hulgas jätkub ka kolmanda taseme hariduses ehk kõrghariduse lõpetanute hulgas²³, kus 92% tervise ja heaolu valdkonna vastanutest olid naised.

Joonis 1. Lõpetatud õppevaldkond sugude lõikes (n = 993; kaalumata andmed)²⁴

²² Ka andmete kaalumise tulemusel saadud naiste-meeste osakaalud vastavad joonisel toodule.

²³ Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

²⁴ Joonisel toodud keskmise meeste-naiste osakaalude jaotumise mittekattumine tabelis 2 toodud osakaaludega tuleneb asjaolust, et joonis(t)elt on välja jäetud puuduvad väärtused.

2. Uuringu tulemused

Uuringu tulemusi on käsitletud neljas sisupeatükis. Esimeses peatükis antakse ülevaade aastatel 2015-2016 kutseõppe lõpetanute eriala ja kooli valikute põhjustest ning rahulolust oma eriala ja/või kooli valikuga. Teine peatükk annab ülevaate õpinguteaegsest perioodist, sh praktika ja kutseeksami sooritamise, välisriigis õppimisest, õpingute ajal töötamisest, õppetoetuste või stipendiumite saamisest ning tugiteenuste kasutamisest. Vilistlaste õpingutejärgset tegevust käsitletakse kolmandas sisupeatükis, sh analüüsitakse nii edasiõppimist kui tööturule siirdumist. Viimases peatükis analüüsitakse vilistlaste üldist õpingutega rahulolu ning antakse ülevaade õpingute jooksul kujunenud pädevustest, samuti analüüsitakse erinevate pädevuste olulisust vilistlaste praeguses töökohas.

2.1 Eriala ja kooli valiku tegurid

Kooli ja eriala valik on seotud nii isiklike motivaatorite (nt huvi valdkonna vastu või varasem kogemus konkreetses valdkonnas) kui ka väliste teguritega (nt majanduslikud faktorid, eriala maine, kooli asukoht jne). Seega on eriala ja kooli valiku tegemine mitmekülgne protsess, kus otsus on kombineeritud erinevatest võimalustest ja valikutest.

Erinevad vilistlaste uuringud näitavad, et õppesse asumisel peetakse eriala ja/või kooli valikul kõige olulisemaks huvi valdkonna vastu. Uuringus osalenud vilistlastest 95% pidasid seda väga oluliseks või oluliseks eriala valiku põhjuseks (joonis 2), sama näitas ka 2012. aasta kutseõppe vilistlaste uuring²⁵. Huvi valdkonna vastu on peamiseks eriala ja kooli valikut mõjutanud teguriks ka kõrghariduse puhul²⁶.

Tähtsaks eriala/kooli valikut mõjutanud teguriks pidasid kutseõppe vilistlased ka sobivat õppekeelt (88% pidas väga oluliseks või oluliseks eriala valiku põhjuseks); sobiva õppekeele olulisus valiku langetamisel ei olenenud samas kuigi palju sellest, kas õppetöö toimus peamiselt eesti või vene keeles, st see oli samavõrra oluline nii eesti kui vene keeles õppinutele. Lisaks isiklikule huvile ja õppekeelele mängib eriala valikul olulist rolli ka perspektiivikus tööturul. Kutseõppesse astujad peavad oluliseks mh töö leidmise võimalust (76%) ning head palka tulevikus (74%). Valikut mõjutavad ka kooli asukoht ning kooli ja eriala maine. Kui kõrgkoolidesse astujad peavad koolid mainet märksa tähtsamaks kui eriala mainet (vastavalt 71% ja 59%), siis kutsehariduse õppurite jaoks on mõlemad võrdselt olulised (mõlemat peab väga oluliseks või oluliseks 63% vastanutest). Samas oli kooli asukoht kutseõppurite jaoks eriala/kooli valikul oluliselt tähtsam tegur kui kõrgkoolidesse astujate jaoks (vastavalt 73% ja 56%) (joonis 2).

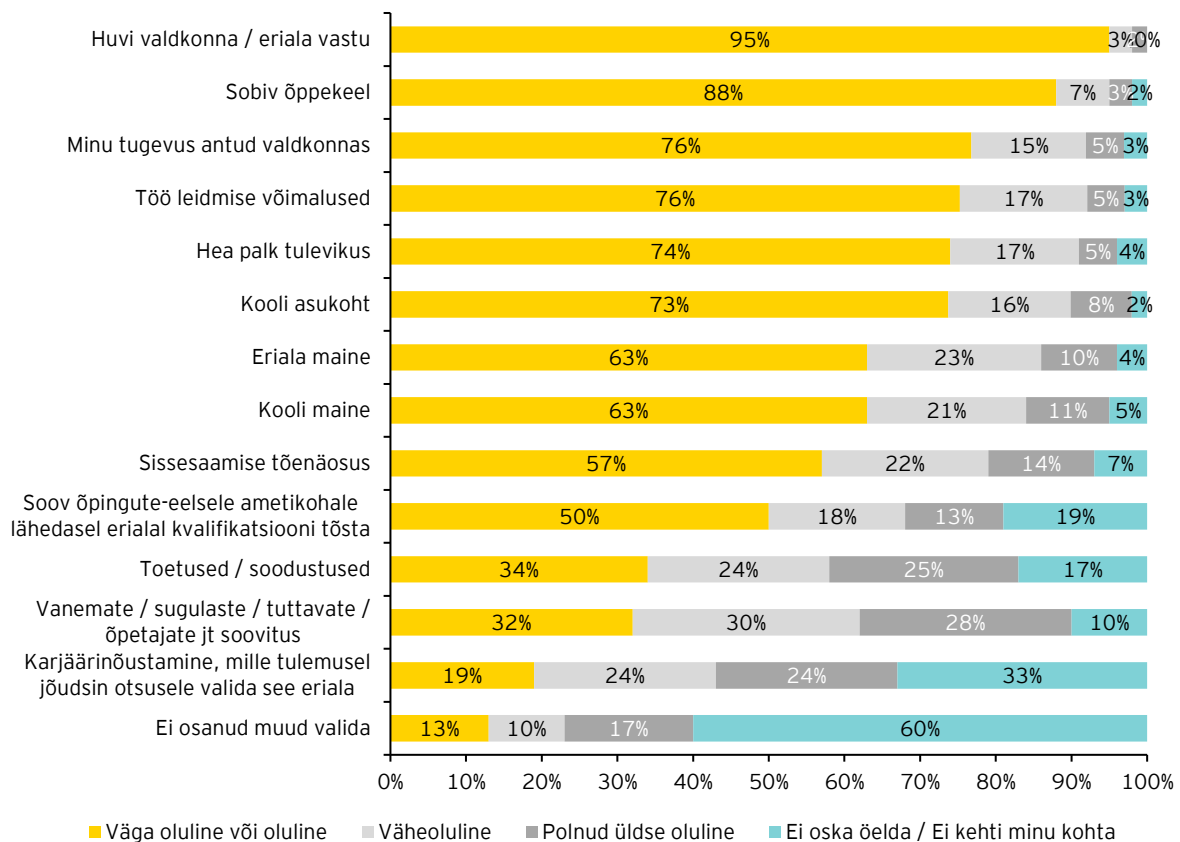
Vastukaaluks olulisematele teguritele, hindavad kutseõppe vilistlased varasema karjäärinõustamise mõju eriala või kooli valikul vähem oluliseks. Kutseõppe lõpetanutest vaid ligi viiendik pidas seda väga oluliseks või oluliseks teguriks, kusjuures kolmandik ei osanud seda hinnata, milles võib rolli mängida nii karjäärinõustamise teenuse mitte-kasutamine kui ka vilistlaste vähene teadlikkus antud teenuse osas. Karjäärinõustamise roll eriala ja kooli valikul on kutsehariduse puhul siiski suurem kui näiteks kõrghariduse puhul, milles mängib suuresti rolli õppetasemete sihtrühma erinevus (kutseõppesse suundub suur osa põhikooli ja gümnaasiumi lõpetanuid, kellele Rajaleidja karjäärinõustajad pakuvad erinevat tüüpi nõustamist peamiselt koolides kohapeal²⁷). Kui kutseõppe vilistlaste puhul oli karjäärinõustamine eriala/kooli valikul oluline tegur 19% lõpetanute jaoks, siis kõrghariduse vilistlaste puhul oli see oluline vaid 7% jaoks. Karjäärinõustamine on kohustuslik kõigile põhikooliõpilastele ning kuivõrd kutseõppesse siirdutakse tihti just põhikoolist, on nõustamise suurem osatähtsus eriala valikul mõnevõrra ootuspärane. Teistest teguritest vähem oluliseks on kutsehariduse vilistlased hinnanud ka

²⁵ Praxis (2012). Kutseõppeasutuste vilistlaste uuring.

²⁶ Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

²⁷ Kanna, L. (2017). „Rajaleidja pakub tasuta õppe- ja karjäärinõustamist“. Ajaleht „Kuulutaja“. <http://www.kuulutaja.ee/rajaleidja-pakub-tasuta-oppe-ja-karjaarinoustamist/> (4.10.2017)

vanemate/tuttavate vm soovitusi ning toetusi ja/või soodustusi (neid tegureid pidas oluliseks vaid ligikaudu kolmandik vilistlastest).

Joonis 2. Vilistlaste kooli- ja eriala valikut mõjutanud tegurid (n = 1229)²⁸

Analüüsides eriala valiku põhjuseid õppevaldkondade lõikes (tabel 16, lisa 1) selgub, et huvi valdkonna/eriala vastu on eriala ja/või kooli valikul ülekaalukalt kõige olulisem tegur kõikide õppevaldkondade puhul. Näiteks tervise ja heaolu ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna vilistlastest peavad seda väga oluliseks või oluliseks teguriks kõik (100%) vastanutest. Oma eelnevat tugevust peavad suhteliselt oluliseks tervise ja heaolu ning humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased (valdkondlik tugevus olulisuselt teine tegur); perspektiivikus tööturul (sh töö leidmise võimalused ja hea palk tulevikus) on võrreldes teiste valdkondadega olulisem ärianduse, halduse ja õiguse, IKT ning teeninduse valdkonna lõpetajate jaoks.

Kuigi õppeliikide lõikes suuri erinevusi ei esine, on erisusi siiski võimalik tuvastada. Näiteks kooli asukoht on võrreldes teiste õppeliikidega olulisem põhihariduse nõudeta kutseõppe vilistlaste jaoks, samas kui perspektiivikus tööturul on olulisem pigem kõrgematel õppetasemetel õppijate jaoks. Kutsekeskhariduse vilistlased peavad eriala ja kooli valikul oluliseks nii vanemate/sugulaste jt soovitusi (76% pidas oluliseks) kui ka asjaolu, et ei osatud muud eriala valida (74% pidas oluliseks). Sealjuures on märkimisväärne, et nimetatud tegurid olid kõigi õppeliikide keskmisi vaadates ühed vähemolulisemad.

Tabelis 17 (lisa 1) on toodud eriala valiku tegurid õppetöö keele järgi. Kuigi erinevused eesti ja vene õppekeelega õppinute valikutest ei ole suured, siis näiteks huvi valdkonna vastu või varasem tugevus valdkonnas on eesti õppekeelega õppuritele olulisem tegur kui vene õppekeelega õppurite jaoks. Vene

²⁸ Vastajatele esitati küsimus "Kui oluline mõju oli järgmistel teguritel Teie eriala ja kutsekooli valikul?" Igal vastajal paluti hinnata kõiki toodud väiteid.

õppekeelega kutseõppe lõpetanud peavad mõnevõrra olulisemaks sobivat õppekeelt (vastavalt 90% ja 87% peavad väga oluliseks või oluliseks) ning sissesaamise tõenäosust (vastavalt 61% ja 57% peavad väga oluliseks või oluliseks). Ka kõige vähem olulised eriala ja kooli valikut mõjutavad tegurid on vene õppekeelega õppuritele veidi olulisemad kui eesti õppekeelega õppuritele: tuttavate/sõprade soovitusi hindab oluliseks vastavalt 35% vene ja 32% eesti ning karjäärinõustamist 21% vene ja 18% eesti õppekeeles õppinud vilistlastest.

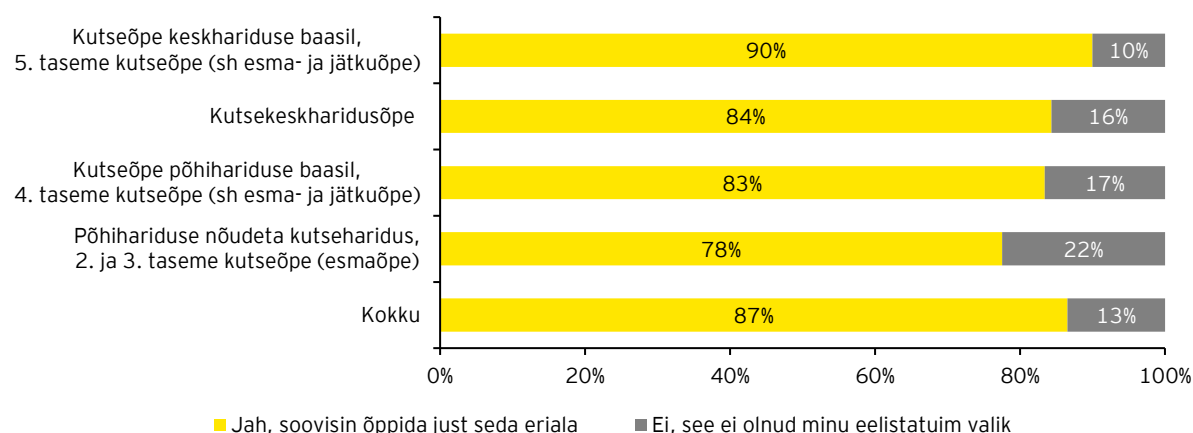
Ka sugude lõikes esineb eriala ja kooli valiku tegurite olulisusel mõningaid erisusi. Kuigi mõlema puhul on valdkondlik huvi ning sobiv õppekeel kahe kõige olulisema teguri seas, siis naiste puhul järgneb neile töö leidmise võimalus, samas kui mehed lähtuvad valikul pigem oma eelnevast kogemusest. Võrreldes naistega peab oluliselt rohkem mehi eriala valikul tähtsaks head palka (tabel 3).

Tabel 3. Viis kõige olulisemat eriala ja kooli valikut mõjutanud tegurit sugude lõikes (n = 1165)²⁹

Olulisus	Mees	Naine
TOP1	Huvi valdkonna/eriala vastu (97%)	Huvi valdkonna/eriala vastu (94%)
TOP2	Sobiv õppekeel (88%)	Sobiv õppekeel (88%)
TOP3	Eelnev valdkondlik tugevus (82%)	Töö leidmise võimalused (76%)
TOP4	Hea palk tulevikus (81%)	Eelnev valdkondlik tugevus / kooli asukoht (74%)
TOP5	Töö leidmise võimalused (76%)	Hea palk tulevikus (69%)

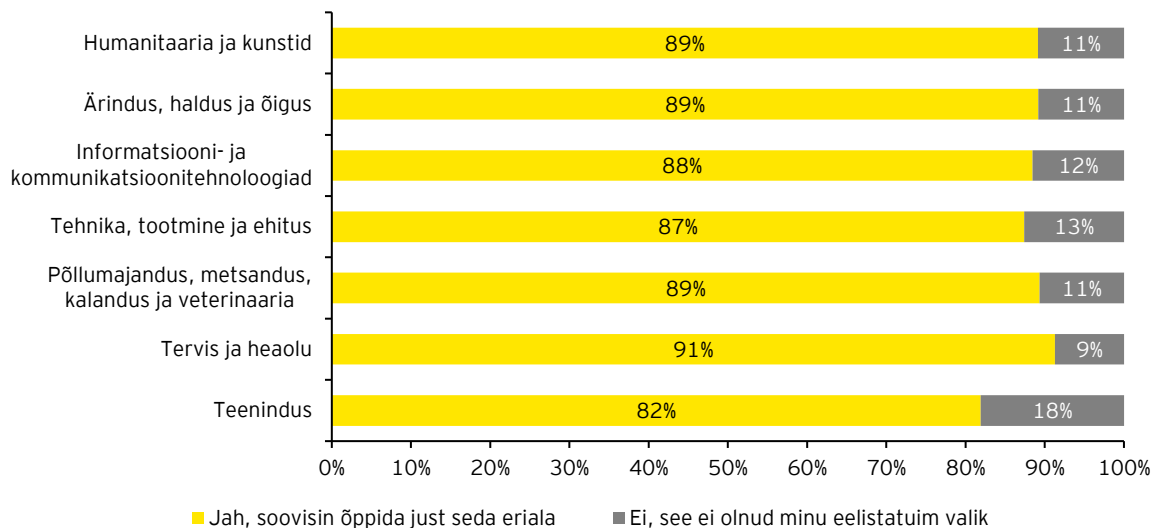
Allikas: EY, 2017

Uuringus paluti vilistlastel hinnata ka seda, kuivõrd nad teavad õppekava eesmärgi ning õpiväljundeid. 86% lõpetajatest teadsid enda sõnul õpinguid alustades õppekava eesmärgi ning õpiväljundeid ning 82% hindas, et õpingud oli ka vastavuses nende ootustega. Keskmiselt 87% kutseõppe vilistlaste jaoks oli omandatud eriala nende eelistatuim valik (joonis 3). Veidi madalam on soovi ja valiku vastavus põhihariduse nõudeta kutsehariduse omandanute seas, valdkondade lõikes on seda veidi madalamalt hinnatud teeninduse valdkonnas (joonis 4). Mõnevõrra erinevad ka vanuserühmade ja sugude valiku-eelistused: noorematest (kuni 24-aastastest) vastas 84%, et soovisid õppima asuda just seda eriala, vanemate (25-aastased ja vanemad) vilistlaste puhul oli see näitaja 91%; naiste ja meeste puhul oli omandatud eriala õppima asumise eelistatuim valik vastavalt 85% ja 89% jaoks.

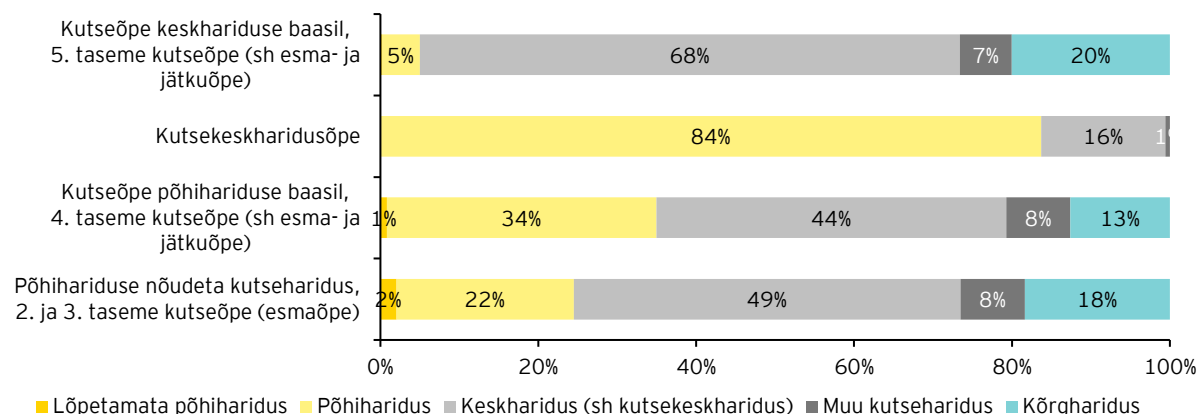
Joonis 3. Kutseõppesse õppima asumise eelistus õppeliikide lõikes (n = 1226)

²⁹ Tegurite järel sulgudes on toodud vilistlaste hinnangute „Väga oluline“ ja „Oluline“ summa.

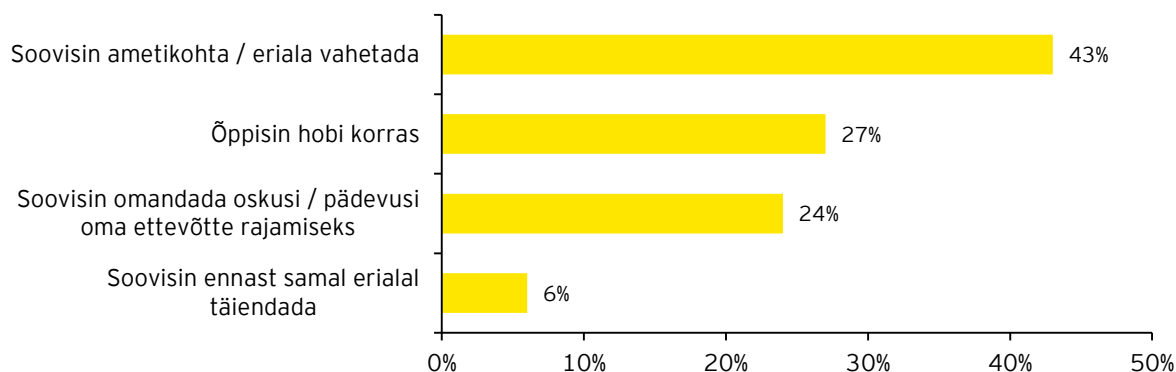

Joonis 4. Kutseõppesse õppima asumise eelistus õppevaldkondade lõikes (n = 1223)

Eespool selgus, et uuringule vastanud vilistlaste seas on arvestataval hulgal kõrghariduse omandanud - 19% vastanutest olid varasemalt omandanud kolmanda taseme hariduse (uuringule vastanute keskmine vanus on 29 eluaastat). Joonisel 5 on toodud lõpetatud õppeliikide lõikes vilistlaste varasem kõrgeim omandatud haridustase. Kui kutsekeskharidust suunduvad omandama peamiselt varasema põhihariduse (ligi kaks kolmandikku neist naised ning suurem osa kuni 24-aastased) või keskharidusega vilistlased (võrdselt nii mehi kui naisi, kuid vanuseliselt on enamik neist kuni 24-aastased), siis nii varasema kutseharidusega kui kõrgharidusega vilistlased omandasid nii põhihariduse nõudeta, põhihariduse baasil kui keskhariduse baasil kutsehariduse. Peamine põhjus, miks pärast kõrghariduse omandamist soovitakse omandada lisaks ka kutseharidus, on soov vahetada ametikohta ja/või eriala - 43% vilistlastest pidas seda kutseharidusse suundumise põhjuseks (joonis 6). Mõned kõrgharidusega vilistlastest suundusid õppima ka samale erialale, milles omandati kõrgharidus.

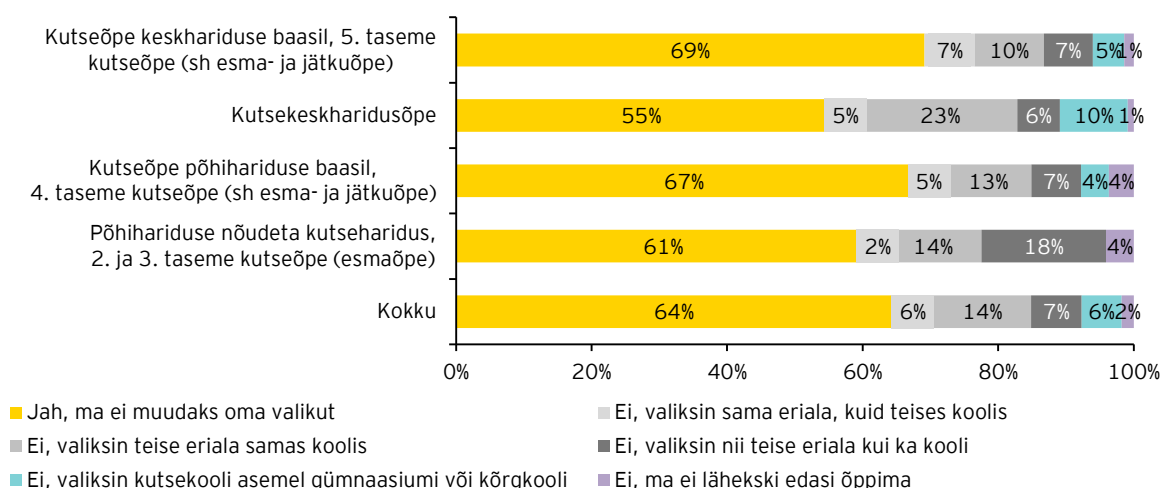

Joonis 5. Varasem kõrgeim omandatud haridustase õppeliikide lõikes (n = 1224)

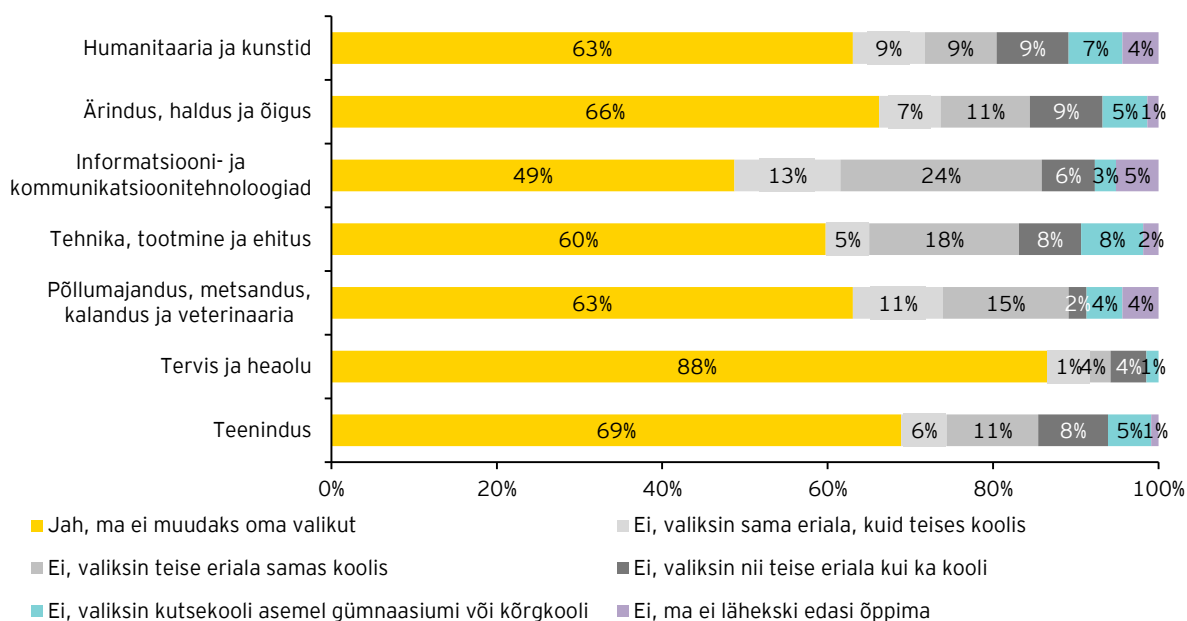
Joonis 6. Pärast kõrghariduse omandamist kutseõppesse suundumise põhjused (n = 113)

Vilistlastelt uuriti ka, kas nad teeksid kooli ja eriala osas sama valiku, kui esineks hüpoteetiline olukord, et nad peaksid oma valiku uuesti tegema (joonis 7). Kui ligi kaks kolmandikku teeks teisel korral sama valiku (2012. aastal oli neid 70%) ning kolmandik ei teeks teisel korral kooli ja/või eriala valikul sama otsust, siis õppeliikide lõikes on neid kõige enam kutsekeskharidusõppe lõpetajate seas, kellest pea pooled teeksid teisel korral teistsuguse valiku. Keskmiselt peaaegu iga seitsmes vilistlane vahetaks teisel korral nii eriala kui kooli (sh need, kes valiksid kutseõppe asemel gümnaasiumi) või ei jätkaks õpingutega; soov teha teistsuguseid valikuid võib tulla nii rahulolematusest (19% nendest, kes teisel korral valiksid gümnaasiumi või kõrgkooli, ei ole omandatud erialaga rahul) kui ka huvide või tööturuperspektiivide muutumisest.

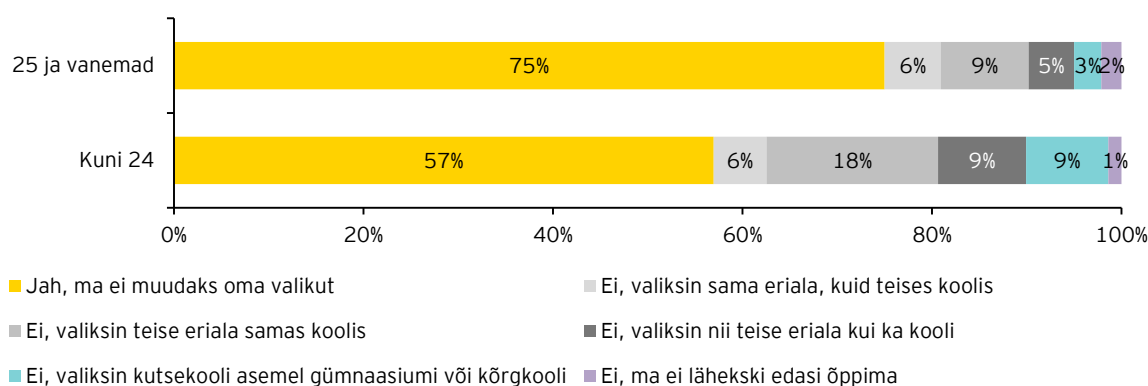
Joonis 7. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused õppeliikide lõikes (n = 1223)

Õppevaldkondade lõikes võib täheldada IKT valdkonna vilistlaste eristumist teistega võrreldes - veidi enam kui pooled (51%) IKT valdkonna vilistlastest ei teeks eriala ja/või kooli valikul sama otsust, sh 5% kõikidest selle valdkonna vilistlastest ei läheks enam edasi õppima (joonis 8). Oma valikut muudaks pigem need IKT vilistlased, kelle õppetöö toimus peamiselt vene keeles (vilistlastest, kelle õppetöö toimus peamiselt eesti keeles, valiks sama kooli ja eriala uuesti 67%, vene õppekeeles õppinute puhul on see näitaja 54%). Vene õppekeeles õppinud IKT valdkonna vilistlased pidasid eesti õppekeelega õppinutest eriala valikul olulisemaks nii karjäärinõustamise teenust (vastavalt 30% ja 16% pidas oluliseks), kooli asukohta (vastavalt 70% ja 62% pidas oluliseks) kui asjaolu, et ei osatud muud valida (24% vs 5% pidas oluliseks).

Joonis 8. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused õppevaldkondade lõikes (n = 1223)³⁰

Võrreldes aga vanuserühmasid, selgub, et kuni 24-aastaste seast pea iga viies valiks võimalusel samas koolis mõne teise eriala ning iga kümnes teeks võimalusel otsuse gümnaasiumi või kõrgkooli kasuks (joonis 9).

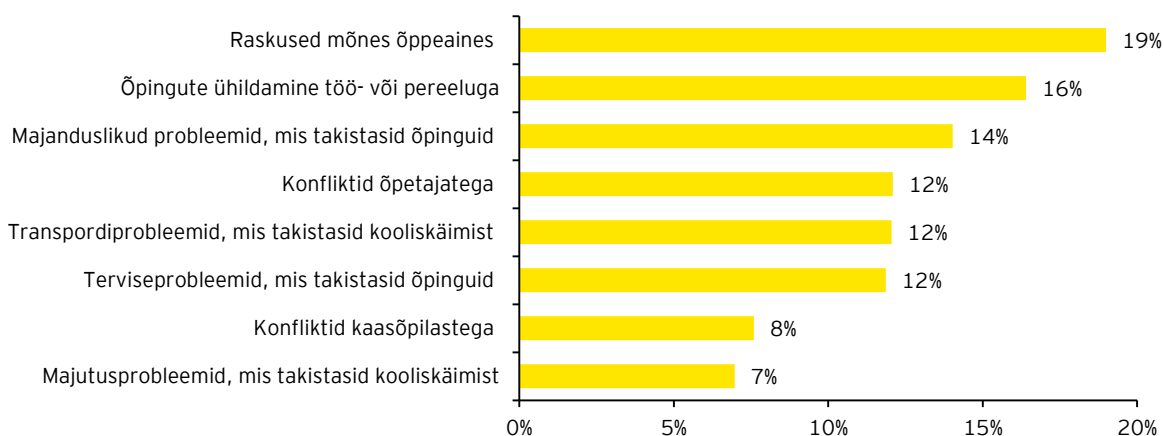
Joonis 9. Vilistlaste valmisolek teha hüpoteetilises olukorras sama eriala ja kooli valik: tulemused vanuserühmade lõikes (n = 1166)

Kokkuvõttes võib öelda, et eriala valiku põhjused kutsehariduse omandamisel on peamiselt huvi valdkonna vastu ning sobiv õppekeel. Eriala valikuga ollakse enim rahul tervise ja heaolu valdkonnas, kõige kriitilisemalt hindavad oma valikuid aga IKT valdkonna lõpetajad. Üldine rahulolu oma eriala ja kooli valikuga on pigem kõrge. Kõrge on ka nende vilistlaste osatähtsus, kes teistkordsel eriala ja/või kooli valimisel ei muudaks oma valikut: 64% vilistlastest teeks sama valiku.

³⁰ Küsimus: „Kui Teile antaks praegu uuesti võimalus oma kooli ja eriala valida, siis kas teeksite sama otsuse?“

2.2 Tagasivaade õpingutele

Õppima asumisel ning õpinguteaegsel perioodil võib ette tulla mitmeid takistusi, mis ühel või teisel moel piiravad või koguni takistavad õpingute kulgu. Vilistlastel paluti hinnata, kuidas erinevad tegurid takistasid nende kutseõpinguid. Uuringust selgub, et kaks kolmandikku vilistlastest ei kogenud õpingute ajal takistusi, mis oleks nende õpinguid mõjutanud. Joonisel 10 on toodud erinevate õpinguid mõjutanud tegurite osatähtsus kõigist mõjuteguritest kokku.³¹ Kogetud õpinguid mõjutanud teguritest pidasid vilistlased kõige mõjusamateks raskusi õppeainetes ning õpingute ühildamist töö- või pereeluga.

Joonis 10. Vilistlaste hinnangud õpinguid mõjutanud teguritele

Uuringust selgub, et kui kuni 24-aastased peavad takistusteks enim raskusi õppeainetes (31% nendest, kes takistusi täheldas, hindas mõjusaks) ning konflikte õpetajatega (22% nendest, kes takistusi täheldas, hindas mõjusaks), siis vähemalt 25-aastaste puhul oli peamine probleem õpingute ühildamine töö- või pereeluga (31%) ning raskused õppeainetes (21%). Õppeliikide lõikes olulisi erinevusi ei esinenud (ligikaudu viiendik mistahes õppetasemelt pidas oluliseks raskusi õppeainetes või õpingute ühildamist töö- või pereeluga; kõige kõrgemad olid näitajad vastavalt põhihariduse nõudeta, 2. ja 3. taseme kutseõppe ning keskkariduse baasil, 5. taseme kutseõppe vilistlaste seas. Sugude lõikes on näitajad samuti suhteliselt sarnased, mõningane erinevus esineb õpingute ühildamisel, mida peavad oluliseks takistuseks enam naised (19% naistest vs 12% meestest). Kõikide tunnuste vahel esinevad positiivsed seosed, kõige tugevamalt on omavahel seotud majanduslikud probleemid ning transpordi- ja majutusprobleemid: mida enam on õpinguid mõjutanud majanduslikest probleemidest, seda enam omavad õpingutele mõju transpordiga seotud probleemid ($r = 0,57$, $p < 0,01$), ning mida enam on õpingutele mõju avaldanud transpordiga seotud probleemid, seda enam on õpingud mõjutanud majutusega seotud probleemid ($r = 0,513$, $p < 0,01$).

2.2.1 Praktika ja kutseeksam

Praktika

Kutseõppe oluliseks osaks on praktika sooritamine. Praktika läbimine kutseõppes on kohustuslik, kuid selle tähendus erialati võib erineda. Praktikat ei sooritata vaid erandkorras (nt tervislik seisund või varasema töö- või õpikogemuse kasutamine).

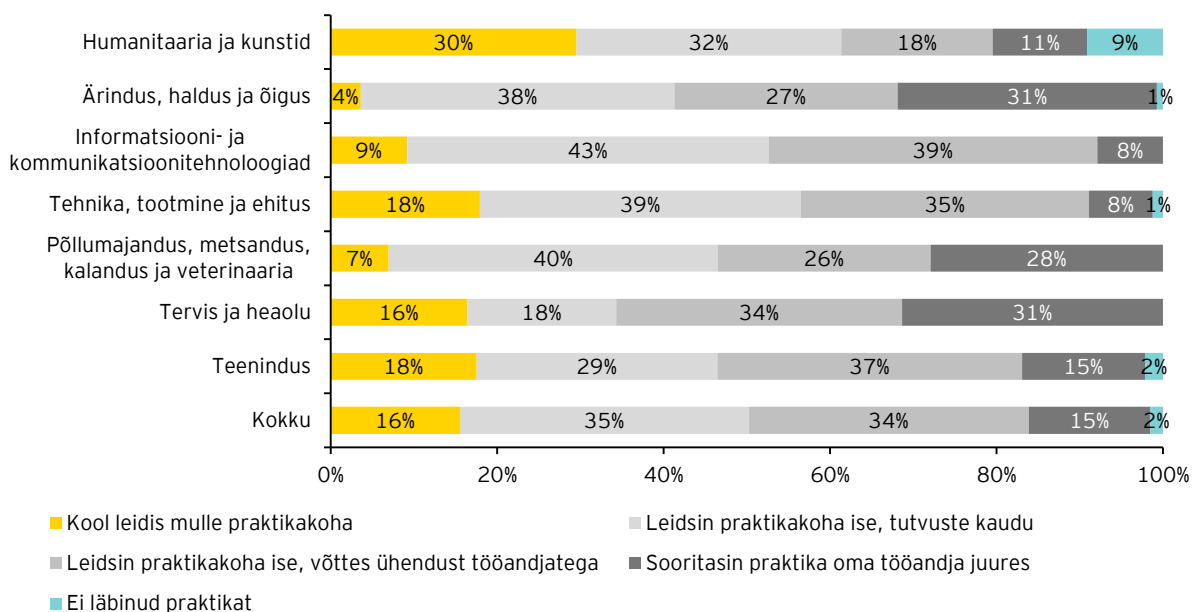
Ka käesoleva uuringu tulemustest selgub, et peaaegu kõik (98%) kutseõppe vilistlased viibisid õpingute ajal praktilal. Vilistlastest keskmiselt kolmandik leidis omale praktikakoha tutvuste kaudu ning

³¹ Tegureid hinnati 5-palli skaalal, kus 1 tähendas, et tegur ei mõjutanud õpinguid üldse ning 5 tähendas, et mõjutas väga palju. Joonisel on toodud tulemused hinnangute „2“ kuni „5“ põhjal ehk osatähtsused on arvatud nende vilistlaste vastuste põhjal, kes mistahes takistusi kogesid. Joonisel toodud teguritele anti kokku 2811 hinnangut, kuna vilistlastel paluti hinnata kõiki tegureid (mis tähendab, et üks vastaja on andnud hinnangu mitmele tegurile).

kolmandik kontakteerus otse tööandjaga (2012. aasta uuringu andmetel leidis läbi tutvuste praktikakoha 42% vilistlastest). 2015.-2016. aasta kutseõppe vilistastest iga kuuenda lõpetaja õpinguteaegne praktikakoht oli kooli organiseeritud (joonis 11), 2012. aasta vilistlaste puhul leidis kooli abiga praktikakoha keskmiselt iga kaheksas, millest võib järeldada, et kooli roll praktikakoha leidmisel on mõnevõrra suurenenud.

Kõige enam iseseisvalt praktikakoha leidjaid oli ärimise, halduse ja õiguse (95% leidis ise oma praktikakoha) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna lõpetajate seas (93% leidis oma praktikakoha ise). Kooli roll oli praktikakoha leidmisel kõige suurem humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlaste puhul, kusjuures ligi kümnendik selle valdkonna lõpetajatest praktikat ei läbinudki (joonis 11). Ka 2012. aasta vilistlaste uuringust selgus, et humanitaaria ja kunstide valdkonnas omab kool praktikakoha leidmisel suuremat rolli kui teistes õppevaldkondades (36% humanitaaria ja kunstide valdkonna 2012. a vilistastest leidis praktikakoha kooli abiga).

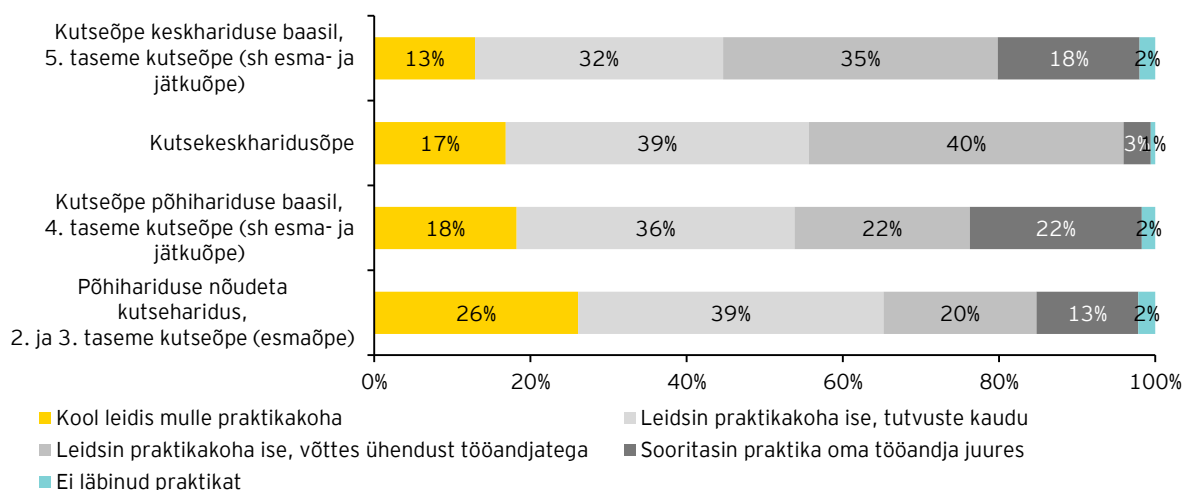
Otse tööandjatega kontakteerudes leidis praktikakoha enim IKT ning teeninduse valdkonna vilistlasi. Ka tutvuste kaudu praktikakoha leidjaid oli enim IKT valdkonna lõpetajate seas, kuid suhteliselt palju leiti läbi tutvuste oma praktikakoht ka põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas. Oma olemasoleval töökohal läbis praktika enim tervise ja heaolu ning ärimise, halduse ja õiguse valdkonna vilistlasi, kellest ligi kolmandik seda võimalust kasutas (joonis 11).

Joonis 11. Praktikakoha leidmise viisid õppevaldkondade lõikes (n = 1178)³²

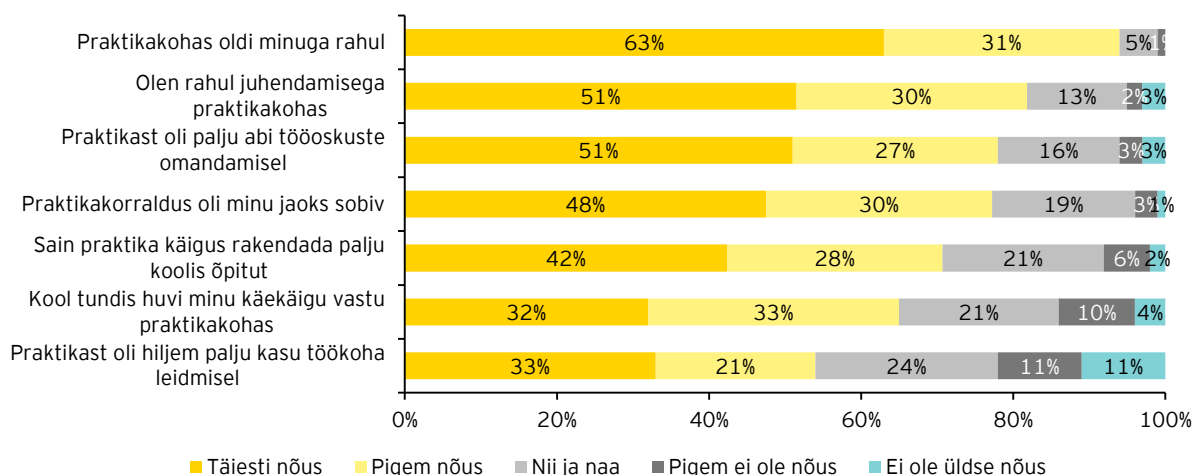
Naiste ja meeste puhul olid praktika leidmise viisid suhteliselt sarnased. Küll aga võib erisusi täheldada õppeliikide lõikes. Mida kõrgem on õppetase, seda suurem on nende vilistlaste osakaal, kes otsivad omale praktikakoha iseseisvalt (joonis 12). See tähendab, et kooli roll praktikakohtade leidmisel on suurim just põhihariduse nõudeta kutsehariduse puhul (mis tuleneb nii õpingute-eelse töötamise kogemusest, õppe ülesehitusest kui ka erinevatest sotsiaalsetest oskustest). Kuni 24-aastastest sooritab praktika oma tööandja juures 5%, samas kui 25-aastaste ja vanemate seas on neid 26%.

³² Kui läbiti mitu praktikat, paluti vastata oma pikima praktikaperioodi kohta.

Joonis 12. Praktikakoha leidmise viisid õpeliikide lõikes (n = 1178)³³

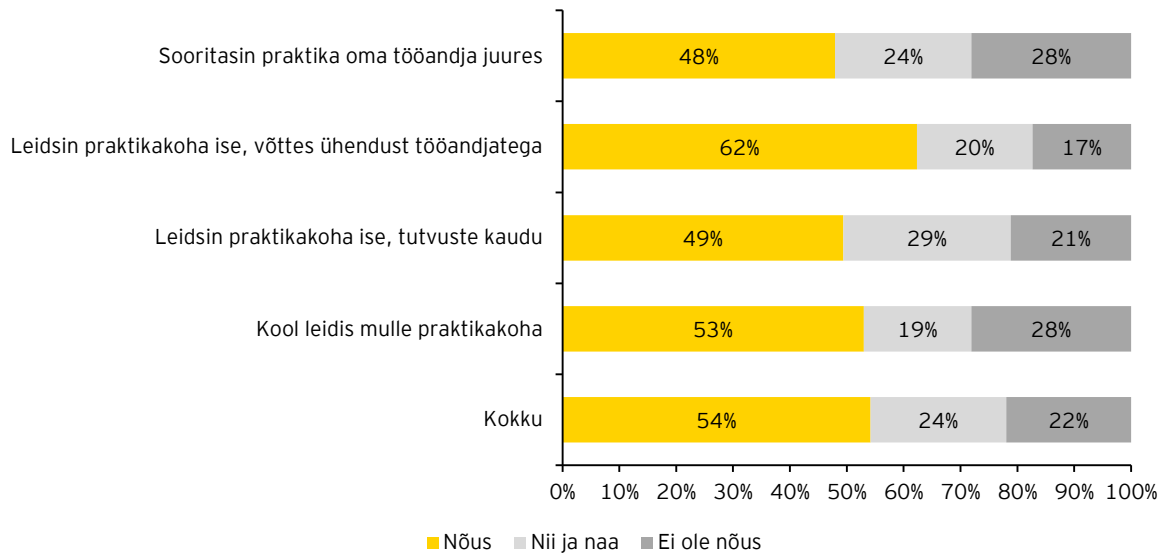
Et hinnata omandatud teadmiste rakendamist praktikas ning praktikaperioodiga rahulolu, paluti vilistlastel hinnata nende läbitud pikimat praktikaperioodi. Keskmiselt 76% kutseõppe vilistlasi pidas õppekavas sisaldunud praktika mahtu piisavaks. Joonisel 13 on toodud vilistlaste hinnangud oma edukusele pikimal läbitud praktikaperioodil, mida hinnatakse küllalt positiivselt. Üheksa kümnest vilistlasest (94% vastanutest) usub, et praktikakohas oldi nendega rahul. Ka iseenda rahulolu pikima praktikaperioodiga hinnatakse kõrgelt. Kaheksa kümnest vilistlasest leidis, et praktikast oli palju abi tööoskuste arendamisel, rahule jäädgi nii praktikakohas saadud juhendamise kui üldise praktikakorraldusega.

Joonis 13. Rahuloluhinnangud pikima praktikaperioodiga ning koolis õpitu rakendamisega praktikakohas (n = 1164)

Hoolimata suhteliselt kõrgetest rahuloluhinnangutest, peavad läbitud praktikat hilisemal tööturule siirdumisel kasulikuks vaid ligikaudu pooled lõpetajatest; kümnendik vilistlastest leiavad, et praktikast ei olnud kasu töökoha leidmisel (eelnev on osaliselt tulenev ka asjaolust, et praktika sooritatakse oma tööandja juures). Kasulikkust tööturule siirdumisel hindavad positiivsemalt need vilistlased, kes leidsid oma praktikakoha otse tööandjaga kontakteerudes (joonis 14).

³³ Kui läbiti mitu praktikat, paluti vastata oma pikima praktikaperioodi kohta.

Joonis 14. Pikima praktikakoha kasulikkus hilisemal töökoha leidmisel praktika leidmise viiside lõikes (n = 1165)³⁴

Kutseksam

Kutseõpe lõpetatakse sageli kutseksamiga. Alates 2017./2018. õppeaastast on kutseõppe (erialadel, kus eksami sooritamine on võimalik) lõpetamiseks kutseksami sooritamine kohustuslik³⁵, kuid antud uuringu sihtrühma hulka kuulunud vilistlastele oli kutseksami sooritamine veel vabatahtlik. Kui EHIS-e andmetel oli kutseksami sooritajaid 2015. ja 2016. õppeaastal 44%³⁶, siis käesolevas uuringus märkisid 78% vastanutest, et nad on kutseksami sooritanud (sh 4%, kellel see ebaõnnestus) (2012. aasta uuringu andmetel oli näitaja 80%, sh 3%, kellel see ebaõnnestus). Sellist mittevastavust võib mõneti põhjendada vilistlaste eksliku arusaamaga kooli- ja kutseksami eristamisel, mistõttu tuleks kutseksami sooritamise analüüsi tulemustesse suhtuda mõningase ettevaatusega ning silmas pidada asjaolu, et tegemist on vilistlaste enda hinnangutega kutseksami sooritamise kohta.

Nagu uuringust selgub, siis põhihariduse nõudeta ning 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajatest ei ole kutseksamit sooritanud 15%, samas kui keskhariduse baasil kutseõppe lõpetajate seas on neid koguni 26%. See võib osaliselt tuleneda asjaolust, et 5. taseme kutseõppes on vähem erialasid, kus kutseksamit saab sooritada, kusjuures kõrgematel õpetel kasvab õige pisut ka nende vilistlaste osakaal, kellel kutseksami sooritamine on ebaõnnestunud (ka siinkohal tuleks tõlgenduste tegemisel arvesse võtta võimalikku ekslikku arusaama kooli- ja kutseksami eristamisel). Kõige enam olid kutseksami edukalt sooritanud põhihariduse nõudeta kutseõppe (sh 2. ja 3. taseme kutseõppe) lõpetajad (tabel 4). Õppevaldkondade lõikes on enim kutseksami edukalt sooritajad IKT, põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning teeninduse valdkonnas (enam kui kolm neljandikku sooritas eksami edukalt, sh suurem osa sooritas kutseksami kooli lõpueksamina). Uuringu andmetel sooritavad kutseksamit kõige vähem tervise ja heaolu ning ärimise, halduse ja õiguse valdkonna lõpetajad, kuid valdkondlikud erisused on tingitud mh õppekavade erinevusest.

³⁴ Valik „Nõus“ on hinnangute „Täiesti nõus“ ja „Pigem nõus“ summa; valik „Ei ole nõus“ on hinnangute „Pigem ei ole nõus“ ja „Ei ole üldse nõus“ summa.

³⁵ Riigi Teataja. Kutseharidusstandard. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116072016008> (04.10.2017)

³⁶ Käesoleva uuringu valimis olnud koolide vilistlaste kutseksami sooritamise osatähtsus.

Tabel 4. Kutseeksami sooritamine õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes

	Jah, sooritasin kutseeksami kooli lõpueksamina	Jah, sooritasin kutseeksami pärast kooli lõpetamist	Jah, kuid kutseksam ebaõnnestus	Ei, ma ei ole kutseeksamil käinud	2015. ja 2016. a kutseeksami sooritanud (EHIS) ³⁷
Õppeliik (n = 1226)					
Kutseõpe keskhariiduse baasil, 5. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	66%	4%	5%	26%	37%
Kutsekeskharidusõpe	75%	1%	4%	20%	49%
Kutseõpe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	75%	4%	3%	18%	50%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõpe (esmaõpe)	71%	13%	2%	15%	40%
Õppevaldkond (n = 1220)					
Humanitaaria ja kunstid	76%	0%	2%	22%	33%
Ärindus, haldus ja õigus	61%	3%	6%	29%	38%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	73%	6%	6%	14%	45%
Tehnika, tootmine ja ehitus	72%	2%	2%	23%	45%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	61%	17%	9%	13%	56%
Tervis ja heaolu	65%	1%	1%	32%	55%
Teenindus	75%	2%	5%	19%	42%
Kokku	71%	3%	4%	22%	44%

Allikas: EY, 2017

Meeste ja naiste seas olulisi erinevusi ei esine. Uuringu andmetel on kuni 24-aastaste seas kutseeksami edukaid sooritajaid mõnevõrra enam kui vanemate hulgas (vastavalt 76% ja 72%). Kutseksam sooritatakse peamiselt lõpueksami osana, kuid vanemate vilistlaste seas on veidi enam neid, kes sooritavad kutseeksami pärast kooli lõpetamist (6% noorema vanuserühma ja 1% vanema vanuserühma lõpetajatest sooritas kutseeksami pärast kooli lõpetamist).

Kuigi vilistlaste hinnangul sooritab neist 74% kutseeksami edukalt, siis hinnangud selle olulisusele tööturul hakkamasaamiseks varieeruvad nii õpete kui õppevaldkondade lõikes. Vilistlastest ligikaudu kaks kolmandikku peab kutsetunnistust tööturul hakkamasaamisel vajalikuks, kõige enam on neid põhihariduse baasil kutseõppe omandanute seas (tabel 5). Veidi vastuoluliselt hindavad kutsetunnistuse vajalikkust tööturul oluliseks enim tervise ja heaolu valdkonna vilistlased, samas kui tabelist 4 selgus, et võrreldes teiste õppevaldkondade oli nende seas kõige enam (32%) neid, kes ei ole kutseeksamil käinud.

³⁷ HaridusSilmas toodud kutseeksami sooritajate hulka loetakse kõiki vastaval aastal eksami sooritanuid (st seal hulgas ka vahetult pärast kooli lõpetamist kutseeksami sooritajad).

Tabel 5. Kutsetunnistuse olulisus tööturul vilistlaste hinnangul õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes

	Väga oluline	Pigem oluline	Nii ja naa	Pigem ebaoluline	Ei ole üldse oluline
Õppeliik (n = 1227)					
Kutseõpe keskhariduse baasil, 5. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	26%	35%	25%	10%	4%
Kutsekeskharidusõpe	31%	36%	22%	6%	5%
Kutseõpe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	47%	26%	15%	5%	7%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõpe (esmaõpe)	34%	36%	22%	6%	2%
Õppevaldkond (n = 1223)					
Humanitaaria ja kunstid	26%	21%	30%	15%	9%
Ärindus, haldus ja õigus	27%	36%	25%	7%	5%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	15%	32%	28%	14%	10%
Tehnika, tootmine ja ehitus	29%	34%	22%	9%	6%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	38%	34%	21%	2%	4%
Tervis ja heaolu	52%	33%	12%	1%	1%
Teenindus	37%	35%	20%	5%	2%
Kokku	32%	34%	22%	7%	5%

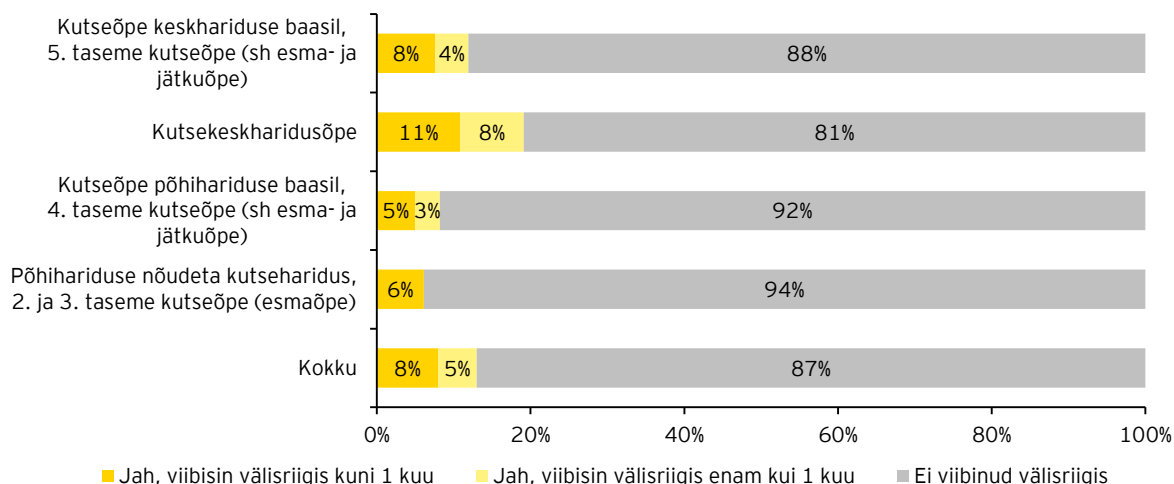
Allikas: EY, 2017

Kokkuvõtteks võib öelda, et nii praktika läbimine kui ka kutseeksami sooritamine on vilistlaste seas suhteliselt levinud. Peaaegu kõik vilistlased viibisid õpingute ajal praktil: praktikakoht leitakse enamasti kas tutvuste teel või otse tööandjatega kontakteerudes, kusjuures nii ärinduse, halduse ja õiguse kui tervise ja heaolu valdkonna vilistlastest peaaegu kolmandik läbivad praktika oma tööandja juures. Läbitud praktikaga ollakse suhteliselt rahulolevad.

2.2.2 Välisriigis õppimine

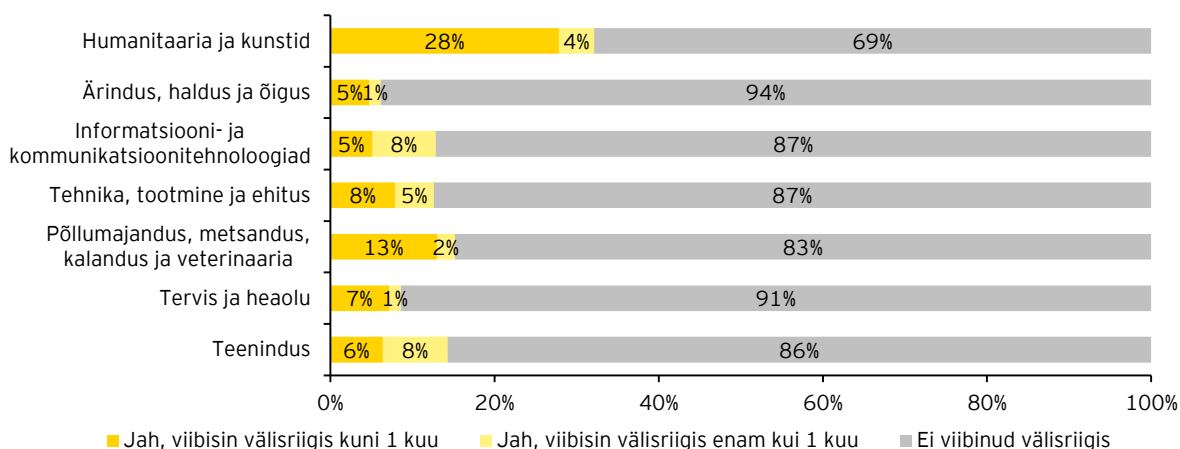
Lisaks Eestis õppimisele ja praktika sooritamisele on kutseõppes viibijatel võimalik oma teadmisi täiendada ka välisriigis. Kõrghariduses on õpingute ajal välisriigis viibimine suhteliselt levinud, kuid kutseõppes see nii ei ole (joonis 15). Keskmiselt vaid iga kaheksas kutseõppe vilistlane viibis õpingute või praktikaga seoses välisriigis (ka 2012. aasta kutseõppe vilistlaste uuringus, mis uuris 2008.-2010. aasta kutseõppe lõpetajaid, olid samad tulemused), kõrgharidusõppe vilistlaste uuringu³⁸ andmetel osales õpirändes ligikaudu viiendik (22%) õppuritest. Õppeliikide lõikes olid kutseõppe vilistlastest kõige aktiivsemad õpirändes osalejad kutsekeskharidusõppe lõpetajad, kellest pea viiendik viibis välisriigis. See võib osaliselt tuleneda selle õppetaseme lõpetajate madalamast keskmisest vanusest ning sellest tulenevast õpinguteaegset madalamast hõivest tööturul (töötamine võib olla üheks mobiilsuse takistuseks).

³⁸ Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

Joonis 15. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine õppeliikide lõikes (n = 1225)³⁹

Õppevaldkondade lõikes (joonis 16) olid võrreldes teiste valdkondadega oluliselt mobiilsemad humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased, kellest 32% viibis õpingute või praktikaga seoses välisriigis, neist suurem osa viibis välisriigis kuni 1 kuu. Teistest märgatavalt vähem olid mobiilsed äriduse, halduse ja õiguse (6% olid mobiilsed) ning tervise ja heaolu (8% olid mobiilsed) valdkonna vilistlased. Demograafiliste tunnuste - sugu ja vanus - lõikes olulisi erisusi ei esine, kuid võrreldes 25-aastaste ja vanematega on nooremad vilistlased veidi aktiivsemad (noorematest viibis õpingutega seoses välisriigis 15% lõpetajatest, vanematest 10%).

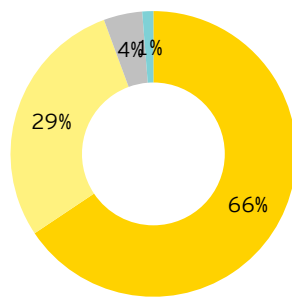
Joonis 16. Õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine õppevaldkondade lõikes (n = 1224)⁴⁰

Nendelt, kes õpingute ajal välisriigis viibisid, uuriti ka, kui kasulik oli välisriigi õpi- või praktikakogemus eriala omandamisel ning paluti täpsustada, millist kasu saadi. Välisriigis omandatud kogemust hindavad vilistlased väga kasulikuks - 95% välisriigis viibinutest hindavad kogemust väga kasulikuks või pigem kasulikuks ning vaid 1% hindas välisriigist saadud kogemust pigem mitte kasulikuks (joonis 17). Kõige suuremaks saadud kasuteguriks peavad vilistlased silmaringi laiendamist, kuid hinnatakse ka erialaste teadmiste ja oskuste paranemist (joonis 18).

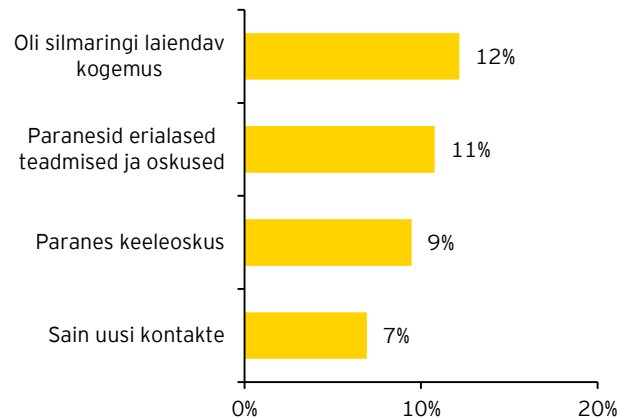
³⁹ Valida võis korruga nii „Jah, viibisin välisriigis kuni 1 kuu“ ning „Jah, viibisin välisriigis enam kui 1 kuu“.

⁴⁰ Valida võis korruga nii „Jah, viibisin välisriigis kuni 1 kuu“ ning „Jah, viibisin välisriigis enam kui 1 kuu“.

■ Väga kasulik
 ■ Pigem kasulik
 ■ Nii ja naa
 ■ Pigem ei olnud kasulik

Joonis 17. Välisriigis viibinud vilistlaste õpi- või praktikakogemuse kasulikkus eriala omandamisel (n = 160)

Joonis 18. Välisriigis õppinud või praktilal viibinud vilistlaste saadud kogemused⁴¹

Kokkuvõttes võib öelda, et kutseõppes on õpingute või praktikaga seoses välisriigis viibimine pigem vähem levinud. Kutseõpingute ajal osaleb õpirändes keskmiselt iga kaheksas vilistlane, kõige enam viibib õpirändes humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlasi.

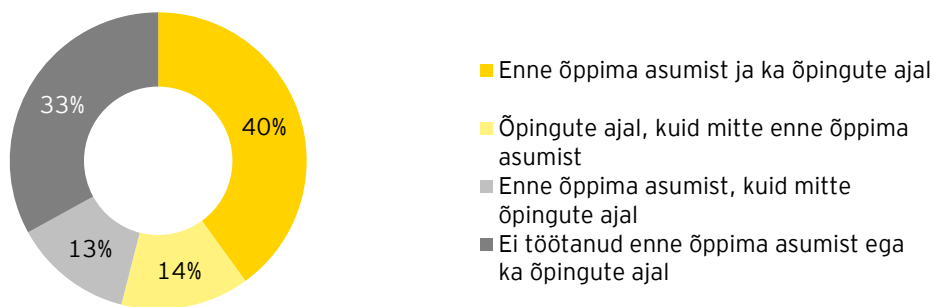
2.2.3 Õpingute ajal töötamine

Haridusuuringute üheks oluliseks osaks on haridussüsteemis osalejate tööturule siirdumise analüüs. Töötamise ühildamist õppimisega võib ühelt poolt kujutada takistusena, mis raskendab teadmiste ja oskuste omandamist, kuid teisalt tuleb arvestada ka õppimise ja töötamise võimalikku head koostoimet. Ka käesolev vilistlaste uuring analüüsib õpinguteaegset hõivet tööturul, kuid oluline on siinkohal ära märkida, et „töötamist“ ei ole ajaliselt ega mahuliselt piiratud ning ka tegevteenistust loetakse töötamiseks.

Uuringu kontekstis võib õpinguteaegse aktiivsuse tööturul jagada tinglikult kahte gruppi: need, kes õpingute ajal töötavad (töötasid nii enne õppima asumist kui ka õppimise ajal; töötasid õpingute ajal, ent mitte enne õppima asumist) ning need, kes õpingute ajal ei tööta (ei töötanud enne ega ka õpingute ajal; töötasid enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal). Kutseõppe vilistlaste õpinguteaegse hõiveseisundi analüüsist selgub, et veidi enam kui pooled (54%) vilistlastest töötasid õpingute ajal (2012. aastal töötas juba enne kooli lõpetamist 44%), sealjuures töötas enamik juba enne õppima asumist (joonis 19). Võrreldes kõrgharidusõppega on kutseõppes õpingute ajal töötavate õppurite hulk oluliselt madalam, kuna kõrghariduse 2015. aasta vilistlaste uuringu andmetel töötas õpingute ajal 76% kõrgharidusõppe vilistlastest.⁴² Kolmandik kutseõppe vilistlastest ei töötanud õpingute ajal ega ka enne seda. Selles mängib rolli ka kutseõppe vilistlaste madalam keskmine vanus (eeskätt on kutsekeskharidusõppes noored õppurid) võrreldes kõrgharidusõppe vilistlastega.

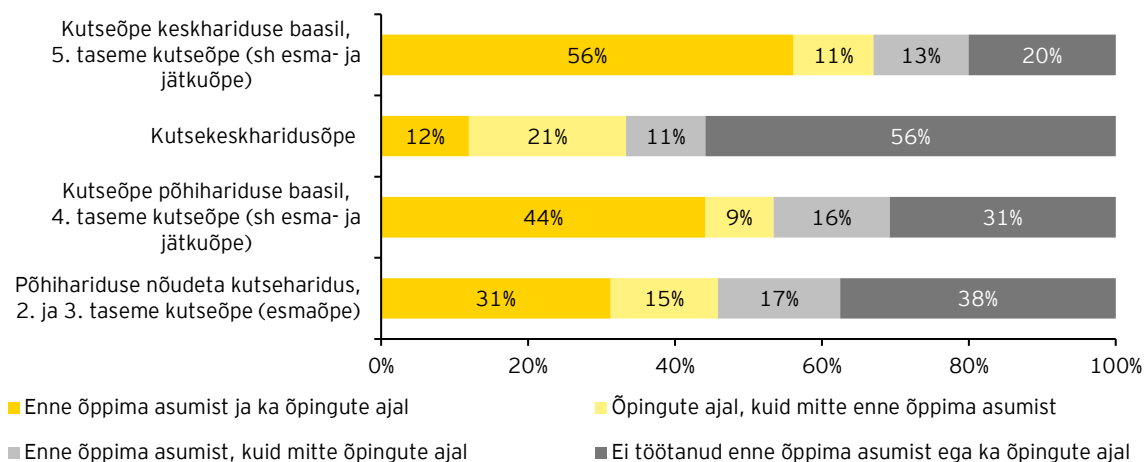
⁴¹ Küsimuse „Millist kasu saite välisriigis õppimisest?“ vastusevariantidele vastas erinev arv inimesi, kuid keskmiselt hindas kasutegureid n = 121 respondenti. Võimalik oli valida mitu vastusevarianti.

⁴² Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

Joonis 19. Õpingute ajal töötamine (n = 1229)

Õppeliikide lõikes selgub, et ligikaudu kaks kolmandikku keskhariduse baasil kutseõppe omandanud vilistlastest käis õpingute ajal ka töö; kõige vähem on õpingute ajal tööturul hõivatud kutsekeskhariduse omandajad, kellest vaid kolmandik töötas juba kas enne õppima asumist ja õpingute ajal või asus tööle õpingute ajal (joonis 20). Selline õpinguteaegse hõive ebaühtlane jaotumine on osaliselt tingitud vastajate keskmisest vanusest: põhihariduse nõudeta kutseõppe lõpetanute mediaanvanus on 35 eluaastat, põhihariduse baasil kutseõppe lõpetajate seas 32 eluaastat ja keskhariduse baasil kutseõppe lõpetanud vastajate mediaanvanus 30 eluaastat, kuid kutsekeskharidusõppe lõpetanud vastajate mediaanvanus oli 21 eluaastat. Noorte keskendumine eelkõige õpingutele on mõistetu, kuna suure õppekoormuse kõrvalt töötamine võib ohtu seada õpingute eduka lõpetamise. Täiskasvanud õppijatele rakendatakse sagedamini paindlikke õppevorme (mittetatsionaarne õpe, töökohapõhine õpe), mis võimaldavad õppimist ja töötamist lihtsamalt ühildada.

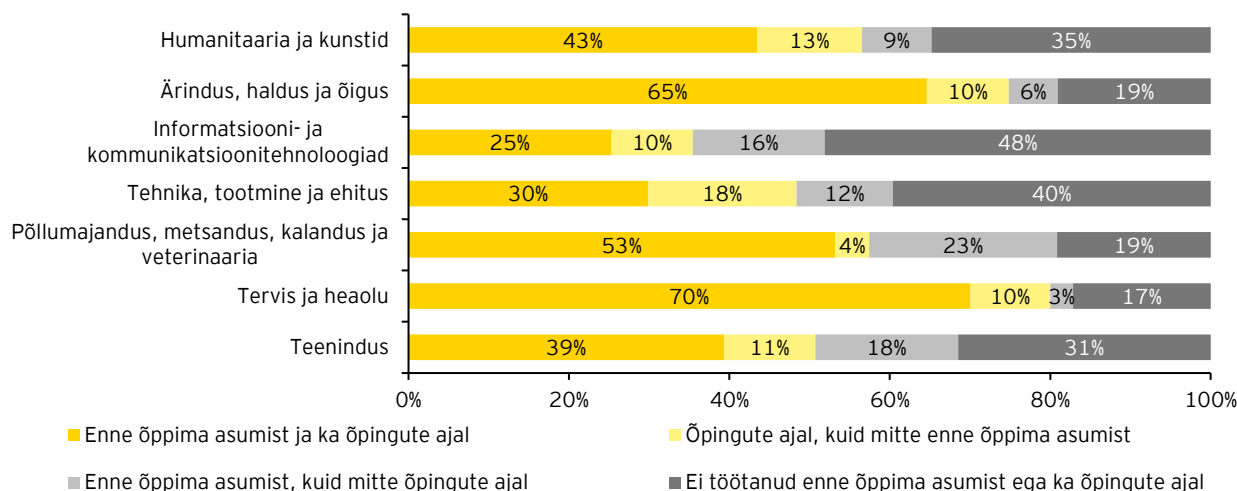

Joonis 20. Õpingute ajal töötamine õppeliikide lõikes (n = 1225)

Õpingute ajal töötamist uuriti ka õppevaldkondade lõikes. Selgub, et õpingute perioodil ollakse kõige aktiivsemad hõives osalejad tervise ja heaolu (80% töötas õpingute ajal) ning ärianduse, halduse ja õiguse (75% töötas õpingute ajal) erialadel, kusjuures nagu selgus ka kõrgharidusõppe vilistlaste uuringust⁴³, on kõrgharidusõppe lõpetajatest õpingute ajal kõige enam tööturul hõivatud just tervise ja heaolu valdkonna vilistlased. Kõige vähem olid õpingute ajal tööturul hõivatud IKT valdkonna lõpetanud - ligikaudu kaks kolmandikku ei töötanud õpingute ajal. Õpingute ajal töötamisest loobunud (kuid varem töötanud) vilistlasi on enim põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria

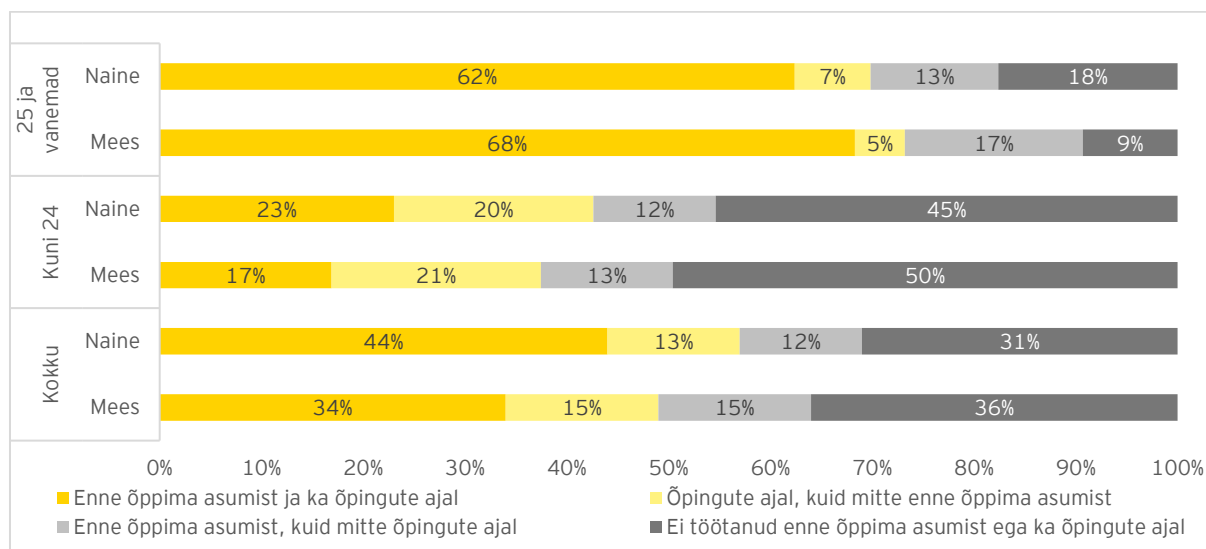
⁴³ Eesti kõrgkoolide 2015.aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

valdkonna lõpetajate seas (joonis 21). Õpingute ajal töötamine tehnika, tootmise ja ehituse ning teeninduse valdkonna õppesuundade lõikes on toodud joonisel 59 (lisa 3).

Joonis 21. Õpingute ajal töötamine õppevaldkondade lõikes (n = 1224)

Nagu eelnevalt välja toodud, on tööturule siirdumise üks oluline faktor vanus (sh iseseisvumine ning oskuste ja pädevuste kasv jm). Ootuspäraselt on kõrgema vanuserühma vilistlaste osalemine hõives kõrgem kui noorematel. Noorema vanuserühma esindajatest käis õpingute ajal tööl ligikaudu iga kolmas, kusjuures neist pooled töötasid juba enne õpinguid (joonis 22). 25-aastaste ja vanemate vilistlaste puhul käis õpingute ajal tööl koguni 71%. Võrreldes vilistlaste hõivet ühtlasi sugude lõikes, võib täheldada, et kui keskmiselt on naised õpingute ajal tööturul mõnevõrra hõivatamad, on õpingute ajal tööl käivate naiste osatähtsus kõrgem nooremas eas (joonis 22). Sarnast tendentsi peegeldab ka tööturu üldine olukord: Eesti tööjõu-uuringu⁴⁴ andmetel on hõivenäitajad naiste puhul kõrgemad pigem nooremas eas ning pärast 20-ndat eluaastat hakkavad hõivenäitajad vahetuma.

Joonis 22. Õpingute ajal töötamine vanuserühmade ja sugude lõikes (n = 1164)

Õpingute ajal töötamisel on erinevaid põhjuseid. Vilistlastel, kes õpingute ajal töötasid, paluti järjestada kolm nende jaoks kõige olulisemat töötamise põhjust nende olulisuse järgi (tabel 6). Uuringu tulemused näitavad, et valdavalt tingib õpingute ajal töötamise (kolme järjestuse peale kokku)

⁴⁴ Eesti tööjõu-uuring. Tööturg. Statistika andmebaas. Statistikaamet. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/15Tooturg/12Tooturu_uldandmed/02Aastastatistika/02Aastastatistika.asp (07.09.2017)

majandusliku toimetuleku vajadus. Peaaegu kaks kolmandikku (63%) kutseõppe vilistlastest peab just seda oma õpinguteaegse töötamise põhjuseks. Teisele ning kolmandale kohale jäävad suhteliselt võrdsete hinnangutega eneseteostuse soov ning asjaolu, et töötati juba enne õpinguid ning õppimine oli pigem lisategevus. Nagu ka eespool selgus, siis kutseõppe vilistlaste õpinguteaegne hõiveseisund on suuresti mõjutatud vanusest, mis peegeldub ka tabelis 6. Majanduslikud põhjused on õpinguteaegse töötamise peamiseks põhjuseks teistega võrreldes enam keskhariduse baasil lõpetajate hinnangul (70% pidas peamiseks põhjuseks), samas kui näiteks kutsekeskhariduse vilistaste jaoks oli õpingute ajal töötamise peamine motivaator soov ennast teostada (64%) ning soov tõsta elatustaset (58%). Teistest enam eristusid kutsekeskharidusõppe vilistlased ka neile tehtud hea pakkumise olulisuse poolest – kui keskmiselt pidas seda peamiseks põhjuseks 12% vilistlastest, siis kutsekeskharidusõppe lõpetajatest pidas seda töötamise põhjuseks 36% vilistlastest.

Ka kõrghariduses on õpinguteaegse töötamise kõige olulisem põhjus majanduslik toimetulek, millele järgneb soov ennast teostada.⁴⁵ Küll aga peavad kõrgharidusõppe vilistlased kutseõppe lõpetajatega võrreldes enam oluliseks erialase töökogemuse saamist ning elatustasemete tõstmise soovi; võrreldes kutseõppe vilistlastega on kõrghariduses vähem enne õpinguid töötanud ning õppimist lisategevuseks pidavaid vilistlasi (kutseõppes 45% kõikidest õpingute ajal töötanud vilistlastest, kõrgharidusõppes 28%).

Tabel 6. Õpingute ajal töötanud vilistlaste töötamise peamised põhjused⁴⁶

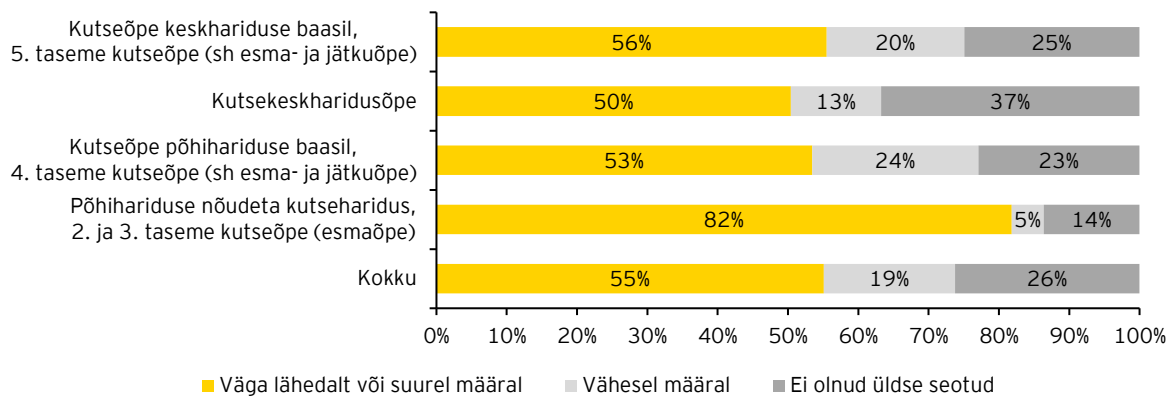
Põhjus	Järjestus 1, n = 630	Järjestus 2, n = 563	Järjestus 3, n = 488	Kokku
Ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud	30%	14%	19%	63%
Soov ennast teostada	15%	18%	16%	49%
Töötasin enne õpinguid, õppimine oli lisategevus	21%	13%	11%	45%
Soov elatustaset tõsta	7%	17%	11%	35%
Soov saada erialast töökogemust	12%	10%	7%	29%
Oli piisavalt vaba aega	4%	9%	9%	22%
Soov omandada üldist töökogemust	4%	8%	10%	22%
Tehti hea pakkumine	2%	4%	6%	12%
Hirm kaotada senine töökoht	1%	2%	6%	9%
Muu	1%	3%	3%	7%
Töötamine (sh tegevteenistuses olek) oli kohustuslik õpingute osa	2%	2%	2%	6%

Allikas: EY, 2017

Kui eespool selgus, et veidi enam kui pooled vilistlastest töötasid õpingute ajal ning töötamise peamised põhjused on majanduslik toimetulek ning eneseteostuse soov, võib märgata jooniselt 23, et keskmiselt vähemalt poolte (55%) õpingute ajal töötanud vilistlaste õpinguteaegne töö oli omandatava erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud. Õppeliikide lõikes on õpinguteaegne töö omandatava erialaga enim seotud 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajate seas. Teiste õppeliikide puhul nii tugevat kontrasti välja tuua ei saa.

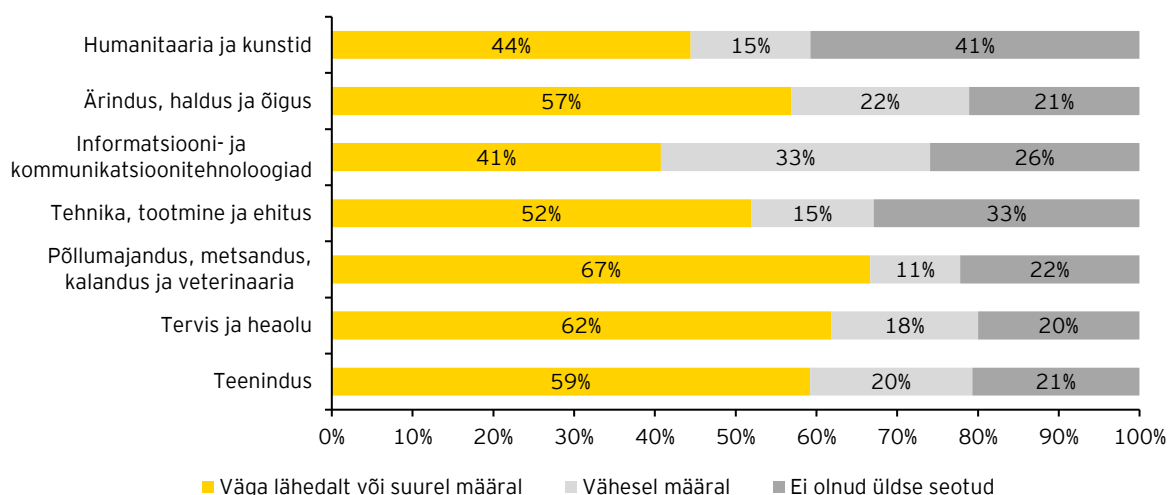
⁴⁵ Eesti kõrgkoolide 2015.aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

⁴⁶ Vastajatel paluti märkida kuni kolm kõige olulisemat põhjust. Õpingute ajal töötamise põhjused on reastatud kolme järjestuse osatähtsuste summa järgi.

Joonis 23. Õpinguteagse töö seotus õpitava erialaga (n = 659)

Nagu eelnevalt selgus on tervise ja heaolu ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning tervise ja heaolu valdkonna vilistlased ühed aktiivsemad hõives osalejad (joonis 21). Uuringust selgub, et nende erialade vilistlaste hulgas on võrreldes teistega enam ka erialasel tööil töötanud lõpetajaid (joonis 24). Õpinguteagse töö seotus õpitava erialaga tehnika, tootmise ja ehituse ning teeninduse valdkonna õppesuundade lõikes on toodud joonisel 60 (lisa 3).

Joonis 24. Õpinguteagse töö seotus õpitava erialaga õppeliikide lõikes (n = 656)

Kokkuvõttes võib öelda, et keskmiselt ligikaudu pooled kutseõppe vilistlastest käisid õpingute ajal tööil, kuid esineb olulisi erisusi õppeliikide lõikes, mida võib seostada peamiselt õppurite keskmise vanusega. Õpingute ajal on tööturul enim hõivatud keskkhariduse baasil kutseõppe omandajad, mis tuleneb suuresti asjaolust, et tööturul ollakse hõivatud juba enne õpingutega alustamist. Töötavate õppurite õpinguteagse töö on ligikaudu pooltel juhtudel omandatava erialaga seotud, kõige rohkem kattub see põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning tervise ja heaolu valdkonnas. Õpingute ajal lõpetab töötamise umbes iga kaheksas. Õpinguteagse töötamise peamiseks põhjuseks peetakse majandusliku toimetuleku tagamist, kuid ka eneseteostuse soovi.

2.2.4 VÕTA kasutamine

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA) oli taotlenud keskmiselt 29% vilistlastest, kusjuures vaid üksikute vilistlaste puhul, kes VÕTA-t taotlesid, seda ei arvestatud⁴⁷. Kõige enam

⁴⁷ Sellest tulenevalt pole neid toodud ka tabelis 8.

taotlesid VÕTA-t põhihariduse nõudeta kutseõppe lõpetajad. Valdkondade lõikes taotlesid varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist humanitaaria ja kunstide (50%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (42%) valdkonna vilistlased; mõlema valdkonna puhul arvestati taotlusi saajaprotsendiliselt.

Põhjuseks, miks varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist ei taotleta, on valdavalt varasema vastava kogemuse puudumine (36% vilistlaste puhul). Kõikidest vilistlastest ligi viiendik ei taotlenud VÕTA-t aga põhjusel, et nad ei olnud sellisest võimalusest teadlikud, kusjuures tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas on võimalusest mitte-teadlikuid keskmisest enam – 28% selle valdkonna vilistlastest ei olnud VÕTA taotlemisest teadlikud (tabel 7).

Tabel 7. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA) õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes

VÕTA kasutamine	Taotlesin		Ei taotlenud		
Põhjused	Arvestati õppekava täitmisel	Puudusid õppekavaga sobivad varasemad õpingud või töökogemus	Soovisin teadmisi värskendada	Liiga keeruka taotlemise protsessi tõttu	Polnud võimalusest teadlik
Õppeliik (n = 1031)					
Kutseõppe keskhariiduse baasil, 5. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	32%	32%	15%	4%	16%
Kutsekeskhariidusõppe	18%	41%	8%	1%	33%
Kutseõppe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	33%	39%	11%	3%	13%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõppe (esmaõppe)	43%	40%	13%	0%	5%
Õppevaldkond (n = 1028)					
Humanitaaria ja kunstid	50%	33%	3%	3%	13%
Ärindus, haldus ja õigus	29%	44%	14%	6%	7%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	29%	43%	9%	3%	16%
Tehnika, tootmine ja ehitus	28%	29%	12%	3%	28%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	42%	27%	18%	2%	11%
Tervis ja heaolu	28%	44%	8%	0%	18%
Teenindus	25%	43%	15%	2%	14%
Kokku	29%	36%	12%	3%	19%

Allikas: EY, 2017

Kokkuvõttes võib öelda, et kutseõppe õpingute ajal taotles varasemat õpingute või töökogemuse arvestamist ligi kolmandik, kusjuures peaaegu kõigi taotlejate puhul seda ka arvestati. Peamised põhjused, miks VÕTA-t ei taotleta, on varasema kogemuse puudumine või teadmatus sellisest võimalusest.

2.2.5 Õppija toetamine ja tugisüsteemid

Õppetoetus/stipendium ja selle mõju töötamisele

Vilistlastel paluti vastata ka küsimustele, kas nad said õpingute ajal õppetoetust ja/või stipendiumi ning kuidas mõjutas see õpinguteaegset töötamist. Vilistlastest 68% said põhitoetust ning 22% eritoetust;

keskmiselt 26% lõpetajatest ei saanud õpingute ajal toetust⁴⁸. Nagu uuringust selgub (tabelid 8 ja 9), siis õppetoetused ja stipendiumid töötamisele suurt mõju ei avalda – peaaegu üheksa kümnest kutseõppe vilistlasest⁴⁹ vastas, et toetused ei mõjutanud nende õpinguteaegset töötamist.

Tabel 8. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 1225) ja selle mõju⁵⁰ töötamisele (n = 415) õppeliikide lõikes⁵¹

Õppeliik	Põhitoetus e saajate %	Eritoetuse saajate %	Ei saanud toetust	Ei mõjutanud töötamist	Vähendas töökoormust	Lõpetas töötamise
Kutseõppe keskhariduse baasil, 5. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	60%	14%	33%	91%	7%	2%
Kutsekeskharidusõppe	89%	38%	7%	80%	19%	1%
Kutseõppe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	63%	17%	32%	88%	13%	0%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõppe (esmaõppe)	39%	29%	41%	N/A	N/A	N/A
Kokku	68%	22%	26%	88%	11%	1%

Allikas: EY, 2017

Tabel 9. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine (n = 1224) ja selle mõju töötamisele (n = 412) õppevaldkondade lõikes⁵²

Õppevaldkond	Põhitoetus e saajate %	Eritoetuse saajate %	Ei saanud toetust	Ei mõjutanud	Vähendas töökoormust	Lõpetas töötamise
Humanitaaria ja kunstid	72%	16%	26%	N/A	N/A	N/A
Ärindus, haldus ja õigus	52%	17%	34%	89%	10%	2%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	82%	26%	15%	86%	14%	0%
Tehnika, tootmine ja ehitus	76%	27%	20%	89%	9%	2%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	45%	19%	45%	N/A	N/A	N/A
Tervis ja heaolu	43%	4%	57%	85%	15%	0%
Teenindus	69%	20%	24%	84%	16%	0%
Kokku	68%	22%	26%	88%	11%	1%

Allikas: EY, 2017

Kõige enam oli õppetoetuste saajaid kutsekeskharidusõppe õpilaste seas. Õpingute ajal sai neist põhitoetust 89% ja eritoetust 38%. Tänu toetustele sai töökoormust vähendada 19% kutsekeskharidusõppe õpilastest. Teistes õppeliikides oli toetuste saajaid vähem ning toetuste mõju töökoormuse vähendamisele samuti märksa väiksem. Õppevaldkondade lõikes (tabel 9) said tänu toetustele töökoormust vähendada kõige enam teeninduse valdkonna lõpetajad, kuid suuri erisusi valdkondade lõikes ei ole. Vaid 1% kõikidest vilistlastest sai tänu õppetoetustele või stipendiumitele

⁴⁸ Mõeldud on kõiki erinevaid õppetoetusi ning stipendiume.

⁴⁹ Õppetoetuste mõju töötamisele hindasid vaid õpingute ajal töötanud vilistlased.

⁵⁰ Tulenevalt madalast vastajate arvust ei ole põhihariduse nõudeta, 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajate õppetoetuste mõju töötamisele tabelis toodud.

⁵¹ Valida võis korraga nii põhitoetuse kui eritoetuse saamise.

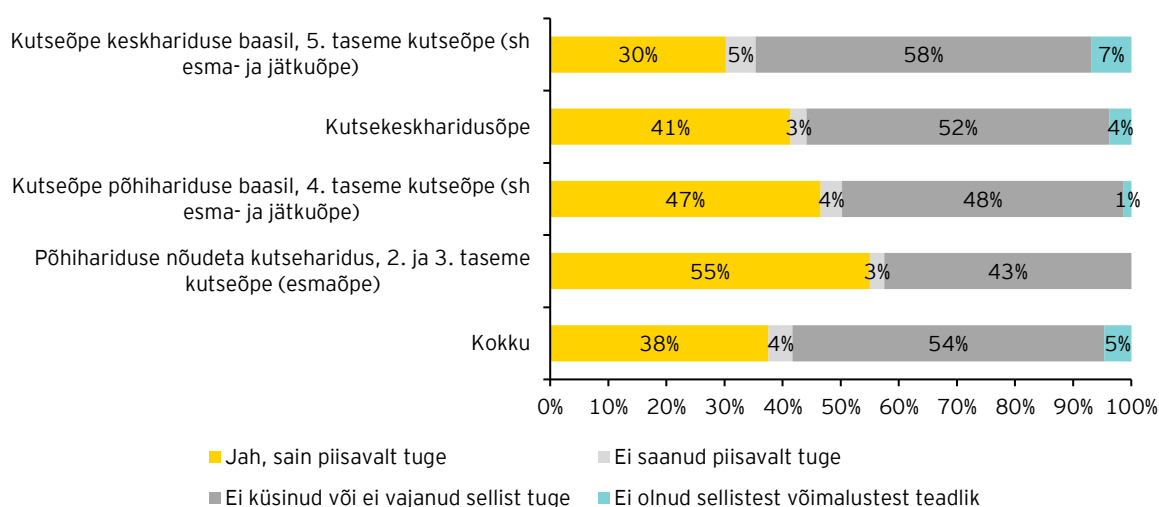
⁵² Valida võis korraga nii põhitoetuse kui eritoetuse saamise.

töötamise lõpetada.⁵³ Õpingute ajal toetuse saamine tehnika, tootmise ja ehituse ning teeninduse valdkonna õppesuundade lõikes on toodud joonisel 61 (lisa 3).

Tugiteenused

Kutseõppes õppijate jaoks on koolipoolsete tugisüsteemide olemasolu väga oluline, kuna antud uuringu andmetel koges vähemalt iga kolmas vilistlane õpingute ajal erinevaid probleeme, mis õigeaegse sekkumiseta võivad viia õpingute poolelijätmisseni. EHS-e andmetel katkestas⁵⁴ 2014./15. ja 2015./2016. õppeaastal õpingud ligi viiendik kõigist kutseõppe õpilastest /vastavalt 20,3% ning 19,2%). Kõige olulisemaks riskirühmaks on põhikoolijärgselt õppima asunud noored: analüüsid (nt „Edukus tööturul“⁵⁵) on näidanud, et õpingute katkestajad on tööturul haavatavamas seisus võrreldes nendega, kes jõuavad lõputunnistuseni ning kõige halvemas olukorras on need, kellel jääb keskharidus omandamata. Samas on teada, et paljudel kutseõppes õpinguid alustavatel õpilastel on juba eelnevalt õpiraskusi ning puudulikud teadmised põhialajates. Seda kinnitavad ka HTM-i andmed⁵⁶, mille kohaselt asub kõigist põhikoolilõpetajatest kutseõppesse ligikaudu 27% ning valdavalt on tegemist noortega, kelle põhikooli lõpetamise keskmine hinne oli suhteliselt madal ning kel ei pruugi olla kujunenud õppimisharjumust ega varasemat positiivset koolikogemust.

Käesoleva uuringu kontekstis mõeldakse tugisüsteemide all nii rühmajuhatajate, karjäärinõustajate, õppekorraldusspetsialistide, psühholoogide jt abi. Joonistel 25 ja 26 on toodud tugisüsteemide abi kasutamine õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes. Keskmiselt pea iga teine vilistlane on vajanud õpingute ajal koolipoolset tuge ning suur osa abivajajaid tuge ka leiab (joonis 25). Kutsekeskhariduse vilistlased ei eristu teiste õppeliikide vilistlastest suurema toe vajaduse poolest, tugiteenuseid vajavad õpilased kõigis õppeliikides. Koolipoolset tugisüsteemide abi ei vajanud või ei kasutanud veidi enam kui pooled vilistlastest.

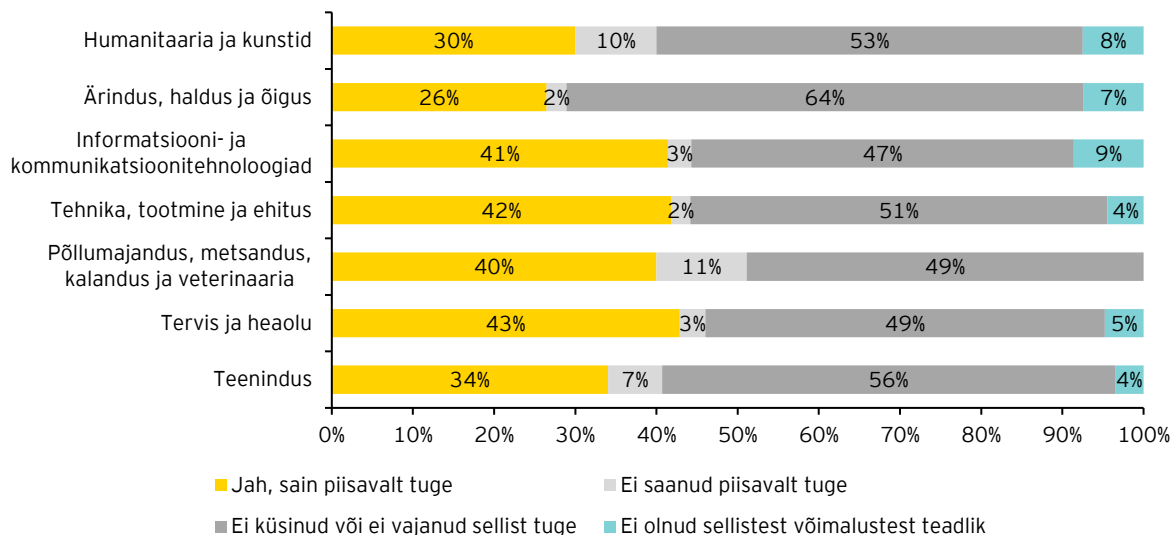

Joonis 25. Kutseõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine õppeliikide lõikes (n = 1051)

⁵³ Kuigi toetussüsteemid kutse- ja kõrghariduses õppijatele on erinevad, nähtus ka 2015. aasta kõrgharidusõppe vilistlaste uuringust (millele on käesolevas uuringus ka viidatud), et ka kolmanda taseme vilistlastest 1% vähendas tänu õppetoetustele või stipendiumitele oma õpinguteaegset töökoormust.

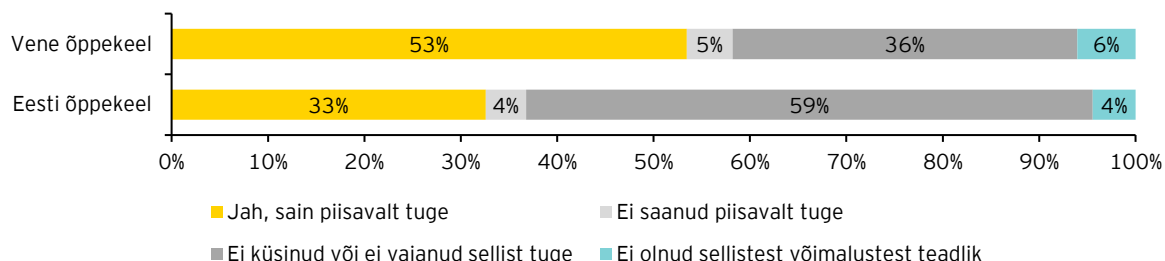
⁵⁴ Kutsehariduses loetakse katkestajaks isikut, kes enne katkestamist kuulus õppeasutuse õppurite nimekirja vähemalt 31 päeva.
⁵⁵ HTM (2015). Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs. Tartu: HTM.
https://www.hm.ee/sites/default/files/aastaanalyy2015_0.pdf (2.10.2017)

⁵⁶ Valk, A. (2016). Madala haridustasemega noored. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusmin_madala_haridustasemega_noorte_osakaal.pdf (2.10.2017)

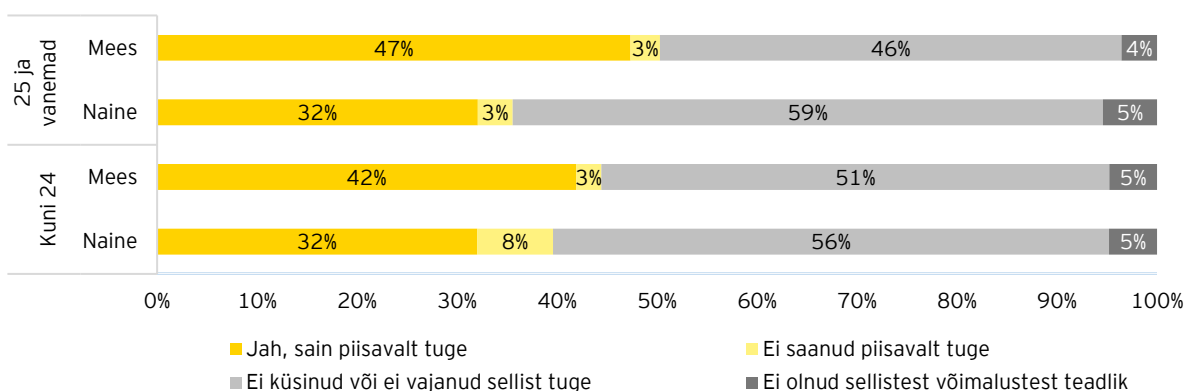

Joonis 26. Kutseõpingute ajal tugisüsteemide abi kasutamine õppevaldkondade lõikes (n = 1052)

Joonisel 27 on toodud tugiteenuste kasutamine õppekeele lõikes. Selgub, et vene õppekeelega vilistlaste seas on oluliselt enam (58%) neid, kes õpingute ajal koolipoolset tuge vajasis; eesti õppekeelega lõpetajatest vajas õpingute ajal koolipoolset tuge 37% vilistlastest. Kümnest tugisüsteemide abi vajavast üheksa seda ka said (joonis 27). Eesti õppekeelega vilistlastest enam kui pooled (59%) aga tugisüsteemide abi ei vajanudki. Analüüsi tulemustest selgub, et tugiteenuste abi vajavad enim vähemalt 25-aastased mehed, kuid ka nooremas vanusegrupis vajavad mehed naistega võrreldes enam tugiteenuste abi (joonis 28).

Joonis 27. Õpingute ajal tugiteenuste kasutamine peamise õppekeele lõikes (n = 1045)

Joonis 28. Õpingute ajal tugiteenuste kasutamine vanuserühmade ja sugude lõikes (n = 1049)

Vilistlastel paluti mh hinnata seda, kas nad tunnevad, et nende igapäevategevused on mõne pikaajalise haiguse või terviseprobleemi tõttu piiratud. Uuringust selgust, et pikaajalise terviseprobleemi või

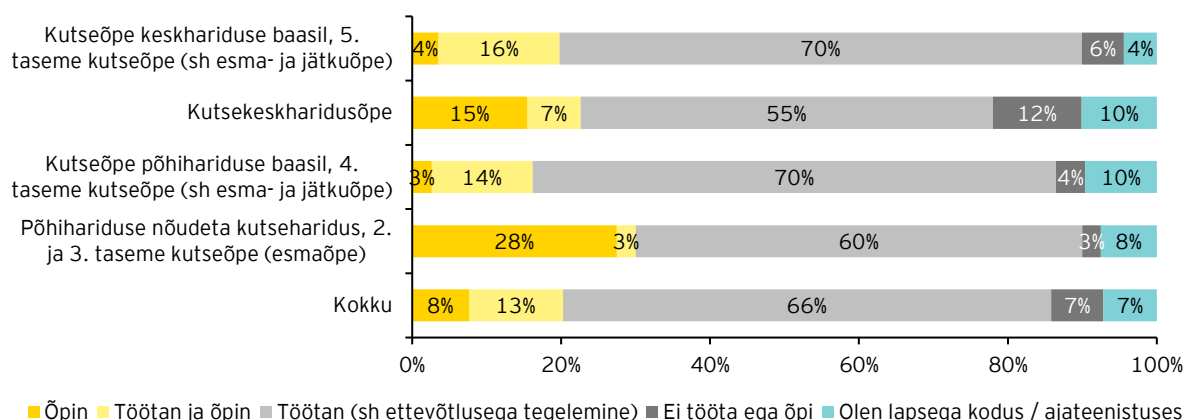
haigusega on kümnendik vastanutest (neist 57% naised ja 43% mehed; vanuseliselt kuni 24-aastaseid 45% ning vähemalt 25-aastaseid 55%). Kõige enam oli neid, kes tunnistasid terviseprobleemi olemasolu, tervise ja heaolu (17%) ning humanitaaria ja kunstide (16%) valdkonna lõpetajate seas. Õppeliikide lõikes tunnistasid pikaajalise terviseprobleemi olemasolu enam madalamate õppetasemete vilistlased (küsimustikule vastanud põhihariduse nõudeta kutseõppe vilistlastest 15% oli pikaajaline terviseprobleem või haigus, samas kui keskhariduse baasil kutseõppe lõpetajatest tunnistas probleemi 10%). Pikaajalise haiguse või terviseprobleemiga vilistlastest 56% vajas õpingute ajal tugisüsteemide abi ning kümnest üheksa seda ka said. Terviseprobleemiga vilistlaste hinnangud nende vilistlaste omast, kellel terviseprobleem puudub, märkimisväärselt ei erine.

Kokkuvõttes võib öelda, et kuigi õpingute ajal saab õppetoetust neljast vilistlasest kolm, siis õpingute ajal töötanud vilistlaste hinnangul töötamise vähendamisel need suureks abiks ei olnud: vaid ligikaudu iga kaheksas vilistlane tundis, et sai tänu õppetoetustele vähendada oma õpinguteaegset töökoormust või töötamise sootuks lõpetada. Tugisüsteemide osas on hinnangud siiski mõnevõrra positiivsemad - 90% tugisüsteemide abi vajavatest vilistlastest seda ka saab.

2.3 Õpingutejärgne tegevus

Pärast õpingute lõpetamist seisavad vilistlased silmitsi järjekordsete valikutega, kus võimalusteks on õpingutega jätkata, siirduda tööturule või jätkata töötamist, tegeleda vabatahtliku tööga, pühenduda laste eest hoolitsemisele vms. Käesolev peatükk analüüsib 2015.-2016. aastate kutseõppe vilistlaste õpingutejärgset tegevust kahes kontekstis: edasiõppimine ja töötamine.⁵⁷

Kui eespool selgus, et kutseõppes õppijatest ligikaudu pooled on õpingute ajal tööturul hõivatud, siis pärast õpinguid hõiveaktiivsus kasvab ligi poole võrra - keskmiselt 78% vilistlastest töötavad ning ülejäänud kas õpivad (8%), on lapsega kodus või viibivad ajateenistuses (7%). Uuringule vastanud vilistlastest 7% ei õpi ega tööta. Tööturul hõivatud vilistlastest ligi viiendik õpib samaaegselt (st on lõpetatud õpingute järel haridusteed jätkanud). Kuigi märkimisväärsed erisusi praeguses hõiveseisundis meeste ja naiste vahel ei esine, võib õppeliikide lõikes erinevusi siiski märgata. Põhihariduse nõudeta kutsehariduse, 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajad on võrreldes teiste õppeliikidega aktiivsemad haridusteed jätkajad: koguni 31% selle õppetaseme vilistlastest on õpingutega jätkanud (joonis 29). Väga sarnaselt käituvad pärast õpinguid põhihariduse baasil ning keskhariduse baasil kutseõppe lõpetajaid. Kutsekeskhariduse lõpetajate seas on võrreldes teistega mõnevõrra enam neid, kes hetkel ei tööta ega õpi, kellest suurem osa on kuni 24-aastased⁵⁸.

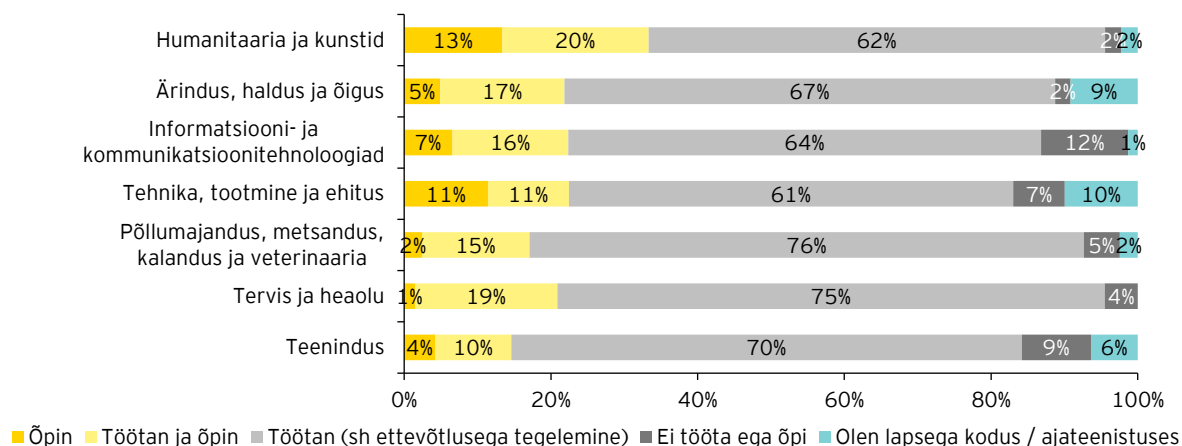
Joonis 29. Praegune hõiveseisund õppeliikide lõikes (n = 1171)

Pärast õpinguid on kõige enam tööturul hõivatud tervise ja heaolu ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna lõpetajad (joonis 30), mis on osalt tingitud nende valdkonna õpinguteaegsest kõrgemast hõivest võrreldes teiste valdkondadega (joonis 21). Kõige rohkem jätkavad õpinguid humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlased (33% õpib või õpib ja töötab hetkel)⁵⁹. Praegune hõiveseisund tehnika, tootmise ja ehituse ning teeninduse valdkonnas on toodud joonisel 62 (lisa 3).

⁵⁷ Peatükis kasutatakse väljendit „praegune hõiveseisund“, mis tõlgendab uuringule vastamise hetke.

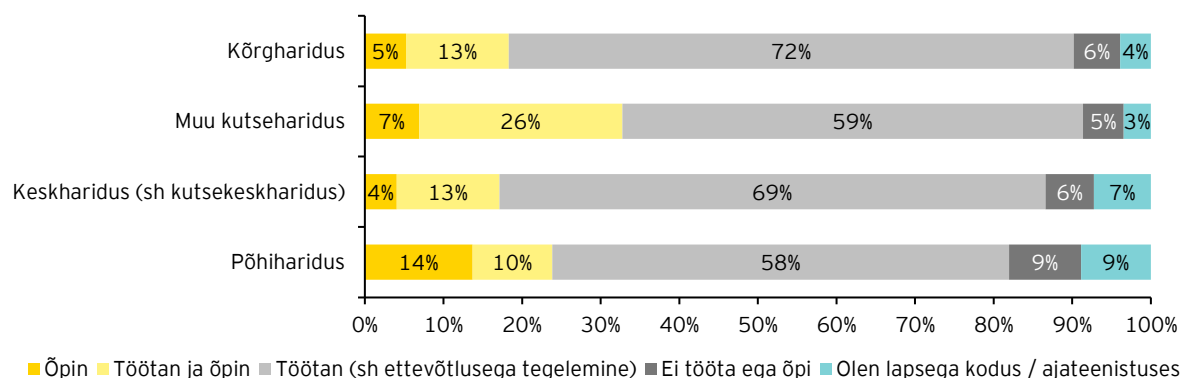
⁵⁸ Uurimisküsimustest lähtuvalt mitteaktiivsuse põhjuseid uuringus ei käsitletud.

⁵⁹ Õppijate ja töötavate vilistlaste osatähtsused on mõnel määral kattuvad, kuna varianti „Töötan ja õpin“ on käsitletud nii praegu õppivate kui praegu töötavate vilistlaste osatähtsuses.

Joonis 30. Praegune hõiveseisund õppevaldkondade lõikes (n = 1172)

Võrreldes õpingutejärgset hõivet lähtuvalt varasemast haridustasemest võib täheldada, et ootuspäraselt on kõrgharidust omavate vilistaste hõive tööturul teistega võrreldes kõrgem, kuid samas suundub ka suur hulk varasema keskharidusega kutse omandanud otse tööturule. Õpingutega on jätkanud enam varasema põhihariduse ja muu kutseharidusega vilistlased (joonis 31).

Joonis 31. Praegune hõiveseisund varasema kõrgeima omandatud haridustaseme lõikes (n = 1177)⁶⁰

2.3.1 Õppimine ja edasiõppimiskavatsus

Teadmiste ja oskuste omandamine ehk „investeeringud“ haridusse tõstavad inimese tootlikkust, andes uusi oskusi ja teadmisi erinevate situatsioonidega toimetulekuks.⁶¹ Käesolevast uuringust selgub, et keskmiselt 21% (sh samaaegselt töötavatest) kutseõppe vilistlastest jätkavad oma haridusteed pärast omandatud kutseharidust (joonis 32), olgu siis kas kutsehariduse, kõrghariduse või täiendõppe vormis. Uuringust selgub, et kutseõppe lõpetajad on suundunud nii tasemeõppesse kui ka täiendõppesse, kusjuures ligikaudu kolmandik õpinguid jätkavatest vilistlastest on suundunud sarnasele erialale kõrgharidusõppes (kõikidest vilistlastest moodustab see 9%) (joonis 32).

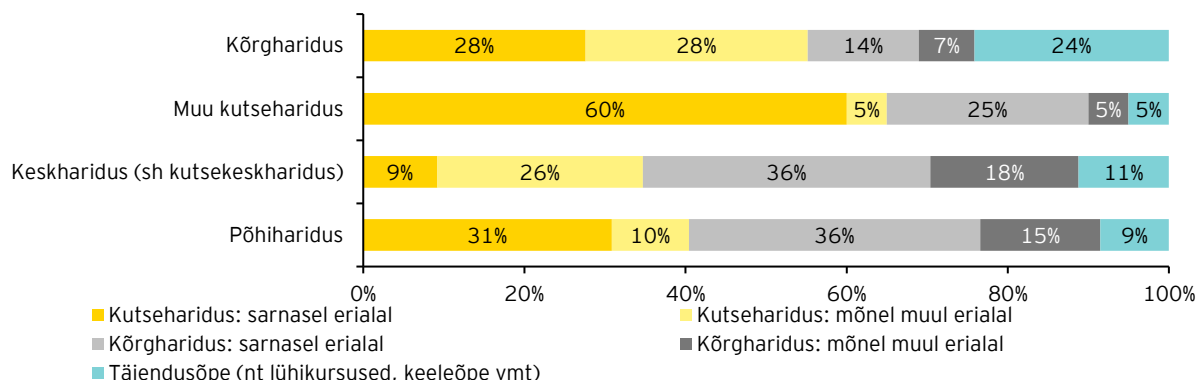
⁶⁰ Tulenevalt madalast vastajate arvust ei ole joonisel toodud varasema lõpetamata põhiharidusega vilistlaste tulemusi. Varasema „muu kutseharidusega“ vastajate arv on võrreldes teiste gruppidega ligikaudu kolm korda madalam.

⁶¹ Anspal, S., Järve, J., Jürgenson, A., Masso, M., Seppo, I. (2014). Oskuste kasulikkus tööturul: PIAAC uuringu temaatiline aruanne nr 1. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

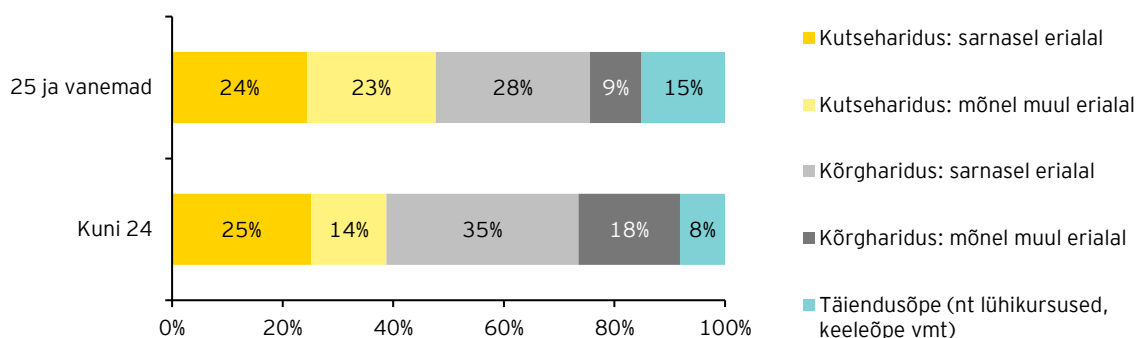

Joonis 32. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud (n = 239)

Inimese elukestvas õppes osalemist mõjutab nii vanus kui haridustase; sagedamini osalevad koolitustes pigem vanemad ja pigem kõrgema haridustasemega töötajad⁶². Sarnased jooni võib täheldada ka kutseõppe lõpetajate hulgas, kui vaadelda nende edasisi valikuid haridustasemete (joonis 33) ja vanuserühmade (joonis 34) lõikes. Kutseõppesse asunud vilistlased, kellel on varasemalt omandatud ka kõrgharidus, on aktiivsemad täiendusõppes osalejad. Praegu õppivatest, varasema põhi- ja keskharidusega kutseõppe vilistlastest suundub iga teine omandama kõrgharidust. Mis puutub vanusesse, siis kõrgema vanuserühma vilistlased on võrreldes noorematega aktiivsemad nii kutse- kui täiendusõppes osalejad, samas kui nooremad eelistavad enam kõrgharidust. Täiendusõppesse suundub arvestatav hulk kutsehariduse vilistlasi, kõige enam (24%) täiendusõppesse suundunud varasema⁶³ kõrgharidusega vilistasi.⁶⁴

Joonis 33. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud varasema kõrgeima omandatud haridustaseme lõikes (n = 241)

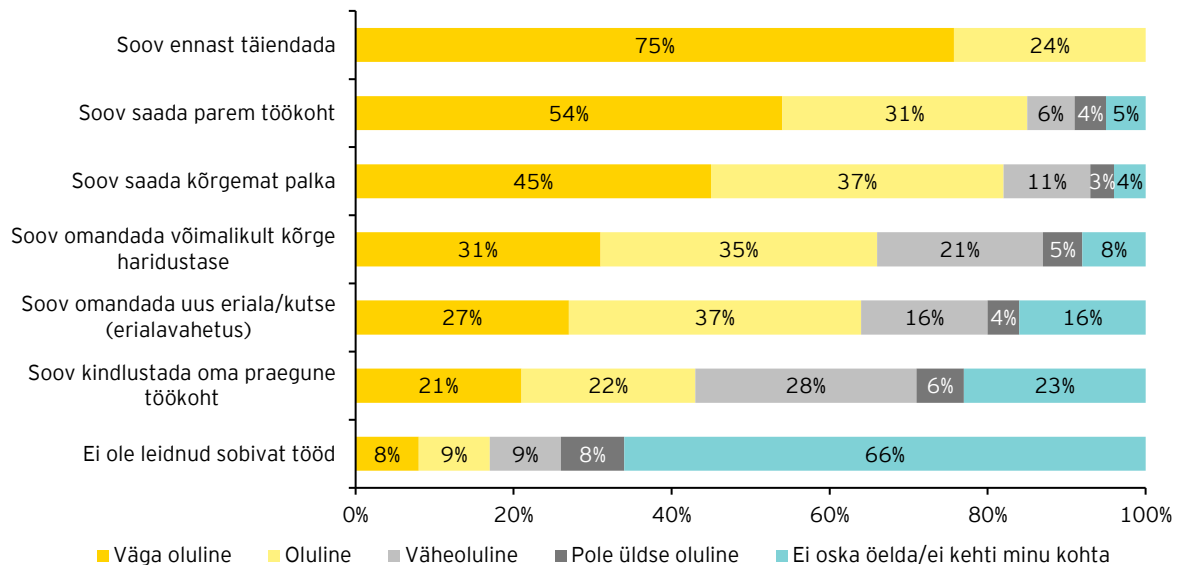
Joonis 34. Praegu õppivate vilistlaste õppetasemete valikud vanuse lõikes (n = 233)

⁶² Saar, E., Unt, M., Lindemann, K., Reiska, E., Tamm, A. (2014). Oskused ja elukestev õpe: kellelt ja mida on Eestil oskuste parandamiseks õppida? PIAAC uuringu temaatiline aruanne nr 2. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

⁶³ Enne sisseastumist kõrgeim omandatud haridustase.

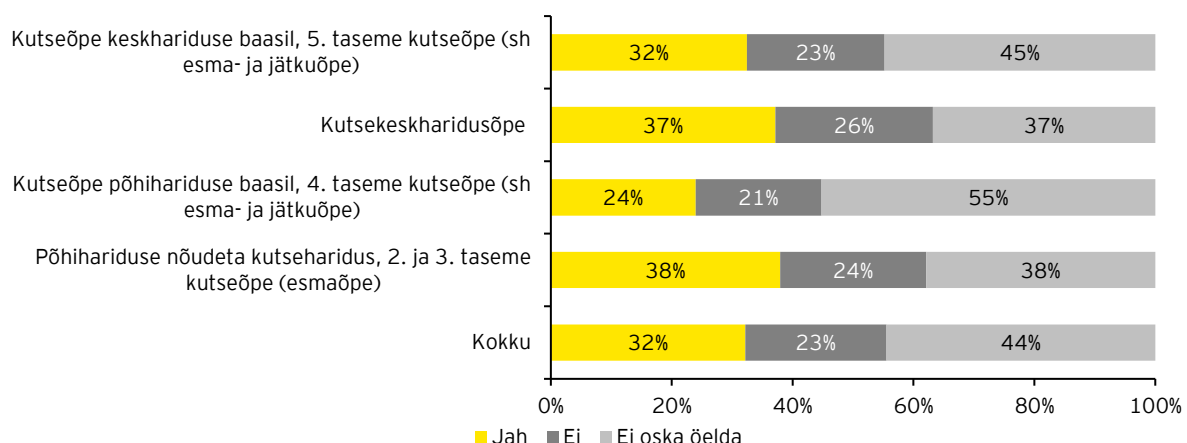
⁶⁴ Tulenevalt vastajate väga madalast arvust tuleks üldistuste tegemisse suhtuda ettevaatlikkusega.

Vilistlastel paluti hinnata põhjuseid, mis motiveerib neid õpingutega jätkama. Enesetäiendamise soov on peaaegu kõikide vilistlaste jaoks üks peamisi põhjuseid, miks edasi õppima minnakse (joonis 35). Enesetäienduse soovile järgnevad tööturu perspektiivikus, sh parem töökoht ja kõrgem palk. Pea kaks kolmandikku (64%) vilistlastest pidas oluliseks ka soovi omandada uus eriala/kutse. Ligi viiendik (17%) vilistlastest jätkas õpinguid, kuna ei leidnud sobivat tööd.

Joonis 35. Praegu õppivate vilistlaste edasiõppimise põhjused (n = 239)⁶⁵

Vilistlastelt, kes hetkel ei õpi, uuriti, kas nad plaanivad seda teha. Keskmiselt ligi kolmandik vilistlastest plaanib lähitulevikus, st 1-2 aasta jooksul õpinguid jätkata (joonis 36), neist 41% kutsehariduses ning 59% kõrghariduses (joonis 37), kusjuures vastajatest 58% vastanutest kavatseb õpinguid jätkata mõnel muul erialal. Õppeliikide lõikes on võrreldes teistega mõnevõrra vähem edasiõppimist kavandavaid vilistlasi põhihariduse baasil kutseõppe lõpetanute hulgas, kuid üldiselt õppeliikide lõikes suuri erisusi märgata pole (joonis 36).

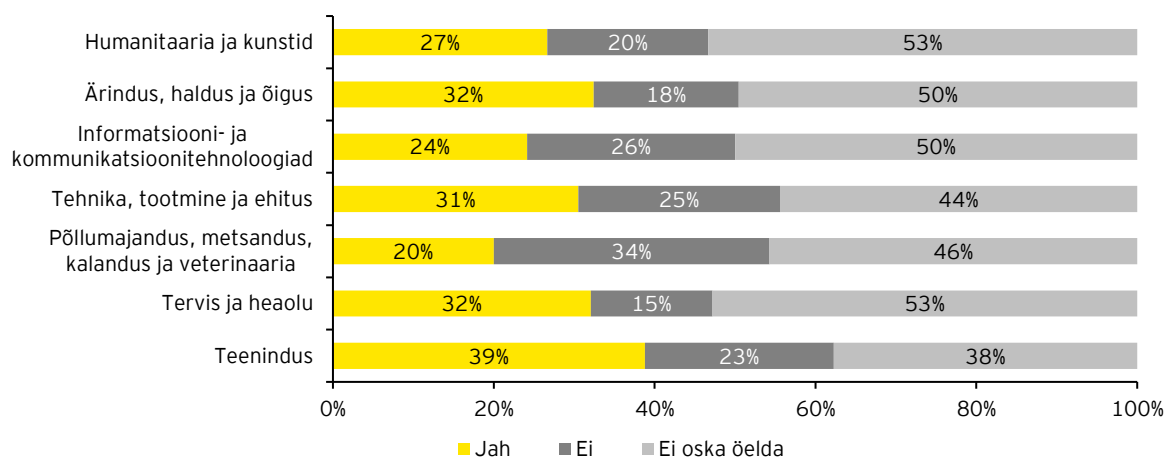
Joonis 36. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal (1-2 aastat) õpingutega jätkata õppeliikide lõikes (n = 935)

⁶⁵ Vilistlastel paluti hinnata kõiki toodud põhjuseid.

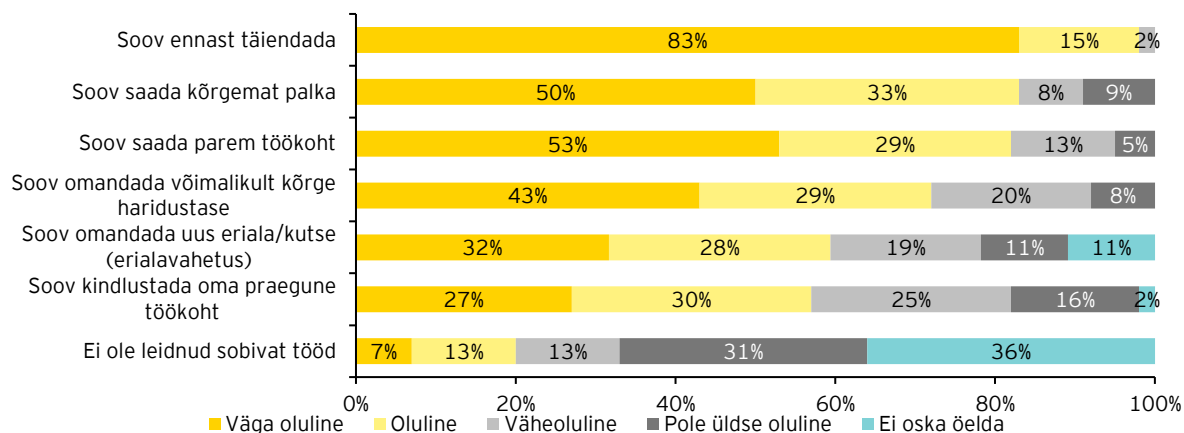
Joonis 37. Hetkel mitteõppivate vilistlaste edasiõppimise valikud (n = 253)

Õppevaldkondade lõikes plaanivad õpinguid jätkata enim teeninduse (39% plaanib lähitulevikus õpinguid jätkata) valdkonna vilistlased, kuid suhteliselt palju ka tervise ja heaolu, ärimise, halduse ja õiguse ning ka tehnika, tootmise ja ehituse valdkonna vilistlasi (joonis 38).

Joonis 38. Hetkel mitteõppivate vilistlaste kavatsus lähiajal (1-2 aastat) õpingutega jätkata õppevaldkondade lõikes (n = 935)

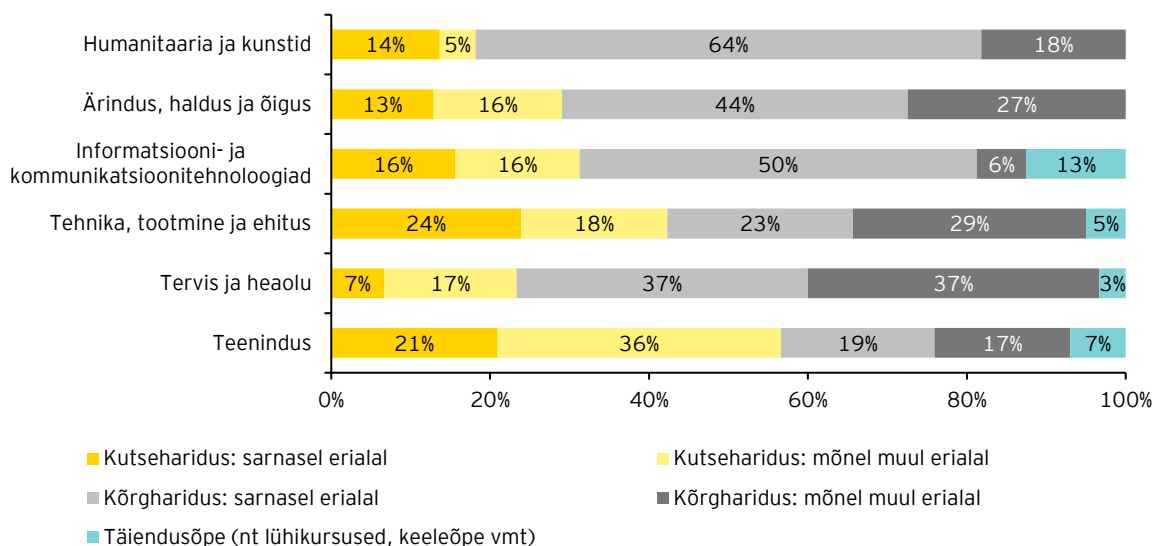
Nii, nagu on praegu õppivate vilistlaste peamine motivatsioon õpingute jätkamisel enesetäiendamise soov, on see nii ka hetkel mitteõppivate, kuid õpinguid kavandavate vilistlaste puhul (joonis 39). Kuigi üldiselt on hetkel mitteõppivate vilistlaste edasiõppimise soovi põhjused juba õppivate vilistlastega samad, siis hetkel mitteõppivad vilistlased peavad õppivatest vilistlastest mõnevõrra olulisemaks kõrgemat palka.

Joonis 39. Hetkel mitteõppivate, kuid lähiajal õpingutega jätkata kavatsivate vilistlaste õpingutega jätkamise põhjused (n = 302)⁶⁶

⁶⁶ Vilistlastel paluti hinnata kõiki toodud põhjuseid.

Vaadates juba õppivate ning edasiõppimist kavandavate vilistlaste õppetasemete valikuid kokku (joonis 40), peegeldub selgelt teeninduse valdkonna vilistlaste valik jätkata pigem kutseõppes (ligikaudu pooled selle valdkonna vilistlastest soovivad jätkata kutseõppes, kusjuures enamik neist mõnel muul erialal), samas kui näiteks IKT valdkonna vilistlastest 13% on jätkanud või kavatsevad jätkata täiendõppes. Kõrghariduses jätkanud või jätkata soovivate vilistlaste osakaal on kõrgeim humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlaste hulgas, kellest 82% on jätkanud või soovib jätkata kõrghariduses.

Joonis 40. Õppivate või edasiõppimist kavandavate vilistlaste haridustasemete valikud õppevaldkondade lõikes (n = 490)⁶⁷

Kokkuvõttes võib öelda, et kutseõppe lõpetajad on tööturul suhteliselt aktiivsed (kõige enam on hõivatuid tervise ja heaolu valdkonnas), kuid arvestatav osa vilistlastest on jätkanud õpingutega, olgu siis kõrghariduses (47%) või muul kutseõppe erialal (42%). Nendest, kes ei hetkel ei õpi, soovib õpinguid jätkata ligikaudu kolmandik; kõige enam on õpingutega jätkata soovivaid lõpetajaid teeninduse valdkonnas. Õpingutega jätkamise peamine põhjus on valdavalt enesetäiendamise soov, kuid oluliseks peetakse ka oma olukorra parandamist tööturul, kusjuures kõrgem palk on suurem motivaator hetkel mitteõppivate vilistlaste jaoks.

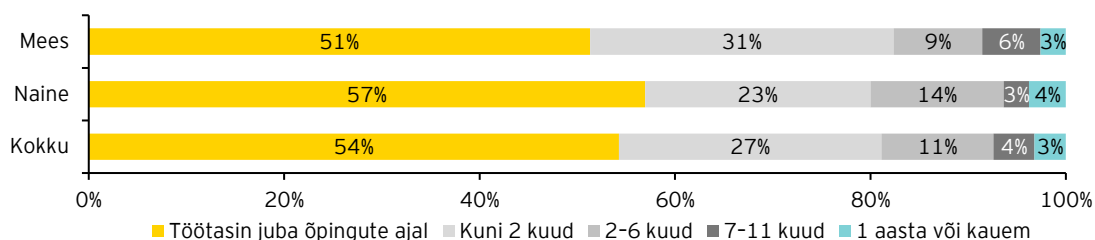
2.3.2 Töötamine

Töö leidmine ja töökoha vastavus omandatud erialale

Töö leidmist mõjutavad mitmesugused tegurid, sh õpingute-eelne ja õpinguteaegne töötamine. OSKA raportis leitakse Eesti tööturutrende analüüsides, et lähimatel aastatel väheneb kutse- ja kõrghariduse lõpetajate arv ning lisaks sellele on probleemiks lõpetajate kohene tööle mitteasumine, mis on seotud nii õpingute jätkamise kui sobiva töö mitteleidmise jm teguritega.⁶⁸ Õpingutejärgselt oli uuringu läbiviimise hetkel tööturul hõivatud 78% kutseõppe vilistlastest. Nagu juba eespool selgus (joonis 19), siis enam kui pooled kutseõppe vilistlased töötavad juba õpingute ajal (sama peegeldub ka joonisel 41). Neil, kes õpingute ajal ei töötanud, kulub pärast õpingute lõpetamist töö leidmiseks keskmiselt kuni 6 kuud, sh enamik neist leiab töö juba esimese paari kuu jooksul. Vaid 3% kõikidest vilistlastest otsib tööd kauem kui 1 aasta pärast õpinguid. Võrreldes 2012. aasta kutseõppe vilistlaste uuringuga on töökoha leidmisele kuluva aja suurusjärg jäanud umbes samaks.

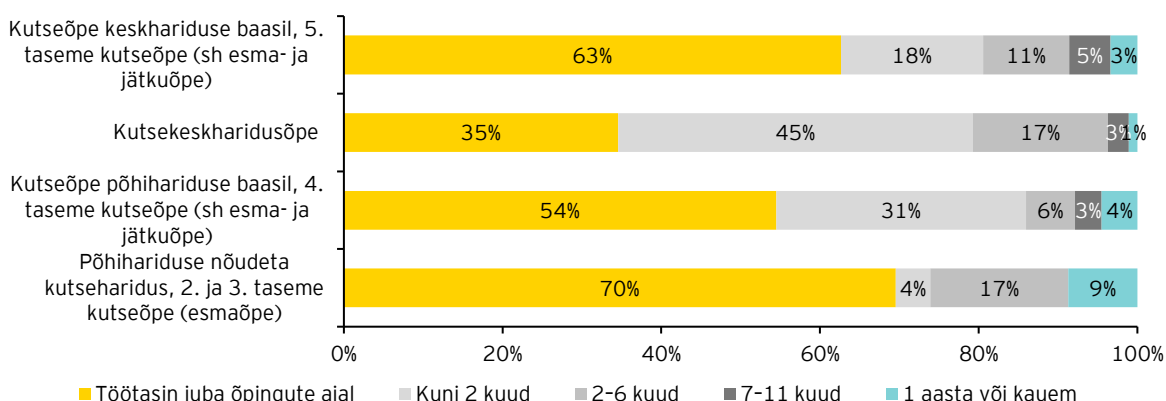
⁶⁷ Madalast vastajate arvust tulenevalt pole joonisel toodud põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna vilistaste osakaalu. Täiendõppe hinnangud on toodud üksnes praegu õppivate vilistlaste valikute kohta, kuna hetkel mitteõppivatest vilistlastest ei vastanud keegi, et neil oleks soov jätkata täiendõppes.

⁶⁸ SA Kutsekoda. (2016). Eesti tööturg täna ja homme. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. http://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2017/02/Eesti_tooturg.pdf (04.10.2017)

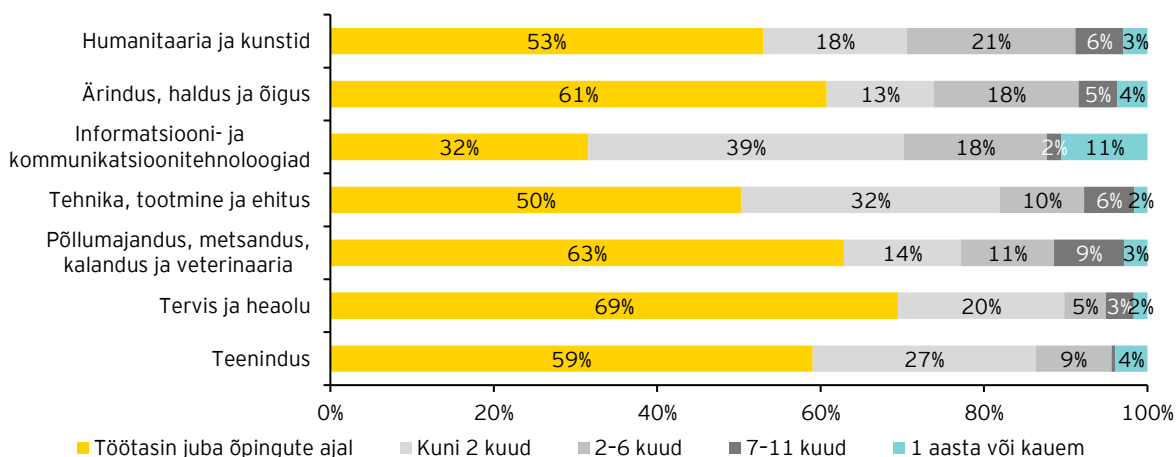
Joonis 41. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg (n = 811)

Kui mitte arvestada juba õpingute ajal töötanud vilistlasi, siis õppeliikide lõikes leiavad pärast õpinguid töö kõige kiiremini kutsekeskharidusõppe lõpetajad (mis on ka ootuspärane, kuivõrd nende seas on kõige vähem õpingute ajal töötavaid lõpetajaid). Kõige enam on neid, kellel kulub töö leidmiseks rohkem kui aasta põhihariduse nõudeta kutsehariduse, 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajate hulgas (joonis 42).

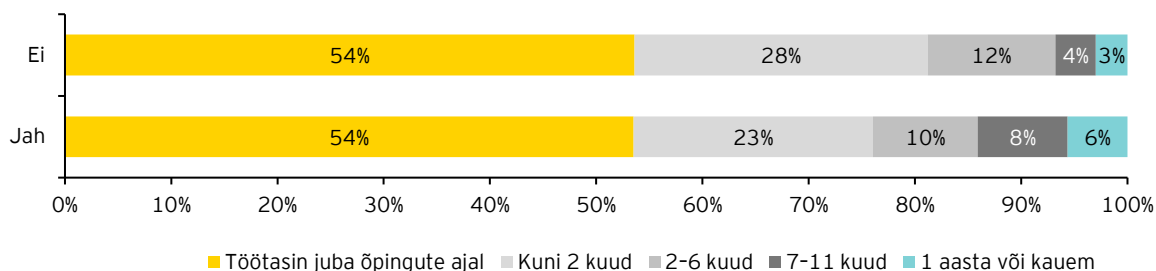
Joonis 42. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg õppeliikide lõikes (n = 831)

Õpingutejärgselt töö leidmiseks kulub suhteliselt kaua aega nii IKT valdkonna lõpetajatel (13% vilistlastest kulus töö leidmiseks vähemalt 7 kuud, sealjuures enamikul neist 1 aasta või kauem) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna lõpetajatel (12% kulus töö leidmiseks enam kui pool aastat, neist 3% vähemalt 1 aasta). Samas tuleks siinkohal silmas pidada nii viimaste õpinguteaegset kõrgemat hõivet tööturul võrreldes IKT valdkonna vilistlastega kui seda, et suhteliselt suur osa IKT vilistlastest leiab töö lähima kahe kuu jooksul pärast õpingute lõpetamist. Nagu juba eelnevalt viidatud (joonis 21), on õpingute ajal tööturul enim hõivatud tervise ja heaolu valdkonna vilistlased (kusjuures enamik neist töötas juba enne õpingutega alustamist) ning selle valdkonna suurem hõivatus tööturul võrreldes teiste õppevaldkondadega peegeldub ka jooniselt 43.

Joonis 43. Pärast õpinguid töö leidmiseks kulunud aeg õppevaldkondade lõikes (n = 829)

Joonisel 44 on võrreldud pikaajalise terviseprobleemi või haigusega vilistlaste töö leidmisele kulunud aega nendega, kellel selline probleem puudub. Õpinguteaegset töötamist õppija tervislik seisund ei mõjutanud, kuid õpingute järel on terviseprobleemidega vilistlased pidanud tööd otsima mõnevõrra kauem.

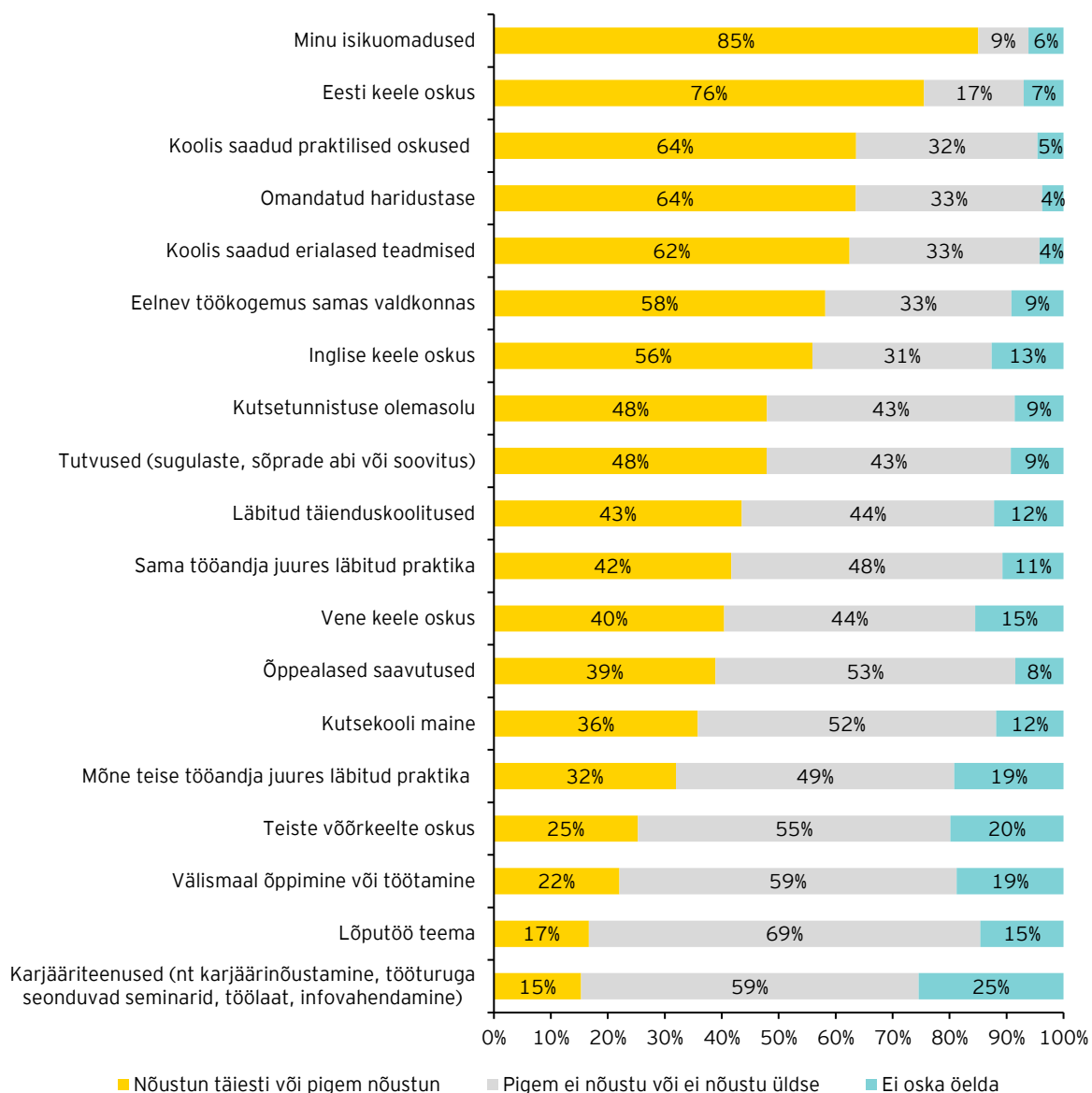

Joonis 44. Praeguse põhitöö leidmisele kulunud aeg igapäevaseid tegevusi piirava pikaajalise haiguse või terviseprobleemi olemasolu lõikes (n = 778)

Lisaks õpingute-eelsele ja õpinguteaegsele töötamisele on mitmeid teisi tegureid, mis töö leidmist mõjutavad (joonis 45). Hetkel töötavate vilistlaste hinnangul on nende praeguse põhitöö leidmist mõjutanud suures osas just nende isikuomadused – 85% vilistlastest nõustus (nõustus täielikult või pigem nõustus) väitega, et isikuomadused on oluliselt kaasa aidanud nende praeguse töökoha leidmisele. Väga oluliseks (76% peab oluliseks) hinnatakse ka riigikeele oskust. Võrdväärselt hinnatakse töö leidmisel koolist saadud praktiliste oskuste, erialaste teadmiste ning üldise haridustaseme omandamise panust, kuid ligi pooled (48%) peavad tähtsaks ka näiteks kutsetunnistuse olemasolu ning sugulaste ja sõprade abi või soovitusi.

Kõige vähem on mõjutanud vilistlaste hinnangul nende töö leidmist karjääriteenused (15% vilistlastest pidas seda oluliseks või väga oluliseks ning 59% väitega ei nõustunud).⁶⁹ Vähemoluliseks hinnatakse ka lõputöö teemat (17% pidas oluliseks või väga oluliseks ning 43% ei pidanud üldse oluliseks) ning välisriigis õppimise/töötamise kogemust (44% ei pidanud üldse oluliseks). Viimane on põhjendatav kutseõppe vilistlaste suhteliselt madala õpinguteaegse mobiilsusega.

⁶⁹ Karjääriteenuste olulisust töö leidmisel hinnatakse veelgi kriitilisemalt kõrgharidusõppe vilistlaste seas, kellest vaid 6% pidas karjääriteenuste mõju töö leidmisel oluliseks.

Joonis 45. Hetkel töötavate vilistlaste praeguse põhitöö leidmist mõjutanud tegurid (n = 828)⁷⁰

Edukas tööturul sõltub mõneti (kuid mitte tingimata) sellest, kui erialale lähedasel töökohal tööle asutakse. OSKA tööjõuvajaduse prognoosi kohaselt tõuseb kutseharidus tulevikus rohkem au sisse, kuivõrd selle haridustasemega inimesi läheb tänasest rohkem tarvis (iga kolmas uus töötaja peaks olema kutseharidusega).⁷¹ Analüüsides uuringu tulemusi, selgub, et keskmiselt on kahel kolmandikul (68%) vilistlastest nende praegune töökoht omandatud erialaga väga lähedalt või suurel määral seotud. Üldse ei ole praegune põhitöö läbitud õpingutega seotudligi viiendikul (joonis 46). 2012. aasta vilistlasuuringu andmetel töötas erialasel või sellega sarnasel tööl 47% vilistlastest⁷². Õppeliikide lõikes töötab kõige enam omandatud erialale lähedasel tööl põhihariduse baasil kutseõppe lõpetanudid,

⁷⁰ Küsitluses paluti vilistlastel hinnata tegureid 5-pallise skaala järgi, joonisel on kokku liidetud vastusevariandid „Nõustun täiesti” ja „Pigem nõustun” ning „Pigem ei nõustu” ja „Ei nõustu üldse”.

⁷¹ SA Kutsekoda. (2016). Eesti tööturg täna ja homme. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. http://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2017/02/Eesti_tooturg.pdf (04.10.2017)

⁷² 2012. aasta vilistlasuuringus olid vastusevariandid erinevad võrreldes käesoleva uuringu vastustega, mistõttu konkreetset muutust hinnata ei ole võimalik.

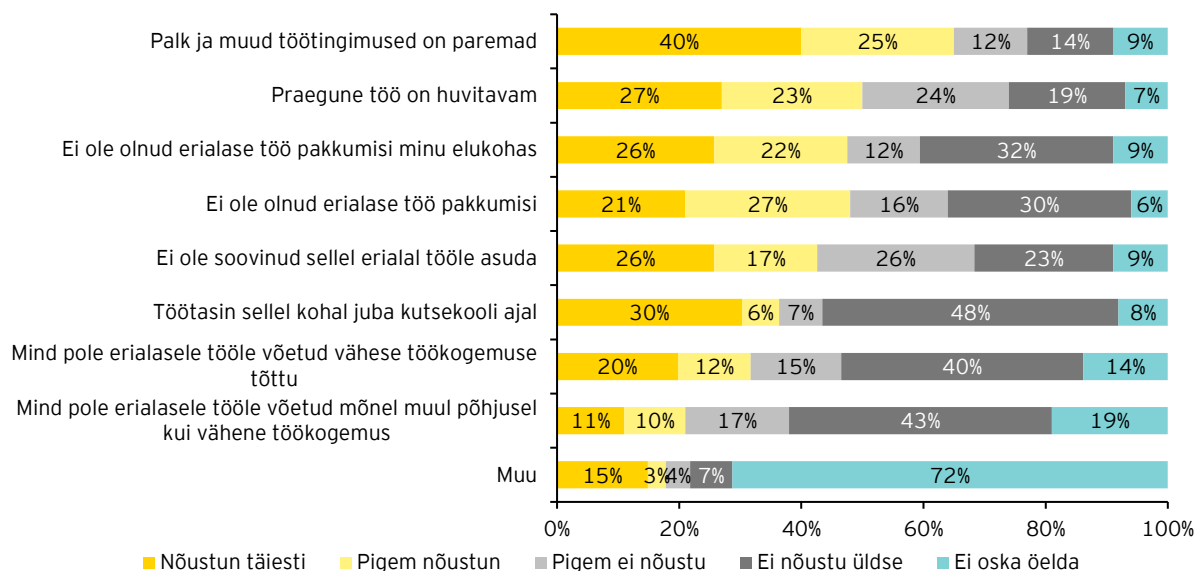
Katvus	Võõra- ja jätkuõppe	Kutsekeskharidusõppe	Kutseõppe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõppe (esmaõppe)	Kokku
Väga lähedaselt või suurel määral seotud	69%	63%	75%	43%	68%
Vähesel määral seotud	14%	13%	11%	17%	13%
Ei ole seotud	17%	24%	15%	39%	19%

2013. aasta tööandjate uuringu⁷³ põhjal pidasid t enam kui pooled uuringus osalenud tööandjatest kutseharidust oluliseks, eriti tõsteti kutsehariduse olulisust esile töötleva tööstuse, ehituse, hulgi- ja jaekaubanduse ning autoteeninduse aladel. 2015. ja 2016. aastal kutseõppe lõpetajatest töötavad omandatud erialale lähedasel töökohal eeskätt tervise ja heaolu valdkonna vilistlased (81% töötab lähedasel töökohal, sealjuurest enamik neist väga lähedalt seotud töökohal) (joonis 47). Märgatavalt palju (80%) lõpetajaid põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonnast on samuti õpingutejärgselt suundunud erialaga lähedalt seotud tööle. Kõige vähem haakub praegune töö omandatud erialaga humanitaaria ja kunstide valdkonna vilistlastel, kellest ligi kolmandiku hinnangul ei ole nende omandatud eriala ning praegune põhitöö seotud.

Sektor	Väga lähedaselt või suurel määral	Vähesel määral seotud	Ei ole seotud
Humanitaaria ja kunstid	59%	9%	32%
Ärindus, haldus ja õigus	62%	17%	21%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	63%	21%	16%
Tehnika, tootmine ja ehitus	66%	10%	24%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	80%	3%	17%
Tervis ja heaolu	81%	15%	3%
Teenindus	71%	15%	14%

⁷³ Nestor, M., Nurmela, K. (2013). Kutseharidus ja muutuv tööturg. Tööandiate uuringu lõpparuanne. Tallinn: Praxis.

Vilistlastel, kelle praegune töö ja omandatud eriala ei ole omavahel seotud või on seotud vähesel määral, paluti hinnata põhjuseid, miks see nii on. Selgub, et palka ja töötingimusi hinnati ülekaalukalt kõige olulisemaks teguriks, miks töötatakse erialale mittelähedasel tööl (joonis 48). Ligi pooled vilistlastest töötavad aga omandatud erialaga mittehaakuval töökohal põhjusel, et nende elukohas või üleüldiselt puuduvad erialase töö pakkumised. Kõige enam hindasid elukohas erialase töö puudumist oluliseks Kesk-Eestis⁷⁴ töötavad lõpetajad (64% nõustus täiesti või pigem nõustus selle väitega). Juhul, kui sobivat põhjust nimistust ei leitud, oli vilistlastel võimalus kirjutada avatud vastus (vastusevariant „Muu“), kus muuhulgas toodi esile näiteks õppimise käigus selgunud sobimatust asuda erialasele tööle või liiga vähest vastutust töökohal.

Joonis 48. Põhjused, miks praegune põhitöö ei ole üldse või on vähesel määral seotud omandatud erialaga (n = 267)

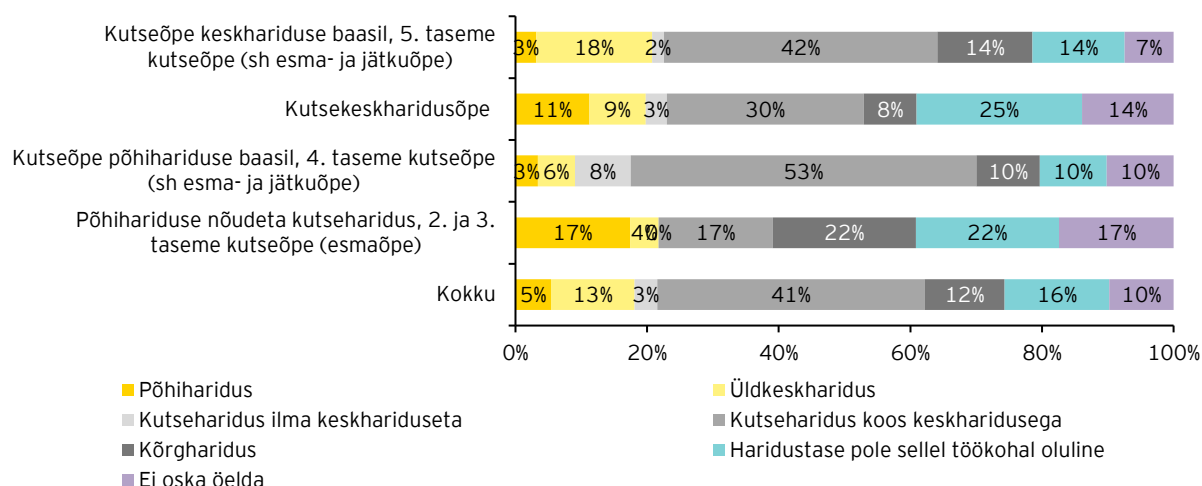
Praegune põhitöö

Tehnoloogia mõjud tööturu struktuuri muutustele toovad muuhulgas kaasa töökohtade polariseerumise, mis tähendab, et suureneb nõudlus nii kvalifitseeritud tööjõudu kui ka lihttöölisi vajavad töökohad.⁷⁵ Sellele viitab ka OECD tööhõive väljavaadete raport⁷⁶, mille kohaselt on pea kõik OECD riigid viimastel aastakümnetel kogenud tööalast polariseerumist (st keskmist kvalifikatsiooni nõudvate töökohtade osakaalu vähenemist). Raport toob polariseerumise suurenemise põhjusteks selle, et töökohad on nihkunud tootmisest teenindusse, samas kui kutsealane nihe on toimunud just tootmisharudes. Vilistlastelt uuriti, millist haridustaset eeldab nende praegune amet ning joonisel 49 on toodud praegu töötavate vilistlaste põhitööl nõutav haridustase. Keskmiselt iga kuuenda lõpetaja töökohal haridustaseme nõue puudub, kümnendik vilistlastest aga ei oska öelda, milline haridustase on nende ametikohal nõutud.

⁷⁴ NUTS klassifikaatori tase 3 alusel koondatud piirkond.

⁷⁵ Palgataseme tõus või töökohtade polariseerumine? Tööhõivestruktuuri pikaajalised ja ülemaailmsed muutused: Euroopa töökohtade uuring 2015

⁷⁶ OECD tööhõive väljavaated 2017. <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/87a6676c-et/index.html?itemId=/content/summary/87a6676c-et&mimeType=text/html> (05.09.2017)

Joonis 49. Vajaliku haridustaseme nõue praegusel põhitööl õppeliikide lõikes (n = 830)

Mistahes hariduse omandamise eesmärk on muuhulgas tõsta inimese konkurentsivõimet tööturul ning parandada nii tema majanduslikku kui sotsiaalset positsiooni ühiskonnas. Käesolevast uuringust selgub, et keskmiselt 88% vilistlastest töötab täiskoormusega ning 12% osakoormusega (keskmiselt ligikaudu 30 tundi nädalas); valdavalt on osakoormusega töötamise põhjuseks isiklik soov. Vilistlastelt uuriti muu hulgas seda, kas nende sissetulek kasvas pärast õpingute lõpetamist ning kui, siis milliste tegurite mõjul. Statistikaameti artikli „Õppimine ja edukus tööturul“ kohaselt on kutse omandamisega tekkiv palgalisa suhteliselt väike⁷⁷. Samas, kui arvestada analüüsi „Edukus tööturul“⁷⁸ andmeid, annab kutseõpe palgalisa tekkeks siiski teatud eelise (võrreldes näiteks üldkeskharidusega). Tabelis 18 (lisa 2) on toodud palga muutus pärast õpingute lõpetamist õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes. Uuringust selgub, et ligikaudu kolmandik kutseõppe vilistlastest õpingute lõpetamise järgselt palgalisa ei saa, kusjuures veidi enam kui pooled humanitaaria ja kunstide valdkonna lõpetajatest pärast õpingute lõpetamist sissetulekulisa ei saanud. Selgub, et nende hulgas, kelle sissetulek kasvas pärast lõpetatud õpinguid, palgatõus pigem ei ole seotud lõpetatud õpingutega (28% nende lõpetajate, kelle sissetulekud pärast õpingute lõpetamist kasvasid, palgakasv ei olnudki seotud õpingute lõpetamisega). Tänu omandatud kõrgemale haridustasemele kasvas vaid 9% vilistlaste sissetulek, samas omandatud eriala oli sissetulekute kasvu põhjuseks viiendikul. Kutsekvalifikatsiooni omandamine tõstis sissetulekuid vaid kümnendikul vilistlastest. Kõige suuremat erialast ja kõrgemast kvalifikatsioonist tulenevat sissetulekute kasvu võib täheldada tehnika, tootmise ja ehituse ning teeninduse valdkonnas.

Töökohtade regionaalseks analüüsiks on kasutatud Euroopa Liidu ühist statistiliste territoriaalüksuste liigitust ehk NUTS-klassifikaatorit (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*). Täpsemalt on kasutatud klassifikaatori kolmandat taset (NUTS 3), mille alusel on Eesti maakonnad jaotatud viieks piirkonnaks: Põhja-Eesti, Lääne-eesti, Kesk-Eesti, Kirde-Eesti ja Lõuna-Eesti. Uuringus eristati lisaks maakondadele ka nelja suuremat linna – Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu.

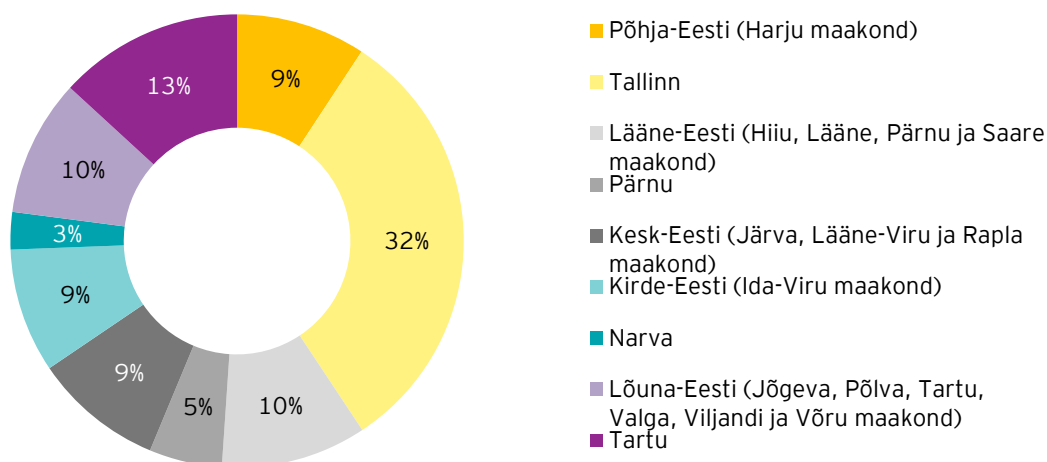
2013. aasta tööandjate uuringu⁷⁹ kohaselt peetakse kutsekvalifikatsiooniga inimeste palkamist veidi enam oluliseks väljaspool Harjumaad. Nagu näha jooniselt 50, asuvad vilistlaste töökohad peamiselt Põhja-Eestis (41%), samas kui Kesk-Eestis töötab vaid 9% vilistlastest. Kutseõppe lõpetajatest töötab neljas suurimas linnas 52% vilistlastest. Võrreldes kutseõppe lõpetajate töökohtade regionaalset jaotumist kõrgharidusõppe lõpetajate töökohtadega, nähtub, et kõrgharidust nõudvate töökohtade osakaal on võrreldes kutsekvalifikatsiooniga koondunud mõnevõrra enam suurematesse linnadesse

⁷⁷ Meres, K. (2013). Õppimine ja edukus tööturul. Statistikaamet.

⁷⁸ Edukus tööturul. (2017). Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/edukus_tooturul_analuusidok_toim_003.pdf (3.10.2017)

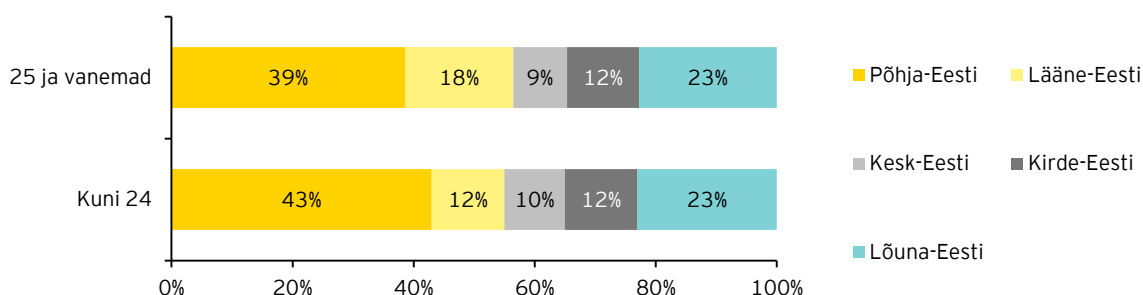
⁷⁹ Nestor, M., Nurmela, K. (2013). Kutseharidus ja muutuv tööturg. Tööandjate uuringu lõpparuanne. Praxis.

(kõrgharidusõppe vilistlastest töötas Harjumaal 64% ning neljas suurimas linnas töötas kõikidest vastanutest 70%)⁸⁰. Suur erinevus on aga Tallinnas asuvate töökohtade suhtes – kui kõrgharidusõppe vilistlastest 55% töökoht asus Tallinnas, siis kutseõppes oli neid 32%.

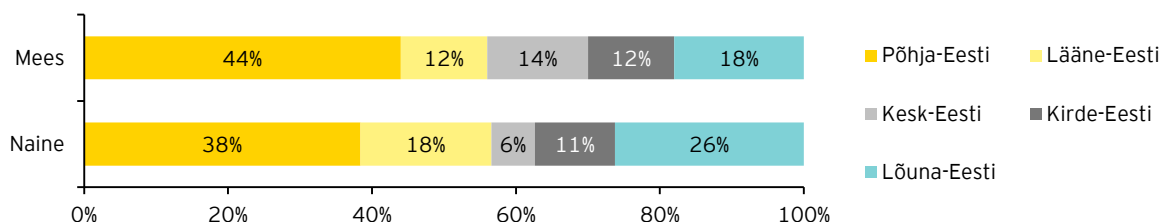

Joonis 50. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökoha asukoht NUTS 3 tasemel (n = 789)

Võrreldes töökohtade jaotumist vanuserühmade ja sugude lõikes selgub, et kui vanuserühmade lõikes suuri erisusi ei esine, siis sugude lõikes võib märgata meeste töökohtade veidi suuremat osakaalu Põhja- ning Kesk-Eestis (joonised 51 ja 52). Nelja suuremasse linna on koondunud enam nooremad (59% kuni 24-aastastest ning 47% vähemalt 25-aastastest) ning naised (57% naistest ja 47% meestest).

Joonis 51. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökoha asukoht NUTS 3 tasemel vanuserühmade lõikes (n = 768)

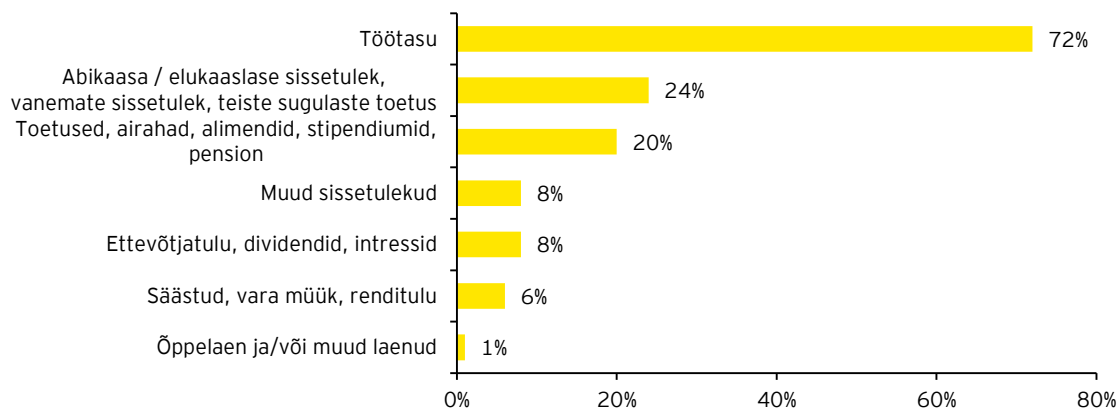

Joonis 52. Praegu töötavate vilistlaste põhitöökoha asukoht NUTS 3 tasemel sugude lõikes (n = 767)

Vilistlaste praeguseks peamiseks sissetulekuallikaks on valdavalt töötasu (joonis 53). Lisaks põhitööle tegeleb 15% vilistlastest ettevõtlusega ning 8% vilistlastest on hinnanud ettevõtjatulu ka oma peamiseks sissetulekuallikaks. Kuigi sissetulekuallikad on nii meeste ja naiste kui vanemate ja nooremate seas üsna sarnane, esinevad märgatavad erinevused toetuste/abirahade ning pereliikmete toetuse osas – meestest märkis oma peamiseks sissetulekuallikaks toetused ja abirahad 14%, samas

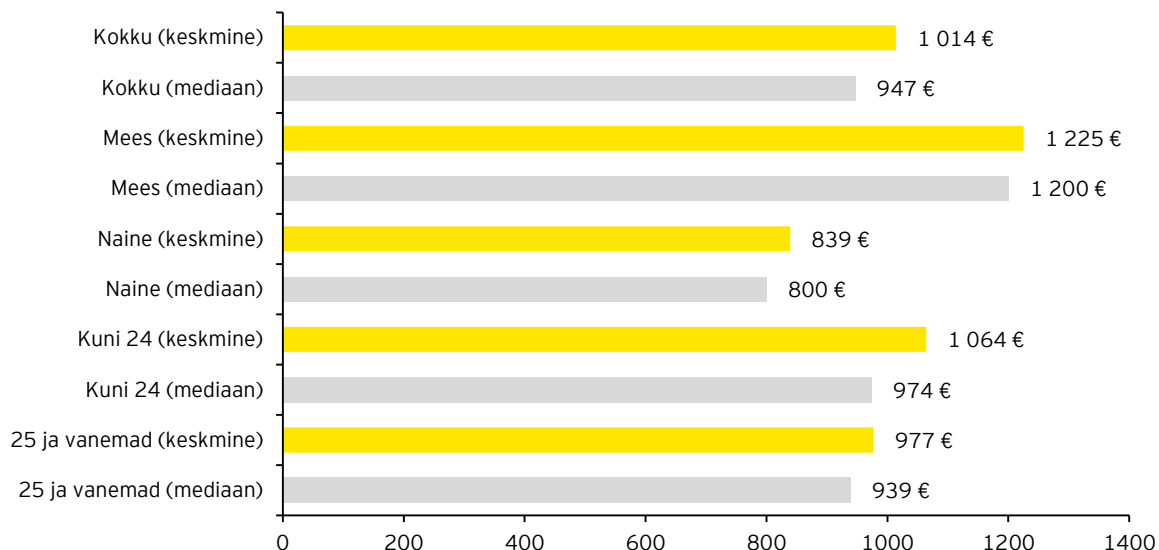
⁸⁰ Eesti kõrgekoolide 2015.aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

kui naiste seas oli näitaja 25%. Pereliikme toetuse osas oli erinevus aga veelgi märgatavam – kui meestest märkis oma peamiseks sissetulekuallikaks abikaasa/elukaaslase, vanemate vm sissetuleku 12%, siis naiste seas ulatus see näitaja koguni 35%. Vanuserühmade lõikes võis väikest erisust märgata üksnes ettevõtlustulu osas, kus 25-aastaste ja vanemate seas oli ettevõtlustulu peamise sissetulekuallikana märkinud 13%, samas kui kuni 24-aastaste seas oli neid 6%.

Joonis 53. Vilistlaste praegune peamine sissetulek (n = 1229)^{81,82}

Vilistlastel paluti märkida ka oma põhitöö keskmine brutotöötasu⁸³. Joonisel 54 on toodud vilistlaste keskmine ning mediaanpalk ühes kuus. Sugude lõikes võib täheldada meeste suuremat sissetulekut võrreldes naistega; vanuserühmade lõikes on sissetulekud veidi enam tasakaalus.⁸⁴ Uuringust selgub ka, et nendest vilistlastest, kes märkisid oma keskmise brutosissetuleku kuus, saab kuni Eesti keskmist töötasu (2016. aastal 1146 eurot;)⁸⁵ ligi 70% vilistlastest, kümnendiku lõpetajate brutotöötasu kuus on vähemalt 1800 eurot.

Joonis 54. Praegu töötavate vilistlaste keskmine brutosissetulek kuus (n = 486)⁸⁶

⁸¹ Vilistlastel oli võimalik valida mitu varianti.

⁸² „Praeguse“ hetkena on käsitletud uuringu läbiviimise hetke.

⁸³ Märkida sai nii kuutasu kui tunnitasu.

⁸⁴ Arvestatud on nii täiskoormusel kui osakoormusel töötavaid vilistlasi.

⁸⁵ Keskmine bruto- ja netokuupalk tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Statistikaameti andmebaas, Statistikaamet.

⁸⁶ Maksu- ja Tolliameti andmetel oli Eestis mediaanpalk 2016. aastal 716 eurot. Mediaansissetuleku puhul on poolte töötajate sissetulek madalam, pooltel suurem.

Võrreldes kutseõppe vilistlaste uuringu sissetulekute tulemusi analüüsi „Edukus tööturul“ andmetega, kerkivad esile üsnagi märgatavad erisused. Kuigi kasutatavad meetodikad on erinevad (sh erinevad võrdlusaastad), oli „Edukus tööturul“ andmetel 2014. aastal kutseõppe lõpetanute keskmine palk 2015. aastal 756 eurot.⁸⁷ Selline erinevus kahe andmestiku vahel võib tuleneda lisaks erinevale meetodikale sellest, et vastajad sisestavad kõrgema sissetuleku kui nad tegelikult saavad. Samas võib kõrgem sissetulek sõltuda vilistlasuuringu vastajate suhteliselt kõrgest keskmisest vanusest ning sellest tulenevalt varasema töökogemuse ja varasemalt omandatud kõrgharidusega kutseõppe vilistlaste suuremat osakaalust.

Kokkuvõttes võib öelda, et kutseõppe vilistlaste õpingutejärgne hõive tööturul on suhteliselt kõrge - 78% vilistlastest töötab, sh 13% õpib samal ajal. Enam kui pooled vilistlastest töötasid juba õpingute ajal. Kõige kõrgem on hõive tervise ja heaolu valdkonnas, mis on sarnane kõrgharidusõppe lõpetajate olukorrale tööturul⁸⁸. Ka erialale lähedasel ametikohal töötamine on suhteliselt kõrge: 68% kutseõppe vilistlastest on nende praegune töö omandatud erialaga seotud väga lähedalt või suurel määral. Kutseõppe lõpetanud praegu töötavatest vilistlastest pooled (52%) töötavad neljas Eesti suuremas linnas (Tallinnas töötab 32% kõikidest vilistlastest).

⁸⁷ Jaggo, I., Reinhold, M., Valk, A. (2016). Analüüs: kutse- ja kõrghariduse omandanute edukus tööturul. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/edukus_tooturul_analuusidok_toim_003.pdf (03.10.2017)

⁸⁸ Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

2.4 Õpingutega rahulolu ja vilistlaste pädevused

Alljärgnevas osas antakse ülevaade kutseõppe 2015.-2016. aasta vilistlaste uuringu tulemustest lähtuvalt nende rahulolust haridussüsteemi eri tahkudega ning õpingute käigus omandatud pädevustega. Käesoleva uuringu fookus on seatud vilistlaste üldisele rahulolule saadud kutseharidusega.⁸⁹ Omandatud teadmiste ja oskuste all hinnatakse peamiselt üldpädevusi, kuid samuti erialaseid teadmisi ja oskusi.

Rahulolu analüüs on jaotatud kaheks: rahulolu oma isiklike valikutega (sh nt kooli või eriala valik) ning rahulolu haridussüsteemist ja koolist tulenevate teguritega ehk väliste teguritega (sh nt õpetamise tase või tugiteenused).

2.4.1 Üldine rahulolu

Rahulolu võib kujutada justkui funktsiooni mingitest esialgsetest ootustest ning nende (mitte)vastavusest kogetuga. Käesolev peatükk analüüsib kutseõppe vilistlaste rahulolu omandatud kutseharidusega läbi Frederick Herzbergi kolme valdkonna lähenemise, kus rahulolematuse mõõtmine on jagatud kaheks: koolikeskkonnaga rahulolematuse, rahulolematuse kooliväliste aspektidega ning rahulolu sisemiste teguritega (isiklikest valikutest tulenevad faktorid).⁹⁰

Haridussüsteemis osalejatel on teatud ootused nii üldisele hariduse omandamisele kui selle rakendatavusele hilisemas tööelus. Tabelites 10 ja 11 on toodud just sisemiste tegurite ning väliste tegurite alusel kaheks jaotatud rahuloluhinnangud. Eespool selgus, et 82% vilistlastest hindab õpinguid ootustele vastavaks – ka tabelid 10 ja 11 kinnitavad kutseõppe vilistlaste suhteliselt kõrget rahulolu nii enda valikutega kui haridussüsteemiga üldiselt.

Kõige enam ollakse rahul nii kooli kui õppekava ja/või eriala valikuga – kümnest vilistlasest üheksa on rahul ühe ja/või teisega (tabel 10). Ka rahulolu hakkamasaamisega oma töökohas on kõrge – ligikaudu kaheksa kümnest kutseõppe vilistlasest on rahul oma tööalase toimetulekuga; lisaks hindab 74% vilistlastest oma lõpetatud kooli mainet tööandjate seas heaks. Sisemiste tegurite osas ollakse kõige vähem rahul oma konkurentsivõimega tööturul – keskmiselt 13% end tööturul konkurentsivõimelisena ei tunne.

Kuigi mõnevõrra madalamalt, ollakse ka väliste teguritega suhteliselt rahulolevad (tabel 11). Kõige rahulolevamad ollakse väliste tegurite osas nii õppetöö füüsilise keskkonnaga (91% oli rahul või väga rahul) ning omandatud kutseharidusega üldiselt (90% oli rahul või väga rahul). Seda kinnitab ka asjaolu, et 87% vilistlastest soovitaks läbitud kooli ka teistele ning 84% kõikidest vilistlastest tunneb uhkust, et on läbitud kooli vilistlane. Kõige kriitilisemad ollakse praktikavõimaluste ning õppetöö korraldusega (nt paindlik õppetöö) – ligi viiendik (17%) vilistlastest ei ole nende teguritega rahul.⁹¹

Vilistlastel oli võimalik soovi korral teha ettepanekuid praktikakorralduses muudatuste tegemiseks. Ettepanekute osas toodi näiteks praktikatingimuste paindlikumaks muutmist (ühildamaks seda paremini tööeluga), praktika-eelset ettevõtetega kohtumist (tegemaks teadlikumaid praktikakoha

⁸⁹ Lukk, M., Aksen, M., Themas, A., Tamm, A., Sammul, M., Pruks, P., Urmann, H. (2016). Hariduse rahulolu hindamise mõõtevahendi kirjeldus erinevates sihtrühmades. Tartu: Tartu Ülikool.

⁹⁰ Sarnast lähenemist kasutati ka 2015. aasta kõrgharidusõppe vilistlaste uuringus (EY, 2017). Hariduses rahulolu mõõtmise kontseptsioon on välja töötatud Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimusel Tartu Ülikooli poolt. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/55482/Uuringuaruanne_nr_3_Hariduse_rahulolu_loplik.pdf?sequence=11&isAllowed=y (04.10.2017)

⁹¹ Pigem madal on rahulolu ka kooli pakutud nõustamisteenusega (62% oli rahul), kuid selle tulemuse tõlgendamisesse peaks suhtuma teatud ettevaatusega (29% vilistlastest ei osanud teenust hinnata, mille põhjuseks on enamasti teenusega kokkupuute puudumine või selle mittevajamine).

valikuid) kui ka seda, et praktika võiks keskenduda enam erialaspetsiifiliste oskuste ning iseseisvuse arendamisele (ehk et praktikandi ülesanded oleks konkreetsemalt läbi mõeldud).

Tabel 10. Kutseõppe vilistlaste rahulolu sisemiste (isiklikest valikutest tulenevate) teguritega (n = 1053)⁹²

Sisemised ehk isiklikest valikutest tulenevad tegurid	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata	Nõustun kokku ⁹³	Ei nõustu kokku ⁹⁴
Olen rahul kooli valikuga	64%	28%	5%	1%	2%	91%	6%
Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga	58%	33%	7%	2%	1%	90%	9%
Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime	55%	30%	3%	1%	11%	85%	4%
Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena	45%	35%	9%	3%	8%	80%	13%
Olen oma praeguse tööga rahul	47%	31%	7%	4%	11%	78%	11%

Allikas: EY, 2017

Tabel 11. Kutseõppe vilistlaste rahulolu väliste teguritega (n = 1053)⁹⁵

Välised ehk koolist tulenevad tegurid	Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata	Nõustun kokku ⁹⁶	Ei nõustu kokku ⁹⁷
Olen rahul praktikavõimalustega	44%	36%	12%	4%	3%	81%	17%
Olen rahul õppetöö korraldusega	37%	44%	12%	5%	2%	81%	17%
Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)	44%	40%	12%	2%	2%	84%	14%
Olen rahul õpetajate ja õpetamise tasemega	43%	44%	8%	4%	2%	87%	11%
Olen rahul kooli pakutud nõustamisteenustega	34%	28%	6%	3%	29%	62%	9%
Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga	47%	44%	6%	2%	2%	91%	7%
Olen üldiselt omandatud kutseharidusega rahul	54%	36%	6%	2%	2%	90%	7%

Allikas: EY, 2017

Tabelites 12 ja 13 on toodud rahulolu tase sisemiste (ehk isiklike valikutega) ja väliste teguritega õppekeele lõikes. Rahulolu sisemiste teguritega kõikide faktorite puhul mõnevõrra kõrgem eesti õppekeeles kutsehariduse omandanud vilistlaste seas (tabel 12). Seevastu rahulolematust isiklikest valikutest tulenevate teguritega on kõrgem vene õppekeelele kutsehariduse omandanute seas. Peamiselt vene õppekeeles õppinud vilistlastest iga viies pole rahul oma praeguse tööga ning oma konkurentsivõimega tööturul. Kui rahulolus, mis puudutas isiklikest valikutest tulenevaid tegureid, võis

⁹² Rahulolutegurid on reastatud „Nõustun kokku“ järgi.

⁹³ „Nõustun täiesti“ ja „Pigem nõustun“ vastanute summa.

⁹⁴ „Pigem ei nõustu“ ja „Ei nõustu üldse“ vastanute summa.

⁹⁵ Rahulolutegurid on reastatud veeru „Ei nõustus kokku“ järgi.

⁹⁶ „Nõustun täiesti“ ja „Pigem nõustun“ vastanute summa.

⁹⁷ „Pigem ei nõustu“ ja „Ei nõustu üldse“ vastanute summa.

täheleda eesti ja vene õppekeeles kutsehariduse omandanute seas märgatavat erinevust, siis väliste tegurite osas on rahulolu veidi enam tasakaalus (tabel 13).

Tabel 12. Kutseõppe vilistlaste rahulolu sisemiste teguritega õppekeele lõikes (n = 1043)⁹⁸

Sisemised ehk isiklikest valikutest tulenevad tegurid	Rahul ⁹⁹		Ei ole rahul ¹⁰⁰	
	Eesti õppekeel	Vene õppekeel	Eesti õppekeel	Vene õppekeel
Olen rahul kooli valikuga	93%	89%	6%	5%
Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga	91%	86%	8%	12%
Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime	88%	74%	2%	9%
Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena	82%	71%	11%	20%
Olen oma praeguse tööga rahul	83%	62%	8%	20%

Allikas: EY, 2017

Tabel 13. Kutseõppe vilistlaste rahulolu väliste teguritega õppekeele lõikes (n = 1042)¹⁰¹

Välised ehk kutsekoolist tulenevad tegurid	Rahul ¹⁰²		Ei ole rahul ¹⁰³	
	Eesti õppekeel	Vene õppekeel	Eesti õppekeel	Vene õppekeel
Olen rahul praktikavõimalustega	83%	74%	16%	20%
Olen rahul õppetöö korraldusega	81%	81%	18%	15%
Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)	85%	81%	14%	13%
Olen rahul õpetajate ja õpetamise tasemega	87%	87%	12%	10%
Olen rahul kooli pakutud nõustamisteenustega	57%	79%	9%	12%
Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga	91%	90%	8%	5%
Olen üldiselt omandatud kutseharidusega rahul	92%	85%	7%	10%

Allikas: EY, 2017

Võrreldes pikaajalise terviseprobleemiga lõpetajate rahulolu nendega, kellel seda ei ole, esineb mõningaid erinevusi, kuid laias laastus hindavad endal terviseprobleemi olemasolu hinnanud vilistlased oma rahulolu nii sisemiste kui väliste teguritega mõnevõrra madalamaks, kusjuures kõige tajutavam on vahe oma tööga rahulolu ja konkurentsivõime osas (tabel 19, lisa 4). Erinevus esineb aga nõustamisteenusega rahulolu osas, millest selgub, et nendest vilistlastest, kes vastasid, et neil on pikaajaline terviseprobleem, olid nõustamisteenusega rahul 74%, samas kui teiste puhul oli see näitaja 60% (tabel 20, lisa 4).

Vilistlastelt uuriti eraldi ka rahulolu omandatud eriala valikuga. Joonisel 55 on toodud rahuloluhinnangud õppekeele järgi. Kui keskmiselt olid omandatud erialaga väga rahul enam kui pooled lõpetajatest, siis vene õppekeelega vilistlaste seas on see hinnang mõnevõrra madalam.

⁹⁸ Tegurid on reastatud tabelis 11 toodud järjestuse alusel.

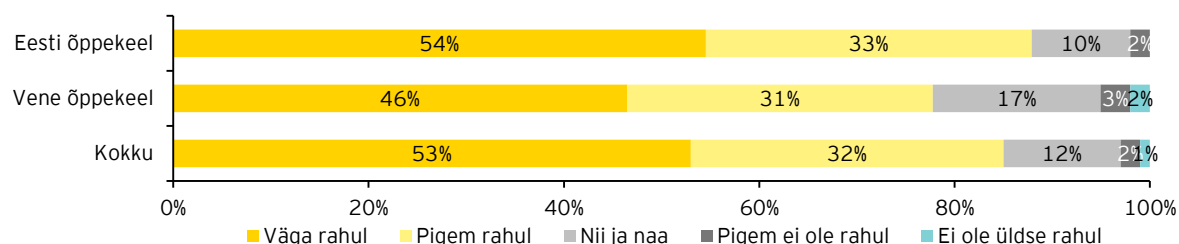
⁹⁹ Pigem rahul või väga rahul.

¹⁰⁰ Pigem ei ole rahul või ei ole üldse rahul.

¹⁰¹ Tegurid on reastatud tabelis 12 toodud järjestuse alusel.

¹⁰² Pigem rahul või väga rahul.

¹⁰³ Pigem ei ole rahul või ei ole üldse rahul.

Joonis 55. Rahuloluhinnangud omandatud eriala valikule õppekeele lõikes (n = 1215)

Pea üheksa kümnest vilistlasest oli omandatud eriala valikuga rahul (väga rahul või pigem rahul), rahulolematud olid kõigest 3% vilistlastest (joonis 55, tabel 14). Tabelis on toodud rahuloluhinnangud omandatud erialale kutseõppe liikide ja õppevaldkondade lõikes. Kutseõppe liikide lõikes jäävad rahuloluhinnangud (väga rahul + pigem rahul) suhteliselt samale tasemele, kuid mõnevõrra madalamalt hindavad eriala valikuga rahulolu põhihariduse nõudeta, 2. ja 3. taseme kutseõppe omandanud.

Õppevaldkondade lõikes olid enim eriala valikuga rahul tervise ja heaolu valdkonna vilistlased ning ärimise, halduse ja õiguse valdkonna vilistlased – kümnest üheksa olid eriala valikuga rahul. Kõige negatiivsema rahuloluhinnangu andsid aga IKT valdkonna vilistlased, kellest 6% ei olnud eriala valikuga pigem või üldse rahul (tabel 14).

Tabel 14. Rahuloluhinnangud omandatud eriala valikule kutseõppe liikide ja õppevaldkondade lõikes¹⁰⁴

	Väga rahul	Pigem rahul	Nii ja naa	Pigem ei ole rahul	Ei ole üldse rahul
Kutseõppe liik (n = 1224)					
Kutseõppe keskhariiduse baasil, 5. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	55%	33%	10%	1%	1%
Kutsekeskharidusõppe	44%	38%	13%	3%	1%
Kutseõppe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	63%	20%	12%	4%	1%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõppe (esmaõppe)	41%	45%	14%	0%	0%
Õppevaldkond (n = 1225)					
Humanitaaria ja kunstid	53%	31%	11%	2%	2%
Ärimise, haldus ja õigus	52%	37%	7%	3%	1%
Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad	46%	33%	14%	5%	1%
Tehnika, tootmine ja ehitus	48%	36%	12%	3%	1%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	54%	29%	13%	0%	4%
Tervis ja heaolu	77%	17%	4%	1%	0%
Teenindus	57%	28%	13%	1%	0%
Kokku	53%	32%	12%	2%	1%

Allikas: EY, 2017

Meestest oli eriala valikuga rahul 83%, naistest 88%, kusjuures „Väga rahul“ hinnangud olid naiste puhul 9 protsendipunkti kõrgemad. Vanuserühmade lõikes on oma rahulolu hinnanud kõrgemalt

¹⁰⁴ Tabeli 14 keskmine („Kokku“) tulemus erineb mõne protsendipunkti võrra tabeli 10 tulemustest, kuna ankeedis uuriti üldisele rahulolule lisaks rahulolu eriala valikuga.

vanemad: kui alla 25-aastaste seas olid eriala valikuga rahul 81%, siis vanemate kui 25-aastaste seas oli neid 92%.

Muu hulgas küsiti kõikide vilistlaste käest ka seda, kuidas nad oma eluga rahul on. Enamik (84%) vilistlastest oli oma eluga üldiselt rahul, 12% ei olnud rahul. Tabelis 15 on toodud üldise rahulolu indikaatori seosed teiste rahuloluaspektidega (samuti kahese jaotuse järgi). Analüüsist nähtub, et tunnuste vahel esinevad keskmise ja nõrga tugevusega seosed. Seosed on mõnevõrra tugevamad inimese isiklike valikute osas ja nõrgemad koolist tulenevate tegurite puhul.

Tabel 15. Indikaatori "Olen oma eluga rahul" seos kutseõpingute ja praeguse tööga (n = 1053)¹⁰⁵

	r (p < 0,01)
Sisemised tegurid	
Olen oma praeguse tööga rahul	0,492
Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena	0,462
Olen rahul kutsekooli valikuga	0,433
Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga	0,410
Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime	0,364
Välised (kutsekoolist tulenevad) tegurid	
Olen rahul praktikavõimalustega	0,454
Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)	0,450
Olen omandatud kutseharidusega üldiselt rahul	0,418
Olen rahul õppejõudude ja õpetamise tasemega	0,372
Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga	0,371
Olen rahul õppetöö korraldusega	0,366
Olen rahul kutsekooli poolt pakutud nõustamisteenustega	0,221

Allikas: EY, 2017

Et kontrollida, kas käesolev uuring vastab Herzbergi teooria raamistikule, viidi läbi kirjeldav faktoranalüüs (lisa 5), mille tulemus kinnitab kahefaktorilist - väline ja sisemine rahulolu - lahendust, kus esimeseks faktoriks on rahulolu kooli ja õppetöö korraldusega (tabel 22, "Rahulolu kooliga", lisa 5), ning teine faktor on rahulolu iseendaga, sh oma konkurentsivõime ja tööga, rahulolu eluga ning kutseharidusega üldiselt (tabel 22, „Rahulolu oma konkurentsivõimega“, lisa 5). Kõige tugevamalt laadusid esimesse faktorisse rahulolu õpetajate ja õpetamise taseme, õppetöö korralduse ning õppekavaga; teisse faktorisse aga konkurentsivõimelisus tööturul, toimetulek praeguses töökohas ning rahulolu praeguse tööga.

Analüüsides sisemisi tegureid õppevaldkondade lõikes selgub, et kõige vähem on rahul IKT eriala vilistlased: selle eriala lõpetajate seas on rahulolu kooli valikuga ja praeguse tööga madalam kui teiste õppevaldkondade vilistlaste puhul. Võrreldes valdkondlikku kooliga rahulolu (esimene faktor), selgub, et kooliga rahulolu on kõrgeim tervise ja heaolu valdkonna vilistlaste seas, rahulolu oma konkurentsivõime ja praeguse tööga (teine faktor) on kõrgeim aga põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna lõpetajate seas.

Kui kooli valikuga on rahul 83% IKT eriala vilistlastest (sealjuures 6% pole üldse rahul), siis sama näitaja tervise ja heaolu valdkonnas on 97%. Oma praeguse tööga ei ole rahul 29% IKT valdkonna vilistlastest. Ka oma konkurentsivõimet tööturul hindasid IKT valdkonna vilistlased mõnevõrra madalamalt kui

¹⁰⁵ Tegurid on reastatud tunnuste vaheliste seoste tugevuse kahanemise järgi.

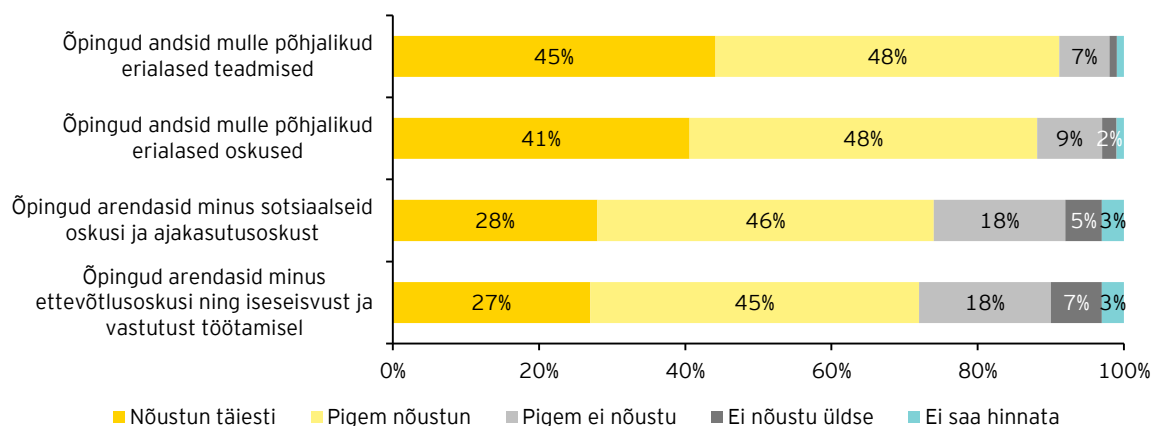
teiste valdkondade lõpetajad. Üksnes 62% IKT vilistlastest märkis, et peab end tööturul konkurentsivõimeliseks, 34% sellega ei nõustunud.

Kokkuvõttes võib öelda, et analüüsi tulemusel jaotuvad rahulolutegurid kaheks: rahulolu kooliga (välised tegurid) ning rahulolu oma konkurentsivõimega (sisemised ehk isiklikest valikutest tulenevad tegurid). Kutseõppe lõpetajate hinnang kutseõpingutele ning kooliga rahulolu on suhteliselt kõrge - keskmiselt 91% vilistlastest oli rahul nii kooli valiku kui õppetöö füüsilise keskkonnaga, 90% oli rahul õppekava/eriala valikuga ning omandatud kutseharidusega üldiselt. Kõrgelt hinnatakse ka õpetajaid ja õpetamise taset. Kõige vähem on vilistlased rahul praktikavõimaluste ning õppetöö korraldusega, millega polnud rahul ligi viiendik kõikidest vilistlastest. Rahulolu on kõrgem sisemiste tegurite osas.

2.4.2 Pädevused

Pädevusi võib defineerida kui toimetulekuks vajalike teadmiste, oskuste ning hoiakute kombineeritud rakendust¹⁰⁶. Töötaja jaoks on oluline olla kohanemis- ning õppimisvõimeline; üleilmastumise kontekstis muutuvad riskigrupiks madala kvalifikatsiooniga töötajad¹⁰⁷.

Kutseõppe vilistlastelt uuriti, milliseks nad ise peavad kutsekooli õpingute mõju erinevate pädevuste kujunemisele. Enamik kutseõppe lõpetanutest hindavad, et õpingud andsid neile põhjalikud erialased teadmised (93% oli nõus) ning oskused (89% oli nõus) (joonis 56). Sotsiaalsete ning ettevõtlusoskuste ja iseseisvuse kujundamisel nähti kooli rolli erialastest teadmistest ja oskustest väiksemana, kuid enamik vilistlastest leidis siiski, et ka selles osas on õpingud mõju avaldanud.

Joonis 56. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel (n = 1054)¹⁰⁸

Oskuste ja pädevuste olemasolu ning nende tase sõltub paljuski selles, kui palju on investeeritud haridusse ja enesetäiendusse ning mil määral leiavad erinevad oskused praktikas rakendust. Kutseõppe vilistlastest 73% vastas, et nad kasutavad oma töös sageli õpingute käigus omandatud oskusi ja teadmisi.

Tabelites 24 ja 25 (lisa 6) on toodud vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel peamise õppekeele ja õppevaldkondade lõikes. Erialaste teadmiste ja oskuste kujunemisel peavad nii eesti kui vene õppekeelega vilistlased kooli rolli üsna samaväärselt oluliseks, kuid näiteks sotsiaalsete ja ajakasutusoskuste ning iseseisva töö ja ettevõtlusoskuste kujunemisel peavad kooli rolli pädevuste kujunemisel olulisemaks pigem eesti õppekeelega lõpetajad (tabel 24). Õppevaldkondade lõikes hindasid erialaste teadmiste kui oskuste kujunemisel kooli rolli võrreldes teistega olulisemaks näiteks

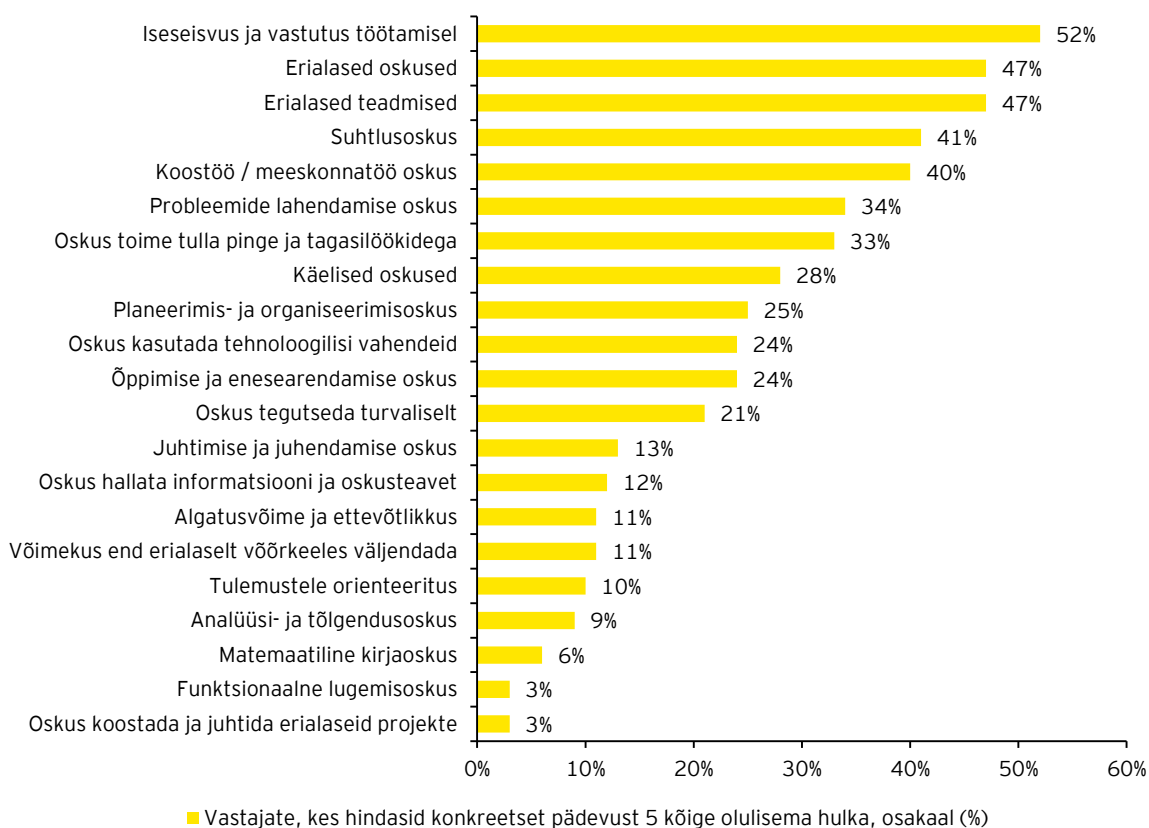
¹⁰⁶ Skorobogatov, G. (2015). Pädevused - haridusparadigma muutumine. Euroopa Komisjon. <https://ec.europa.eu/epale/et/blog/competences-topic-paradigm-change-education> (12.09.2017)

¹⁰⁷ Oskuste vajadus Euroopa tööturul aastani 2020. Keskpikk prognoos ja muutused sektorites. (2008). Tallinn: SA Innove Kutsehariduse Seirekeskus.

¹⁰⁸ Küsimus: "Palun hinnake, mil määral aitasid kutsekooli õpingud kaasa järgmiste pädevuste kujunemisele?"

tervise ja heaolu, põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkonna lõpetajad, kuivõrd enam kui 90% (tervise puhul koguni 99%) vilistlastest hindas kooli rolli nende pädevuste kujunemisel oluliseks. Sotsiaalsete oskuste kujunemisel hinnati kooli panust kõrgemalt tervise ja heaolu valdkonnas, iseseisvuse ja ettevõtlusoskuste kujunemisel aga põllumajanduse valdkonna. Kõikides punktides olid madalaimad hinnangud kooli rollile pädevuste kujunemisel IKT valdkonna lõpetajate seas. Õppeliikide lõikes olulisi erisusi ei esinenud – kõikides õppetasemetes hinnati kooli rolli kõrgeimaks erialaste teadmiste kujunemisel; kutsekeskhariduse ja keskkhariduse baasil kutseõppe lõpetajad hindasid kooli panust võrdselt nii erialaste teadmiste kui erialaste oskuste kujunemisel.

Vilistlastel paluti hinnata, millised on nende arvates nende praeguse põhitöö kontekstis viis kõige olulisemat pädevust ja/või oskust. Jooniselt 57 toodud analüüsi tulemused näitavad, et vilistlaste enda hinnangul on nende tööl kõige olulisem pädevus iseseisvus ja vastutus töötamisel (üle poole - 52% - vilistlastest pidas just seda üheks olulisemaks pädevuseks oma töökohal, joonis 57), kuigi kooli mõju selle kujunemisel hinnatakse võrreldes erialaste oskuste ja teadmistega madalamaks (joonis 56). Võrdselt oluliseks peetakse erialaseid oskuseid ja teadmisi, kuid ka sotsiaalseid oskusi, sh koostööoskus (enam kui kolmandik peab oluliseks) ja suhtlusoskus. Ka suhtlusoskuse kujunemisel hinnatakse kooli rolli, võrreldes erialaste pädevuste kujunemisega, madalamaks. Kõige vähem olulisteks pädevusteks oma praegusel töökohal hinnati oskust juhtida erialaseid projekte ning funktsionaalset lugemisoskust (vaid 3% kõikidest vilistlastest pidas oluliseks). Viie kõige olulisema oskuse seas nimetati harva ka matemaatilise kirjaoskuse ning analüüsi- ja tõlgendusoskuse olulisust (vastavalt 6% ja 9% kõikidest vilistlastest pidas oluliseks).

Joonis 57. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal (n = 962)¹⁰⁹

Ka kõrghariduse vilistlased peavad oma töökohal oluliseks erialaseid teadmisi ja oskuseid ning suhtlusoskust, kusjuures suhtlusoskust peetakse sama oluliseks kui erialaseid teadmisi.¹¹⁰ Võrreldes kõrghariduse vilistlastega peavad kutseõppe lõpetajad oma töökohal märgatavalt vähem oluliseks analüüsi- ja tõlgendusoskust ning oskust hallata informatsiooni ja oskusteavet.

Analüüs näitab, et õppevaldkondade lõikes (tabel 26, lisa 6) peavad erialaseid teadmisi tööl väga oluliseks nii IKT kui tervise ja heaolu valdkonna vilistlased (mõlemas 58%), erialaste oskuste olulisust oma praegusel töökohal hindasid kõrgemalt aga humanitaaria ja kunstide (52%), tehnika, tootmise ja ehituse (55%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (66%) valdkonna vilistlased. Keskmiselt kõige olulisemat pädevust oma praegusel töökohal – iseseisvust ja vastutust töötamisel – hinnatakse valdkondade lõikes olulisemaks enim ärimise, halduse ja õiguse (65%), tervise ja heaolu (62%) ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria (55%) valdkonnas. Suhtlusoskust vajavad tööl enim teeninduse (55%) kui ärimise, halduse ja õiguse (58%) valdkonna lõpetajad. Kuigi õppeliikide lõikes oluliselt erisusi ei esine, võib uuringu tulemustest siiski täheldada, et põhihariduse nõudeta, 2. ja 3. taseme kutseõppe ning põhihariduse baasil kutseõppe lõpetajad hindavad oma töökohal kõige olulisemaks erialaseid oskuseid (vastavalt 52% ja 61%), samas kui kutsekeskhariduse ja keskhariduse baasil kutseõppe lõpetajad hindavad enim oluliseks iseseisvust ja vastutust töötamisel (vastavalt 55% ja 50%).

Ka peamise õppekeele lõikes esineb teatud erisusi (tabel 27, lisa 6). Võrreldes eesti õppekeelega hindavad peamiselt vene õppekeeles õppinud oma töökohal märksa olulisemaks matemaatilist kirjaoskust – kui eesti õppekeelega lõpetajatest pidas seda oma praegusel töökohal oluliseks pädevuseks üksnes 2%, siis vene õppekeelega vastajate seas oli neid koguni 14%. Märkimisväärne erisus esines ka turvalise tegutsemise oskuse osas, kus eesti õppekeelega lõpetajatest vaid ligi viiendik (19%) pidas seda oluliseks, samas kui vene õppekeelega vastanute puhul oli näitaja 33%. Eesti keeles õppinutest 45% pidas oma praegusel töökohal oluliseks suhtlusoskust, samas kui vene keeles õppinute puhul oli näitaja 31%. Ka pinge ja tagasilöökidega toimetulekut peavad eesti õppekeeles õppinud oma töökohal olulisemaks (37% vs 20%).

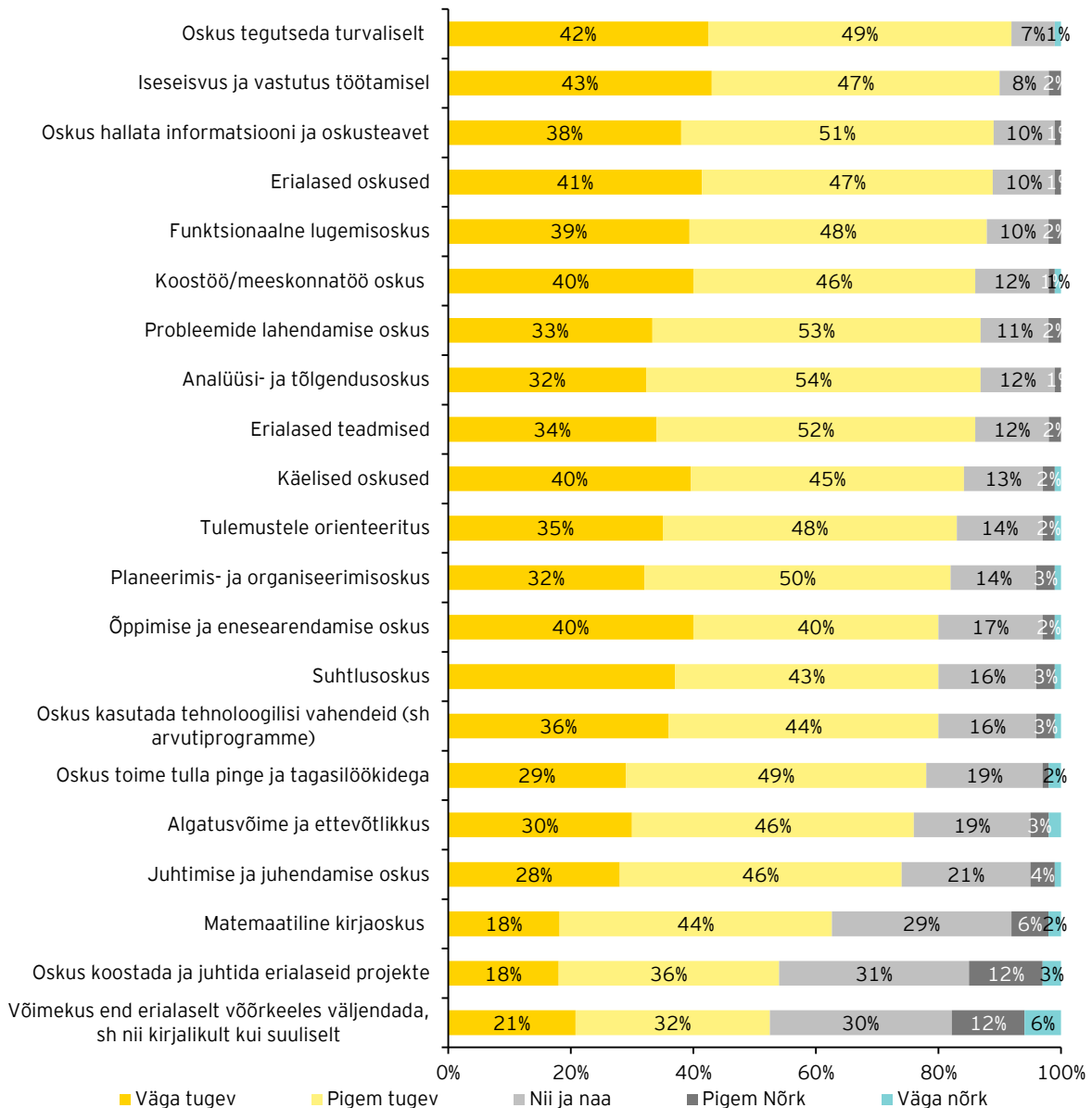
Lisaks sellele, millised pädevused on olulised töökohal, vaadeldi uuringus ka vilistlaste hinnangut oma tugevusele erinevates valdkondades. Joonisel 58 on toodud vilistlaste hinnangud oma tugevusele erinevates valdkondades ning selgub, et valdav osa vilistlasi hindab oma tugevust erinevates valdkondades küllalt kõrgelt. Kõrgelt hinnatakse oma oskust tegutseda turvaliselt ning oma iseseisvust ja vastutust töötamisel. Jooniselt 57 selgus, et iseseisvust ja vastutust peetakse oma töökohal ka kõige olulisemaks pädevuseks. Samas peetakse ennast tugevaks ka aspektides, mida tööl kuigi oluliseks ei peeta, nt funktsionaalne lugemisoskus, analüüsi- ja tõlgendusoskus või oskus hallata informatsiooni.

Kutseõppe vilistlased peavad võrreldes teiste pädevustega kõige nõrgemaks oma võõrkeelset eneseväljendust, erialaste projektide juhtimist ning matemaatilist kirjaoskust. Need olid ka ühed vähem oluliseks hinnatud pädevused vilistlaste praegusel töökohal.¹¹¹

¹⁰⁹ Küsimus: „Nimetage palun, millised on viis kõige olulisemat pädevust või oskust Teie praegusel ametikohal?” Vastajatel paluti hinnata viit neile kõige olulisematele pädevustele või oskustele. Küsimustikus oli pädevuste sisu vastajatele ka täpsemalt selgitatud (vt küsitlusankeet, lisa 9).

¹¹⁰ Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. (2017). Tallinn: Ernst & Young Baltic AS.

¹¹¹ Suhteliselt madalat hajuvust erinevate pädevuste tasemetel hinnangutes võib tõenäoliselt mõneti põhjendada ka sellega, et pädevuste täpset taset ei osatud hinnata.

Joonis 58. Vastajate hinnangud oma pädevuste tasemele (n = 1055)¹¹²

Vilistlaste pädevuste osas viidi läbi ka faktoranalüüs, mis on toodud uuringuaruande lisas 7 (tabelid 28 ja 29)¹¹³, mille eesmärk oli uurida, kuidas grupeeruvad omavahel erinevad pädevused ja oskused. Analüüsist selgus väga hea kirjeldusvõimega (64,1%) neljafaktoriline lahend (tabel 28), mille tulemusel võib pädevused jaotada neljaks faktoriks:

- ▶ F1: iseseisva töö oskused
- ▶ F2: juhtimisoskused
- ▶ F3: infotöötlusoskused
- ▶ F4: erialased teadmised ja oskused

Enamik tunnuseid on laadunud enam kui ühte faktorisse, mis tähendab, et tunnustevahelisi seoseid on mitmeid, kuid nende tugevus määrab nende laadumise kindlase faktorisse (tunnus laadub faktorisse,

¹¹² Küsimus "Palun hinnake 5-pallisel skaalal, milline on Teie pädevus nimetatud valdkondades?"

¹¹³ Valimi suurus on faktorilahendi koostamiseks piisav, KMO = 0,95. Ühtegi algtunnust ei ole analüüsist eemaldatud.

kus seos on tugevaim, tabel 28). Näiteks laadusid funktsionaalne lugemisoskus, oskusteabe haldamise osakus ning probleemide lahendamise oskus nii esimesse (F1), kolmandasse (F3) kui neljandasse (F4) faktorisse, kuid kõige tugevamalt laadusid tunnused kolmandasse ehk infotöötlusoskuste faktorisse.

Et võrrelda, kas omandatud pädevuste ning õpingutega rahulolu vahel esineb seoseid, indekseeriti konkreetsetesse faktoritesse kuuluvad algtunnused kokku, mis vastavad üldjoontes normaaljaotusele (tabel 30, lisa 8)¹¹⁴. Kõik seosed on statistiliselt olulised ($p < 0,01$); sisemiste ja väliste rahulolutegurite vahel esineb keskmine positiivne seos ($r = 0,53$). Ka hinnangud oma pädevustele on omavahel positiivselt seotud: kõige tugevam seos esineb juhtimisoskuste (nt algatusvõime või oskus juhtida erialaseid projekte) ning iseseisva töö oskuste (nt iseseisvus töötamisel, tulemustele orienteeritus või planeerimisoskus) vahel (tabel 30). Ka sisemiste ja väliste tegurite vahel esineb tugev positiivne seos, mis tähendab, et mida rahulolevamad ollakse oma valikutega, seda positiivsemalt hinnatakse oma rahulolu koolist tulenevate teguritega.

Kokkuvõttes võib öelda, et analüüsi tulemusel jaotuvad pädevused neljaks: iseseisva töö oskused, juhtimisoskused, infotöötlusoskused ning erialased teadmised ja oskused. Tööl oluliste pädevuste taset hindavad vilistlased endal küllaltki kõrgelt: praegusel tööolulised on olulised nii erialased teadmised ja oskused kui sotsiaalsed oskused; kutsekooli panust tööoluliste pädevuste kujunemisel hinnatakse kõrgemaks just erialaste teadmiste ja oskuste osas. Samad pädevused, mis on olulised kutseõppe lõpetajate töökohal, on olulised ka kõrghariduse vilistlaste töökohtades. Erisust võib täheldada näiteks erialaste ning käeliste oskuste olulisuses: kui kõrghariduses pidas erialaseid oskuseid töökohal oluliseks 34% ja käelisi oskuseid 8%, siis kutseõppes vastavalt 47% ja 28%; ka oma taset nimetatud pädevustes pidasid kutseõppe vilistlased tugevamaks. Kõige nõrgemaks peavad kutseõppe vilistlased end võõrkeelses eneseväljenduses, erialaste projektide juhtimises ning matemaatilises kirjaoskuses, kuid neid pädevusi hinnatakse ka tööl vähemolulisteks.

¹¹⁴ Kuna uued indekstunnused ei vasta normaaljaotusele, on kasutatud Spearmani korrelatsioonianalüüsi.

Lisad

Lisa 1. Eriala ja kooli valiku tegurid

Tabel 16. Vilistlaste poolt eriala valikul viis kõige olulisemaks hinnatud tegurit õppeliikide ning õppevaldkondade lõikes¹¹⁵

	TOP1	TOP2	TOP3	TOP4	TOP5
Õppeliik (n = 1225)					
Kutseõpe keskhariduse baasil, 5. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	Huvi valdkonna vastu (98%)	Sobiv õppekeel (86%)	Tugevus antud valdkonnas (77%)	Töö leidmise võimalused (75%)	Hea palk tulevikus / kooli asukoht (70%)
Kutse-keskharidusõpe	Sobiv õppekeel (92%)	Huvi valdkonna vastu (91%)	Hea palk tulevikus (82%)	Tugevus antud valdkonnas / töö leidmise võimalused (78%)	Kooli asukoht (72%)
Kutseõpe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõpe (sh esma- ja jätkuõpe)	Huvi valdkonna vastu (96%)	Sobiv õppekeel (86%)	Hea palk tulevikus (78%)	Tugevus antud valdkonnas (77%)	Töö leidmise võimalused / kooli asukoht (74%)
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõpe (esmaõpe)	Kooli asukoht (88%)	Sobiv õppekeel (86%)	Huvi valdkonna vastu (80%)	Töö leidmise võimalused (74%)	Kooli maine (73%)
Õppevaldkond (n = 1222)					
Humanitaaria ja kunstid	Huvi valdkonna vastu (93%)	Tugevus antud valdkonnas / sobiv õppekeel (74%)	Kooli asukoht (63%)	Kooli maine (51%)	Hea palk tulevikus (50%)
Ärindus, haldus ja õigus	Huvi valdkonna vastu (95%)	Sobiv õppekeel (88%)	Hea palk tulevikus (82%)	Töö leidmise võimalused (78%)	Tugevus antud valdkonnas (73%)
Informatsiooni- ja kommunikatsiooni- tehnoloogiad	Huvi valdkonna vastu (96%)	Sobiv õppekeel (88%)	Hea palk tulevikus (83%)	Tugevus antud valdkonnas / töö leidmise võimalused (73%)	Kooli asukoht (68%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	Huvi valdkonna vastu (96%)	Sobiv õppekeel (91%)	Kooli asukoht (79%)	Tugevus antud valdkonnas (76%)	Töö leidmise võimalused (74%)
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	Huvi valdkonna vastu (100%)	Sobiv õppekeel (81%)	Tugevus antud valdkonnas (78%)	Hea palk tulevikus (72%)	Kooli maine (69%)
Tervis ja heaolu	Huvi valdkonna vastu (100%)	Tugevus antud valdkonnas (87%)	Sobiv õppekeel (86%)	Töö leidmise võimalused / kooli maine (80%)	Kooli asukoht (78%)
Teenindus	Huvi valdkonna vastu (92%)	Sobiv õppekeel (86%)	Töö leidmise võimalused (82%)	Tugevus antud valdkonnas (79%)	Hea palk tulevikus (74%)

Allikas: EY, 2017

¹¹⁵ Teguri järel sulgudes on toodud konkreetset faktorit väga oluliseks või oluliseks pidanud vastajate osakaalude summa.

Tabel 17. Eriala valiku tegurid¹¹⁶ peamise õppekeele järgi (eesti õppekeel n = 963, vene õppekeel n = 253)

Eriala valiku tegur	Õppekeel	Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Polnud üldse oluline	Ei oska öelda / ei kehti minu kohta
Huvi valdkonna/eriala vastu	.. sh eesti õppekeel	67%	30%	2%	1%	0%
	.. sh vene õppekeel	46%	43%	5%	5%	1%
Sobiv õppekeel	.. sh eesti õppekeel	55%	32%	7%	2%	3%
	.. sh vene õppekeel	56%	34%	5%	4%	1%
Töö leidmise võimalused	.. sh eesti õppekeel	40%	37%	16%	4%	3%
	.. sh vene õppekeel	23%	48%	18%	8%	3%
Minu tugevus antud valdkonnas	.. sh eesti õppekeel	32%	47%	13%	4%	3%
	.. sh vene õppekeel	28%	38%	22%	8%	4%
Hea palk tulevikus	.. sh eesti õppekeel	39%	37%	17%	4%	3%
	.. sh vene õppekeel	25%	46%	17%	7%	5%
Kooli asukoht	.. sh eesti õppekeel	34%	41%	16%	7%	2%
	.. sh vene õppekeel	39%	29%	16%	14%	2%
Eriala maine	.. sh eesti õppekeel	27%	39%	21%	10%	4%
	.. sh vene õppekeel	21%	34%	27%	14%	4%
Kooli maine	.. sh eesti õppekeel	25%	39%	21%	9%	5%
	.. sh vene õppekeel	22%	36%	21%	18%	3%
Sissesaamise tõenäosus	.. sh eesti õppekeel	22%	35%	24%	13%	7%
	.. sh vene õppekeel	25%	36%	17%	17%	6%
Soov õpingute-eelsele ametikohale lähedasel erialal kvalifikatsiooni tõsta	.. sh eesti õppekeel	23%	29%	18%	12%	18%
	.. sh vene õppekeel	28%	17%	15%	14%	26%
Toetused/soodustused	.. sh eesti õppekeel	14%	24%	22%	23%	17%
	.. sh vene õppekeel	6%	15%	35%	30%	15%
Vanemate/sugulaste/ tuttavate/õpetajate jt soovitus	.. sh eesti õppekeel	7%	25%	32%	27%	10%
	.. sh vene õppekeel	15%	20%	26%	31%	9%
Karjäärinõustamine, mille tulemusel jõudsin otsusele valida see eriala	.. sh eesti õppekeel	8%	10%	25%	24%	34%
	.. sh vene õppekeel	4%	17%	23%	24%	32%
Ei osanud muud valida	.. sh eesti õppekeel	5%	9%	10%	15%	62%
	.. sh vene õppekeel	4%	8%	10%	25%	53%
Muu	.. sh eesti õppekeel	3%	4%	5%	5%	83%
	.. sh vene õppekeel	3%	2%	2%	4%	89%

Allikas: EY, 2017

¹¹⁶ Tegurid on reastatud keskmiselt kõige olulisemaks peetud tegurite järgi (vastusevariantide „Väga oluline“ ja „Oluline“ summa).

Lisa 2. Õpingutejärgne töötamine

Tabel 18. Palga suurenemine pärast õpingute lõpetamist ja selle põhjused õppeliikide ja õppevaldkondade lõikes¹¹⁷

	Ei	Jah, tänu omandatud kõrgemale haridustasemele	Jah, tänu omandatud erialale	Jah, tänu omandatud kutse-kvalifikatsioonile	Jah, tänu töökoha vahetamisele	Jah, tänu ametialasele karjäärile samas asutuses	Jah, tänu töökoormuse suurendamisele	Jah, kuid palgatõus ei olnud seotud õpingute lõpetamisega
Õppeliik¹¹⁸ (n = 1225)								
Kutseõppe keskhariduse baasil, 5. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	44%	8%	20%	11%	20%	5%	8%	28%
Kutsekeskharidusõppe	24%	5%	14%	10%	26%	6%	6%	32%
Kutseõppe põhihariduse baasil, 4. taseme kutseõppe (sh esma- ja jätkuõppe)	36%	13%	32%	10%	8%	13%	2%	23%
Põhihariduse nõudeta kutseharidus, 2. ja 3. taseme kutseõppe (esmaõppe)	35%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Õppevaldkond¹¹⁹ (n = 1223)								
Humanitaaria ja kunstid	52%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Ärindus, haldus ja õigus	39%	7%	10%	6%	30%	9%	6%	31%
Informatsiooni- ja kommunikatsiooni-tehnoloogiad	40%	0%	9%	6%	25%	3%	6%	50%
Tehnika, tootmine ja ehitus	34%	8%	26%	12%	16%	8%	4%	26%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	45%	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Tervis ja heaolu	39%	18%	24%	10%	8%	16%	0%	22%
Teenindus	33%	10%	17%	12%	21%	3%	11%	26%
Kokku¹²⁰	36%	9%	21%	10%	19%	7%	6%	28%

Allikas: EY, 2017

¹¹⁷ Tabelis toodud mõjuhinnaangute osatähtsused on arvutatud kõikidest küsimusele vastanutest.

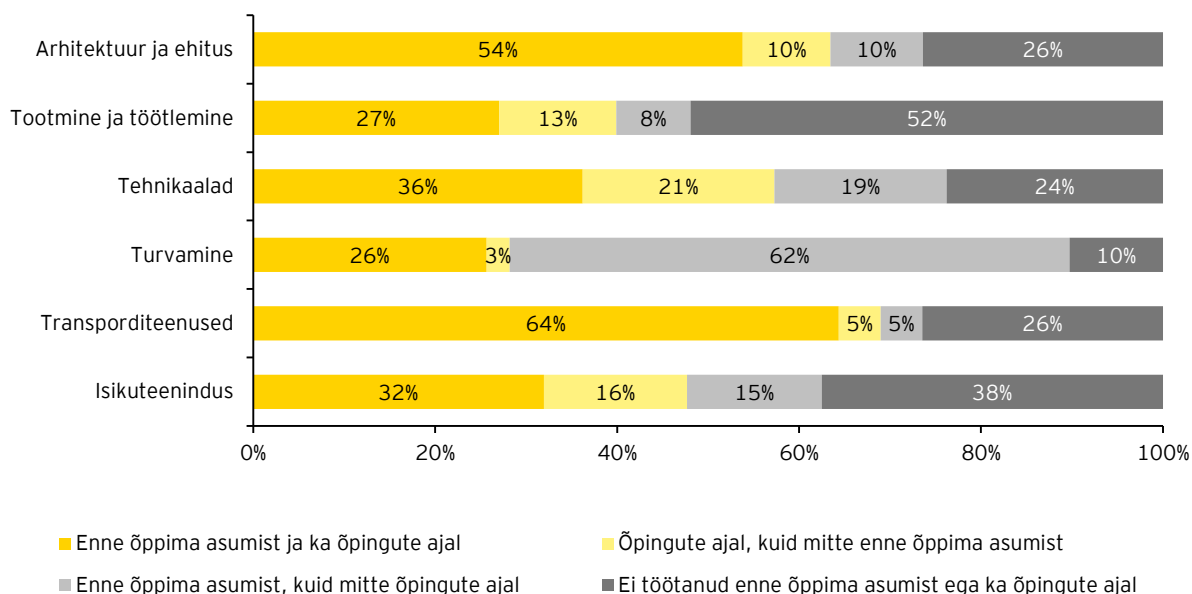
¹¹⁸ Tulenevalt madalast vastajate arvust ei ole tabelis toodud põhihariduse nõudeta ning 2. ja 3. taseme kutseõppe lõpetajate osakaalusid.

¹¹⁹ Tulenevalt madalast vastajate arvust ei ole tabelis toodud humanitaaria ja kunstide ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja veterinaaria valdkonna vilistlaste osakaalusid.

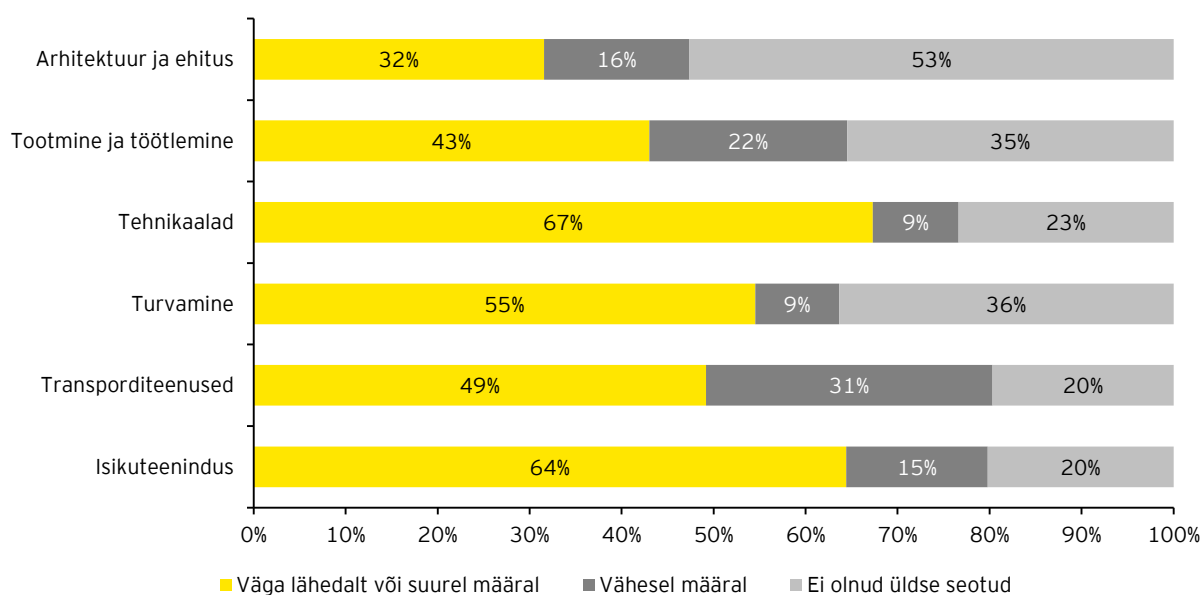
¹²⁰ Võimalik oli valida mitu vastusevarianti (samal ajal ei saanud valida variante „Ei“ ja „Jah“), millest tulenevalt ei ole rida „Kokku“ summa 100%. Nende osakaal, kelle palk ei kasvanud, on arvutatud kõikidest vastusevariantidele „Ei“ vastanutest. „Jah“ vastuste arvud liideti kokku (100%) ning arvatati erinevate tegurite osatähtsused (seega võivad erinevatele teguritele vastajad osaliselt ja/või täielikult kattuda).

Lisa 3. Õppesuunad

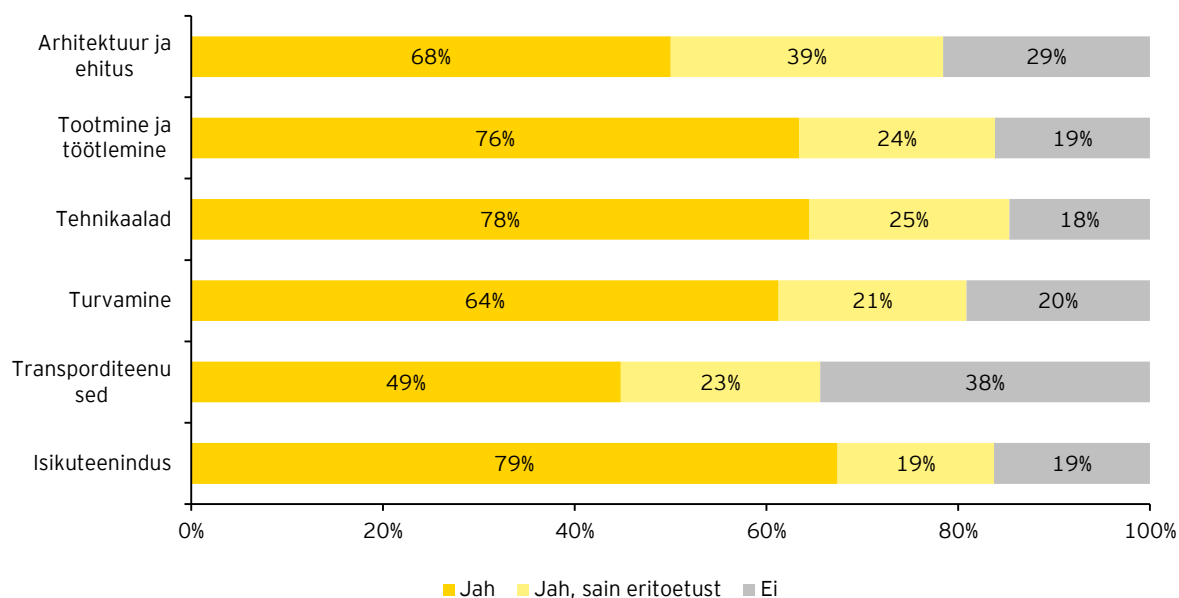
Joonistel 59-62 on toodud teeninduse ning tehnika, tootmise ja ehitusvaldkonna õppesuunad. Tulenevalt vastajate arvust on eristatud vaid kahe õppevaldkonna õppesuundi.

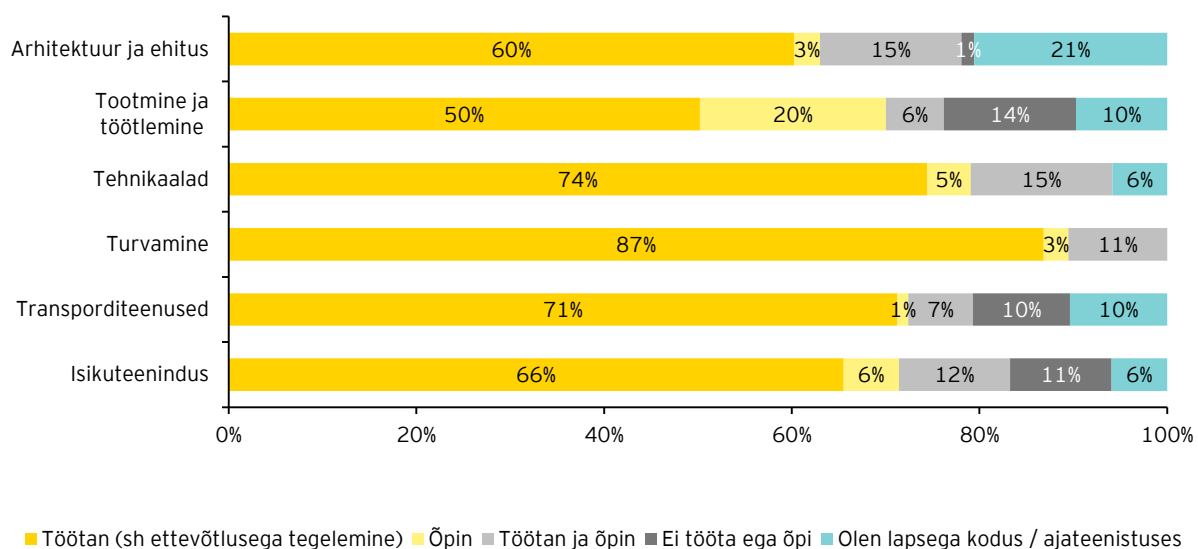
Joonis 59. Õpingute ajal töötamine õppesuundade lõikes (n = 1229)

Joonis 60. Õpinguteaegse töö seotus õpitava erialaga õppesuundade lõikes (n = 664)

Joonis 61. Õpingute ajal õppetoetuse/stipendiumi saamine õppesuundade lõikes (n = 1228)

Joonis 62. Praegune hõiveseisund õppesuundade lõikes (n = 1174)

Lisa 4. Õpingutega rahulolu

Tabel 19. Vilistlaste rahulolu sisemiste teguritega tervisliku seisundi lõikes (n = 1050)¹²¹

Sisemised ehk isiklikest valikutest tulenevad tegurid	Rahul ¹²²		Ei ole rahul ¹²³	
	Tervise-probleemiga	Tervise-probleemita	Tervise-probleemiga	Tervise-probleemita
Olen rahul kooli valikuga	87%	92%	7%	6%
Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga	84%	91%	11%	8%
Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime	79%	86%	2%	4%
Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena	67%	81%	18%	12%
Olen oma praeguse tööga rahul	65%	80%	13%	10%

Allikas: EY, 2017

Tabel 20. Vilistlaste rahulolu väliste teguritega tervisliku seisundi lõikes (n = 1050)

Välised ehk koolist tulenevad tegurid	Rahul ¹²⁴		Ei ole rahul ¹²⁵	
	Tervise-probleemiga	Tervise-probleemita	Tervise-probleemiga	Tervise-probleemita
Olen rahul praktikavõimalustega	70%	82%	24%	16%
Olen rahul õppetöö korraldusega	73%	83%	25%	16%
Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)	75%	85%	18%	13%
Olen rahul õpetajate ja õpetamise tasemega	84%	87%	14%	11%
Olen rahul kooli pakutud nõustamisteenustega	74%	60%	11%	9%
Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga	87%	91%	6%	7%
Olen omandatud kutseharidusega üldiselt rahul	85%	91%	13%	7%

Allikas: EY, 2017

¹²¹ Terviseprobleemiga vastajad n = 110, terviseprobleemita vastajad n = 940.

¹²² Pigem rahul või väga rahul.

¹²³ Pigem ei ole rahul või ei ole üldse rahul.

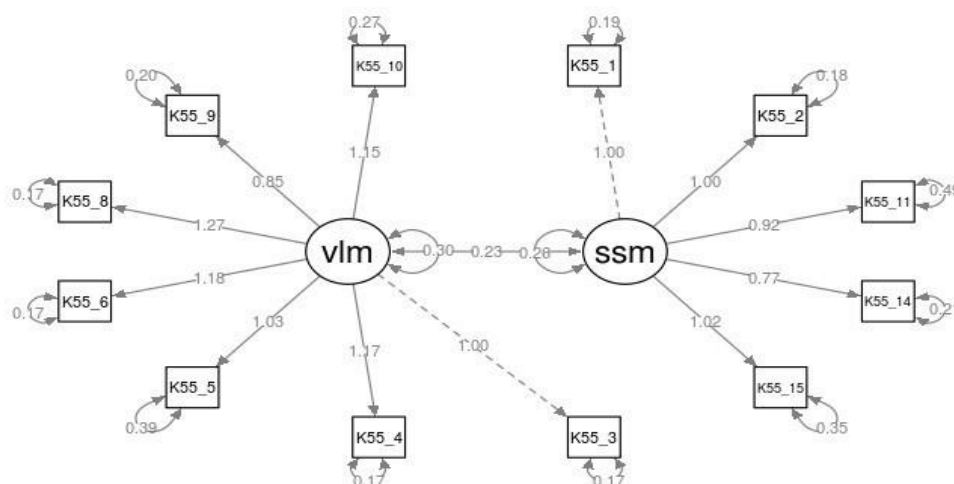
¹²⁴ Pigem rahul või väga rahul.

¹²⁵ Pigem ei ole rahul või ei ole üldse rahul.

Lisa 5. Faktoranalüüs Herzbergi sisemiste ja väliste tegurite rahulolu teooria testimiseks

Herzbergi mudeli jaoks loodi kaks latentset konstrukti, kuhu lisati eristusega sisemised tegurid ja välsed tegurid (joonisel 63 on toodud faktorograaf sisemistest ja välistest teguritest). Tabelis 21 toodud sobivusnäitajatest tulenevalt selgub, et käesoleva uuringu andmed ei vasta Herzbergi teooriale ning et sobivusnäitajad jäävad väljapoole soovituslikke piirväärtusi.

Kuivõrd kinnitav faktoranalüüs oodatud tulemust ei andnud, viidi täiendavalt läbi kirjeldav faktoranalüüs, leidmaks võimalikke uusi ühisnimetajaid.¹²⁶ Valimi suurus on analüüsis piisav ($KMO = 0,91$). Kõikide algtunnuste sobivusnäitajad jäävad suurusjärku ca 0,6-0,7 (analüüsiks sobiv vahemik). Erandiks on tunnus „Olen rahul kutsekooli pakutud nõustamisteenusega“, mille sobivusnäitaja on 0,24 (põhjuseks suur „Ei saa hinnata“ vastuste osakaal), mistõttu on analüüsist see välja jäetud. Analüüsiks sobiva kirjeldusvõimega lahend (kus säilinud on 66,8% algtunnuste variatiivsusest) on kahefaktoriline lahend (tabel 22). Tabelis toodud pööratud faktormatriksi elementideks on suuruse järgi sorteeritud korrelatsioonkoefitsiendid vastava tunnuse ning loodud faktori vahel (faktorlaadung)¹²⁷. Tabelis 23 on toodud faktorite algtunnuste sisereliaablus Cronbachi alfa abil; reliaablus on kõrge.

Joonis 63. Faktorograaf sisemistest ja välistest teguritest¹²⁸

Tabel 21. Kinnitava faktoranalüüsi sobivusnäitajad

Sobivusnäitaja	Väärtus	Soovituslik piirväärtus (hea vastavus)
RMSEA (lähenduse keskmine ruutviga)	0.15	$\leq 0,06$
SRMR (standardiseeritud ruutkeskmiste jääk)	0.07	$\leq 0,08$
TLI (Tucker Lewis indeks)	0.82	$\geq 0,95$
CFI (võrdlev headuse näitaja)	0.85	$\geq 0,95$

Allikas: EY, 2017

¹²⁶ Siin ja edaspidi on meetodina kasutusel klassikaline kirjeldav faktoranalüüs; faktorid leitakse kasutades peatelgede meetodit; lahend on pööratud ortogonaalsel (varimax) meetodil. Ühtlasi on tsenseeritud vastusevariandid „Ei saa hinnata“, kuna tegemist on puuduva väärtusega.

¹²⁷ Laadungid $< 0,2$ on välja jäetud.

¹²⁸ „vlm“ tähistab välisi tegureid ning „ssm“ sisemisi tegureid.

Tabel 22. Pööratud faktormatriks¹²⁹

	Rahulolu kooliga	Rahulolu oma konkurentsivõimega
K55_6 [Olen rahul õpetajate ja õpetamise tasemega]	0,825	
K55_8 [Olen rahul õppetöö korraldusega]	0,823	
K55_4 [Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)]	0,822	0,237
K55_3 [Olen omandatud kutseharidusega üldiselt rahul]	0,683	0,398
K55_9 [Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga]	0,679	
K55_2 [Olen rahul kutsekooli valikuga]	0,664	0,341
K55_5 [Olen rahul praktikavõimalustega]	0,544	0,391
K55_1 [Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga]	0,541	0,413
K55_15 [Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena]	0,224	0,801
K55_14 [Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime]		0,790
K55_11 [Olen oma praeguse tööga rahul]		0,729

Allikas: EY, 2017

Tabel 23. Rahulolufaktorite algtunnuste sisereliaablus

Faktor	Tunnused	Cronbachi alfa
F1	K55_4, K55_8, K55_6, K55_3, K55_2, K55_9, K55_5, K55_1	0.93
F2	K55_14 , K55_11, K55_15	0.86

Allikas: EY, 2017

¹²⁹ Tabelis toodud tegurid kattuvad täielikult küsitlusankeedis tooduga.

Lisa 6. Pädevused

Tabel 24. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel peamise õppekeele lõikes (n = 1044)

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	Eesti õppekeel	45%	47%	6%	1%	1%
	Vene õppekeel	48%	42%	7%	1%	1%
Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	Eesti õppekeel	41%	48%	9%	1%	1%
	Vene õppekeel	41%	46%	10%	3%	1%
Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	Eesti õppekeel	29%	49%	16%	5%	2%
	Vene õppekeel	28%	33%	27%	6%	7%
Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	Eesti õppekeel	29%	46%	17%	6%	2%
	Vene õppekeel	23%	40%	21%	10%	5%

Allikas: EY, 2017

Tabel 25. Vilistlaste hinnangud kutseõpingute rollile pädevuste kujunemisel õppevaldkondade lõikes (n = 1050)

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
Humanitaaria ja kunstid	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	43%	40%	15%	3%	0%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	35%	48%	18%	0%	0%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	28%	48%	18%	5%	3%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	21%	49%	23%	5%	3%
Ärindus, haldus ja õigus	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	47%	43%	7%	1%	2%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	43%	43%	12%	2%	2%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	34%	44%	16%	2%	3%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	38%	43%	10%	4%	5%
Informatsiooni- ja kommunikatsiooni tehnoloogiad	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	19%	59%	17%	3%	3%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	15%	48%	27%	8%	1%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	13%	44%	20%	10%	13%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	10%	45%	28%	10%	7%
Tehnika, tootmine ja ehitus	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	42%	52%	5%	0%	0%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	34%	58%	7%	1%	0%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	23%	47%	21%	7%	2%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	25%	44%	19%	9%	3%
Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	46%	50%	0%	4%	0%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	52%	43%	0%	4%	0%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	22%	64%	9%	4%	0%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	27%	60%	11%	2%	0%
Tervis ja heaolu	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	73%	26%	2%	0%	0%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	69%	29%	2%	0%	0%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	50%	40%	10%	0%	0%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	42%	40%	13%	0%	5%
Teenindus	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised	49%	42%	7%	1%	0%
	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused	50%	40%	8%	1%	1%
	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust	33%	44%	18%	4%	1%
	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel	29%	46%	18%	6%	1%

Allikas: EY, 2017

Tabel 26. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal õppevaldkondade lõikes (n = 959)¹³⁰

	Humanitaaria ja kunstid	Ärindus, haldus ja õigus	IKT	Tehnika, tootmine ja ehitus	Põllumajandus, metsandus, kalandus ja veterinaaria	Tervis ja heaolu	Teenindus
Erialased teadmised	50%	37%	58%	52%	35%	50%	44%
Erialased oskused	52%	30%	44%	55%	66%	58%	39%
Analüüsi- ja tõlgenduoskus	9%	11%	9%	10%	9%	17%	8%
Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet	10%	22%	23%	6%	9%	12%	15%
Funktsionaalne lugemisoskus	6%	3%	6%	3%	3%	2%	5%
Probleemide lahendamise oskus	24%	34%	44%	31%	32%	35%	36%
Matemaatiline kirjaoskus	0%	9%	6%	7%	2%	2%	2%
Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid	18%	20%	37%	34%	4%	3%	14%
Käelised oskused	30%	5%	15%	42%	28%	17%	22%
Suhtlusoskus	48%	58%	30%	29%	36%	45%	55%
Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada	3%	14%	12%	11%	21%	2%	12%
Õppimise ja enesearendamise oskus	38%	23%	29%	21%	7%	25%	27%
Planeerimis- ja organiseerimisoskus	21%	24%	21%	24%	39%	22%	27%
Iseseisvus ja vastutus töötamisel	51%	65%	46%	48%	55%	62%	52%
Tulemustele orienteeritus	6%	19%	15%	9%	12%	2%	13%
Oskus toime tulla pingega ja tagasilöökidega	50%	39%	27%	31%	28%	29%	36%
Juhtimise ja juhendamise oskus	11%	13%	6%	14%	20%	15%	12%
Algatusvõime ja ettevõtlikkus	11%	15%	6%	9%	21%	23%	14%
Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte	6%	5%	0%	3%	7%	0%	2%
Koostöö/meeskonnatöö oskus	37%	41%	53%	33%	46%	55%	45%
Oskus tegutseda turvaliselt	18%	12%	12%	27%	20%	27%	20%

Allikas: EY, 2017

¹³⁰ Tabelis on toodud viie järjestuse valinud vastajate arvu keskmine (n). Pädevused on reastatud ankeedil esitatud järjestuses ning osatähtsused on toodud viie järjestuse osatähtsuste summana.

Tabel 27. Vilistlaste hinnangud kõige olulisematele pädevustele või oskustele oma praegusel töökohal peamise õppekeele lõikes (n = 951)¹³¹

	Eesti õppekeel	Vene õppekeel
Erialased teadmised	45%	55%
Erialased oskused	49%	43%
Analüüsi- ja tõlgenduoskus	9%	11%
Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet	12%	12%
Funktsionaalne lugemisoskus	4%	4%
Probleemide lahendamise oskus	36%	26%
Matemaatiline kirjaoskus	2%	14%
Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid	23%	27%
Käelised oskused	28%	31%
Suhtlusoskus	45%	31%
Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada	11%	11%
Õppimise ja enesearendamise oskus	22%	28%
Planeerimis- ja organiseerimisoskus	25%	25%
Iseseisvus ja vastutus töötamisel	53%	51%
Tulemustele orienteeritus	10%	15%
Oskus toime tulla pingega ja tagasilöökidega	37%	20%
Juhtimise ja juhendamise oskus	13%	13%
Algatusvõime ja ettevõtlikkus	12%	10%
Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte	3%	5%
Koostöö/meeskonnatöö oskus	42%	35%
Oskus tegutseda turvaliselt	19%	33%

Allikas: EY, 2017

¹³¹ Tabelis on toodud viie järjestuse valinud vastajate arvu keskmine (n). Pädevused on reastatud ankeedil esitatud järjestuses ning osatähtsused on toodud viie järjestuse osatähtsuste summana.

Lisa 7. Faktoranalüüs pädevuste grupeerimiseks

Tabel 28. Pööratud neljafaktoriline faktormatriks¹³²

	Iseseisva töö oskused (F1)	Juhtimis- oskused (F2)	Info- töötlus- oskused (F3)	Erialased teadmised ja oskused (F4)
K52_14 Iseseisvus ja vastutus töötamisel	0,654			0,344
K52_15 Tulemustele orienteeritus	0,644	0,346		
K52_13 Planeerimis- ja organiseerimisoskus	0,629	0,377		
K52_16 Oskus toime tulla pingega ja tagasilöökidega	0,496	0,416		
K52_21 Oskus tegutseda turvaliselt	0,476		0,348	
K52_12 Õppimise ja enesearendamise oskus	0,464	0,359	0,367	
K52_20 Koostöö/meeskonnatöö oskus	0,429	0,414	0,319	
K52_17 Juhtimise ja juhendamise oskus	0,355	0,678		
K52_18 Algatusvõime ja ettevõtlikkus	0,459	0,643		
K52_19 Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte		0,634	0,314	
K52_10 Suhtlusoskus	0,428	0,439		
K52_11 Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada		0,318		0,311
K52_8 Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid (sh arvutiprogramme)			0,609	
K52_7 Matemaatiline kirjaoskus			0,575	
K52_5 Funktsionaalne lugemisoskus	0,344		0,567	0,355
K52_4 Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet	0,348		0,517	0,418
K52_6 Probleemide lahendamise oskus	0,324		0,484	0,431
K52_9 Käelised oskused		0,318	0,378	0,318
K52_2 Erialased oskused				0,726
K52_1 Erialased teadmised			0,314	0,697
K52_3 Analüüsi- ja tõlgendusoskus	0,346		0,382	0,498

Allikas: EY, 2017

Tabel 29. Pädevuste faktorite alg tunnuste siserelevantsus

Faktor	Tunnused	Cronbachi alfa
F1	K52_14, K52_15, K52_13, K52_16, K52_21, K52_12, K52_20, K52_17, K52_18	0.91
F2	K52_17, K52_18, K52_19, K52_10	0.83
F3	K52_8, K52_7, K52_5, K52_4, K52_6, K52_9	0.84
F4	K52_2, K52_1, K52_3, K52_11	0.81

Allikas: EY, 2017

¹³² Välja on jäetud väärtused < 0,3.

Lisa 8. Enesehinnanguliste pädevuste ning rahulolu kahe aspekti vaheline korrelatsioon

Tabel 30. Pädevuste loodud nelja faktori ja rahulolu kahe faktori vaheline seosemaatriks

	Rahulolu kooliga	Rahulolu oma konkurentsivõimega	Iseseisva töö oskused (F1)	Juhtimis- oskused (F2)	Infotöötlus- oskused (F3)	Erialased teadmised ja oskused (F4)
Rahulolu oma konkurentsivõimega	1	0,532	0,405	0,339	0,357	0,383
Rahulolu kooliga	0,532	1	0,462	0,406	0,355	0,429
Iseseisva töö oskused (F1)	0,405	0,462	1	0,839	0,669	0,653
Juhtimisoskused (F2)	0,339	0,406	0,839	1	0,617	0,599
Infotöötlusoskused (F3)	0,357	0,355	0,669	0,617	1	0,696
Erialased teadmised ja oskused (F4)	0,383	0,429	0,653	0,599	0,696	1

$p < 0,01$

Allikas: EY, 2017

Lisa 9. Veebipõhine küsitlusankeet

Teema 1. Õpingutega seotud taust

Palun vastake küsimustele 2015.-2016. aastal lõpetatud viimaste kutseharidusõpingute kohta.

Kui olete nõus sisestama oma isikukoodi, siis pärimise Teie lõpetatud hariduse andmed (kutsekool, haridustase, eriala) Eesti Hariduse Infosüsteemist (EHIS). Päritud andmeid kasutatakse üksnes selle uuringu tulemuste analüüsiks ega edastata kolmandatele isikutele.

- a) Sisestan oma isikukoodi
 - b) Sisestan andmed lõpetatud õpingute kohta käsitsi
1. Millise kutsekooli Te lõpetasite?
[koolide nimekiri]
 2. Millise eriala Te lõpetasite?
 3. Millise kutseharidustaseme Te lõpetasite?
 - a) Põhihariduse nõudeta kutseharidus
 - b) Kutseharidus põhihariduse baasil
 - c) Kutsekeskharidusõpe
 - d) Kutseõpe keskhariduse baasil
 - e) 2. taseme kutseõpe
 - f) 3. taseme kutseõpe
 - g) 4. taseme kutseõpe
 - h) 5. taseme kutseõpe
 - i) Muu:
 4. Milline oli Teie kõrgeim omandatud haridustase enne sisseastumist?
 - a) Lõpetamata põhiharidus
 - b) Põhiharidus
 - c) Keskharidus (sh kutsekeskharidus)
 - d) Muu kutseharidus
 - e) Kõrgharidus
 - 4a. Miks otsustasite pärast kõrghariduse omandamist minna kutsekooli?
 - a) Soovisin ennast samal erialal täiendada
 - b) Soovisin ametikohta/eriala vahetada
 - c) Soovisin omandada oskusi/pädevusi oma ettevõtte rajamiseks
 - d) Õppisin hobi korras
 - e) Muu (palun täpsustage)
 5. Mis keeles õppetöö peamiselt toimus?
 - a) Eesti
 - b) Vene
 - c) Muu (palun täpsustage)

6. Kui kaua kestsid Teie õpingud sellel õppekohal?
(Palun arvestage õpingute aja hulka ka akadeemilised puhkused.)
- a) Kuni 6 kuud
 - b) 6 kuud - 1 aasta
 - c) 1 aasta - 2 aastat 11 kuud
 - d) 3 aastat või kauem
7. Kas õppima asumine sellel erialal oli Teie eelistatuim valik?
- a) Jah, soovisin õppida just seda eriala
 - b) Ei, see ei olnud minu eelistatuim valik
8. Kui rahul Te olete, et omandasite just selle eriala?
- a) Väga rahul
 - b) Pigem rahul
 - c) Nii ja naa
 - d) Pigem ei ole rahul
 - e) Ei ole üldse rahul
9. Kui Teile antaks praegu uuesti võimalus oma kooli ja eriala valida, siis kas teeksite sama otsuse?
- a) Jah, ma ei muudaks oma valikut
 - b) Ei, valiksin sama eriala, kuid teises koolis
 - c) Ei, valiksin teise eriala samas koolis
 - d) Ei, valiksin nii teise eriala kui ka kooli
 - e) Ei, valiksin kutsekooli asemel gümnaasiumi või kõrgkooli
 - f) Ei, ma ei lähekski edasi õppima
10. Soovi korral põhjendage palun oma vastust.
.....

11. Kui oluline mõju oli järgmistel teguritel Teie eriala ja kutsekooli valikul?
 Palun hinnake kõiki toodud väiteid.

		Väga oluline	Oluline	Vähe- oluline	Polnud üldse oluline	Ei oska öelda / ei kehti minu kohta
1	Huvi valdkonna/eriala vastu					
2	Minu tugevus antud valdkonnas					
3	Töö leidmise võimalused					
4	Hea palk tulevikus					
5	Vanemate/sugulaste/tuttavate/ õpetajate jt soovitus					
6	Sissesaamise tõenäosus					
7	Soov õpingute-eelsele ametikohale lähedasel erialal kvalifikatsiooni tõsta					
8	Karjäärinõustamine, mille tulemusel jõudsin otsusele valida see eriala					
9	Toetused / soodustused					
10	Kooli maine					
11	Eriala maine					
12	Kooli asukoht					
13	Sobiv õppekeel					
14	Ei osanud muud valida					
15	Muu (palun täpsustage)					

Teema 2. Töötamine õpingute ajal

Palun vastake küsimustele 2015.-2016. aastal kutsekoolis lõpetatud õpingute kohta.

12. Kas töötasite õpingute ajal või enne õppima asumist?

Töötamiseks loetakse ka tegevteenistust kaitseväes. Õpinguteaegset praktikat ei loeta töötamiseks.

- a) Õpingute ajal, kuid mitte enne õppima asumist
- b) Enne õppima asumist ja ka õpingute ajal
- c) Enne õppima asumist, kuid mitte õpingute ajal
- d) Ei töötanud enne õppima asumist ega ka õpingute ajal

13. Mis oli õpingute ajal töötamise peamiseks põhjuseks?

(Palun märkige kuni kolm kõige olulisemat põhjust nende tähtsuse järjekorras.)

- a) Ei oleks muidu majanduslikult toime tulnud
- b) Hirm kaotada senine töökoht
- c) Soov ennast teostada
- d) Soov elatustaset tõsta
- e) Soov omandada üldist töökogemust
- f) Soov saada erialast töökogemust
- g) Tehti hea pakkumine
- h) Oli piisavalt vaba aega
- i) Töötasin enne õpinguid, õppimine oli lisategevus
- j) Töötamine (sh tegevteenistuses olek) oli kohustuslik õpingute osa
- k) Muu (palun täpsustage)

14. Kuivõrd olid õpinguteaegne töö ja õpitav eriala seotud?

- a) Väga lähedalt
- b) Suurel määral
- c) Vähesel määral
- d) Ei olnud üldse seotud

15. Kas saite õpingute ajal õppetoetust?

- a) Jah, sain põhitoetust
- b) Jah, sain eritoetust
- c) Ei

16. Kas õppetoetuse saamine mõjutas Teie õpinguteaegset töötamist?

- a) Ei mõjutanud töötamist
- b) Vähendasin tänu õppetoetusele/stipendiumile oma töökoormust
- c) Lõpetasin tänu õppetoetusele/stipendiumile töötamise
- d) Muu (palun täpsustage)

Teema 3. Praktika, kutseksam, välismaal õppimine

Palun vastake küsimustele 2015.-2016. aastal kutsekoolis lõpetatud õpingute kohta.

17. Kuidas Te praktikakoha leidsite?

Kui läbisite mitu praktikat, siis palun vastake oma kõige pikema praktikaperioodi kohta.

- a) Kool leidis mulle praktikakoha
- b) Leidsin praktikakoha ise, tutvuste kaudu
- c) Leidsin praktikakoha ise, võttes ühendust tööandjatega
- d) Sooritasin praktika oma tööandja juures
- e) Muu:

.....

- f) Ei läbinud praktikat

18. Allpool on esitatud mõned väited Teie pikima praktikaperioodi kohta. Mil määral Te nendega nõustute?

		Täiesti nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei ole nõus	Ei ole üldse nõus
1	Sain praktika käigus rakendada palju koolis õpitut					
2	Praktikakorraldus oli minu jaoks sobiv					
3	Olen rahul juhendamisega praktikakohas					
4	Praktikast oli hiljem palju kasu töökoha leidmisel					
5	Kool tundis huvi minu käekäigu vastu praktikakohas					
6	Praktikast oli palju abi tööoskuste omandamisel					
7	Praktikakohas oldi minuga rahul					

19. Kas ja mida võiks Teie arvates praktikakorralduses muuta?

.....

20. Kas olete sooritanud kutseksami?

- a) Jah, sooritasin kutseksami kooli lõpueksamina
- b) Jah, sooritasin kutseksami pärast kooli lõpetamist
- c) Jah, kuid kutseksam ebaõnnestus
- d) Ei, ma ei ole kutseksamil käinud

21. Kui oluliseks hindate kutsetunnistuse vajalikkust tööturul hakkamasaamiseks?

- a) Väga oluline
- b) Pigem oluline
- c) Nii ja naa
- d) Pigem ebaoluline
- e) Ei ole üldse oluline

22. Soovi korral põhjendage palun oma vastust

.....

23. Kas viibisite oma õpingute või praktikaga seoses välisriigis?

- a) Jah, viibisin välisriigis kuni 1 kuu
- b) Jah, viibisin välisriigis enam kui 1 kuu
- c) Ei viibinud välisriigis

24. Palun hinnake, kui kasulik oli õpi- või praktikakogemus välisriigis Teie eriala omandamisel.

- a) Väga kasulik
- b) Pigem kasulik
- c) Nii ja naa
- d) Pigem ei olnud kasulik
- e) Ei olnud üldse kasulik

24.a Millist kasu saite välisriigis õppimisest?

(Võimalik valida mitu vastusevarianti.)

- a) Paranesid erialased teadmised ja oskused
- b) Paranes keeleoskus
- c) Sain uusi kontakte
- d) Oli silmaringi laiendav kogemus
- e) Muu (palun täpsustage)

Teema 4. Lõpetamisjärgne tegevus

25. Milline loetletud vastusevariantidest kirjeldab Teie praegust tegevust kõige paremini?

Õppimise all peetakse antud küsimuses silmas nt osalemist tasemeõppes (mitte õpet töökohal).

- a) Töötan (sh ettevõtlusega tegelemine)
- b) Õpin
- c) Töötan ja õpin
- d) Ei tööta ega õpi
- e) Olen lapsega kodus / ajateenistuses
- f) Muu (palun täpsustage)

26. Kas kavatsete lähitulevikus õpinguid alustada?

Lähituleviku all mõeldakse järgnevat 1-2 aastat.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Ei oska öelda

27. Millisel õppetasemel ja erialal soovite lähitulevikus õpinguid alustada?

- a) Kutseharidus: sarnasel erialal
- b) Kutseharidus: mõnel muul erialal
- c) Kõrgharidus: sarnasel erialal
- d) Kõrgharidus: mõnel muul erialal
- e) Muu, sh täiendusõpe (palun täpsustage)

28. Palun märkige, kuivõrd olulised on Teie jaoks õpingute uuesti alustamisel alltoodud tegurid. Palun hinnake kõiki toodud väiteid.

		Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Pole üldse oluline	Ei oska öelda
1	Soov ennast täiendada					
2	Soov saada kõrgemat palka					
3	Soov saada parem töökoht					
4	Soov kindlustada oma praegune töökoht					
5	Soov omandada võimalikult kõrge haridustase					
6	Soov omandada uus eriala/kutse (erialavahetus)					
7	Ei ole leidnud sobivat tööd					
8	Muu (palun täpsustage)					

29. Millisel õppetasemel ja erialal Te praegu õpite?

- a) Kutseharidus: sarnasel erialal
- b) Kutseharidus: mõnel muul erialal
- c) Kõrgharidus: sarnasel erialal
- d) Kõrgharidus: mõnel muul erialal
- e) Täiendusõpe (nt lühikursused, keeleõpe vms)

30. Palun märkige, kuivõrd olulised olid Teie jaoks õpingute alustamisel alltoodud tegurid? Palun hinnake kõiki toodud tegureid.

		Väga oluline	Oluline	Vähe-oluline	Pole üldse oluline	Ei oska öelda
1	Soov ennast täiendada					
2	Soov saada kõrgemat palka					
3	Soov saada parem töökoht					
4	Soov kindlustada oma praegune töökoht					
5	Soov omandada võimalikult kõrge haridustase					
6	Soov omandada uus eriala/kutse (erialavahetus)					
7	Ei ole leidnud sobivat tööd					
8	Muu (palun täpsustage)*					

31. Milline on Teie praegune peamine sissetulekuallikas? Võimalik on märkida mitu Teie jaoks sobivat vastusevarianti.

- a) Töötasu
- b) Ettevõtjatulu, dividendid, intressid
- c) Toetused, abirahad (lastetoetus, sotsiaaltoetus, toimetulekutoetus), alimendid, pension, stipendiumid
- d) Õppelaen ja/või muud laenud
- e) Abikaasa/elukaaslase sissetulek, vanemate sissetulek, teiste sugulaste toetus
- f) Säästud, vara müük, renditulu
- g) Muud sissetulekud

Teema 5. Töötamine

Juhul kui töötate rohkem kui ühel ametikohal, palume Teil vastata järgmistele küsimustele, pidades silmas oma praegust põhitööd.

32. Kuivõrd on Teie põhitöö seotud omandatud erialaga?

- a) Väga lähedaselt seotud
- b) Suurel määral seotud
- c) Vähesel määral seotud
- d) Ei ole seotud

33. Palun hinnake, mis põhjusel töötate töökohal, mis ei ole üldse või on vähesel määral seotud Teie omandatud erialaga.

Palun hinnake kõiki toodud väiteid.

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
1	Ei ole olnud erialase töö pakkumisi					
2	Ei ole olnud erialase töö pakkumisi minu elukohas					
3	Mind pole erialasele tööle võetud vähese töökogemuse tõttu					
4	Mind pole erialasele tööle võetud mõnel muul põhjusel kui vähene töökogemus					
5	Ei ole soovinud sellel erialal tööle asuda					
6	Praegune töö on huvitavam					
7	Palk ja muud töötingimused on paremad					
8	Töötasin sellel kohal juba kutsekooli ajal					
9	Muu (palun täpsustage)					

34. Kui kaua kulus Teil pärast kutsehariduse omandamist aega töö leidmiseks?

- a) Töötasin juba õpingute ajal
- b) Kuni 2 kuud
- c) 2-6 kuud
- d) 7-11 kuud
- e) 1 aasta või kauem

35. Millist haridustaset eeldab Teie praegune amet?

- a) Põhiharidus
- b) Üldkeskharidus
- c) Kutseharidus ilma keskhariduseta
- d) Kutseharidus koos keskharidusega
- e) Kõrgharidus
- f) Haridustase pole sellel töökohal oluline
- g) Ei oska öelda

36. Milline on Teie praegune töökoormus?
- Täistööaeg (40 tundi nädalas)
 - Osaline tööaeg
 - Muu (palun täpsustage)
37. Palun märkige, milline on Teie (keskmise) nädala töökoormus tundides:

38. Mis põhjusel Te töötate osalise koormusega?
- Omal soovil
 - Tööandja ei võimalda töötada täiskoormusega, kuigi ise sooviksin
 - Muu (palun täpsustage)
39. Järgmisena palume Teil vastata oma keskmise brutotöötasu kohta. Palun märkige, kas soovite vastata tunnitasu või kuutasu kohta.
- Soovin vastata tunnitasu kohta
 - Soovin vastata kuutasu kohta
40. Palun sisestage oma põhitöö keskmine brutotöötasu kuus.

41. Palun valige oma põhitöö keskmine brutotöötasu kuus.
- Kuni 470 €
 - 471 - 650 €
 - 651 - 800 €
 - 801 - 1000 €
 - 1001 - 1200 €
 - 1201 - 1450 €
 - 1451 - 1800 €
 - üle 1800 €
 - ei soovi vastata
42. Palun sisestage oma põhitöö keskmine brutotöötasu tunnis.

43. Palun valige oma põhitöö keskmine brutotöötasu tunnis.
- Kuni 3 €
 - 3,1 - 4 €
 - 4,1 - 5 €
 - 5,1 - 6 €
 - 6,1 - 8 €
 - 8 - 10 €
 - üle 10 €
 - ei soovi vastata
44. Kas Teie palk tõusis pärast viimaste õpingute lõpetamist?
 Võimalik valida mitu vastusevarianti.
- Jah, tänu omandatud kõrgemale haridustasemele
 - Jah, tänu omandatud erialale
 - Jah, tänu omandatud kutsekvalifikatsioonile
 - Jah, tänu töökoha vahetamisele
 - Jah, tänu ametialasele karjäärile samas asutuses
 - Jah, tänu töökoormuse suurendamisele
 - Jah, kuid palgatõus ei olnud seotud õpingute lõpetamisega
 - Jah, muu põhjus (palun täpsustage)
 - Ei

45. Kus asub Teie töökoht?

- a) Harjumaa (v.a Tallinn)
- b) Tallinn
- c) Hiiumaa
- d) Ida-Virumaa (v.a Narva)
- e) Narva
- f) Jõgevamaa
- g) Järvamaa
- h) Läänemaa
- i) Lääne-Virumaa
- j) Põlvamaa
- k) Pärnumaa (v.a Pärnu)
- l) Pärnu linn
- m) Raplamaa
- n) Saaremaa
- o) Tartumaa (v.a Tartu linn)
- p) Tartu linn
- q) Valgamaa
- r) Viljandimaa
- s) Võrumaa
- t) Välismaal, palun täpsustage riik

46. Mil määral nõustute, et järgmised tegurid aitasid oluliselt kaasa Teie praeguse töökoha leidmisele:
 „Nõustun täiesti“ antud väitega tähendab, et see tegur aitas oluliselt kaasa töökoha leidmisele; „Ei nõustu üldse“ tähendab, et see tegur polnud töökoha leidmisel üldse tähtis.

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
1	Koolis saadud erialased teadmised					
2	Koolis saadud praktilised oskused					
3	Omandatud haridustase					
4	Lõputöö teema					
5	Õppealased saavutused					
6	Läbitud täienduskoolitused					
7	Kutsekooli maine					
8	Sama tööandja juures läbitud praktika					
9	Mõne teise tööandja juures läbitud praktika					
10	Minu isikuomadused					
11	Tutvused (sugulaste, sõprade abi või soovitus)					
12	Kutsetunnistuse olemasolu					
13	Eelnev töökogemus samas valdkonnas					
14	Välismaal õppimine või töötamine					
15	Eesti keele oskus					
16	Inglise keele oskus					
17	Vene keele oskus					
18	Teiste võõrkeelte oskus					
19	Karjääriteenused (nt karjäärinõustamine, tööturuga seonduvad seminarid, töölaad, infovahendamine)					
20	Muu (palun täpsustage)					

47. Kas töötate lisaks oma põhitööle ka mõnel muul töökohal või tegelete ettevõtlusega?

- a) Ei
- b) Jah, töötan lisaks põhitööle (muul) palgatööl
- c) Jah, tegelen lisaks põhitööle ettevõtlusega

Teema 6. Kutsekooliõpingud ja hinnang õpingutele

Palun vastake küsimustele 2015.-2016. aastal kutsekoolis lõpetatud õpingute kohta

48. Palun märkige, kuivõrd nõustute järgmiste väidetega oma viimati läbitud õppekava/eriala kohta?

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei oska öelda
A	Õpinguid alustades teadsin õppekava eesmärgid ja õpiväljundeid					
B	Läbitud õpe oli vastavuses minu ootustega					
C	Kasutan oma töös väga sageli õpingute käigus omandatud oskusi ja teadmisi					
D	Õppekava sisaldas piisavalt praktikat					

49. Palun hinnake, mil määral mõjutasid järgmised tegurid Teie õpinguid? (1 - ei mõjutanud üldse, 5 - mõjutas väga palju)

A	Raskused mõnes õppeaines	
B	Konfliktid õpetajatega	
C	Konfliktid kaasõpilastega	
D	Majanduslikud probleemid, mis takistasid õpinguid	
E	Terviseprobleemid, mis takistasid õpinguid	
F	Transpordiprobleemid, mis takistasid kooliskäimist	
G	Õpingute ühildamine töö- või pereeluga	
H	Majutusprobleemid, mis takistasid kooliskäimist	
I	Muu	

50. Kas Te saite probleemide lahendamiseks kutsekoolist tuge (rühmajuhid, karjääri- ja õppekorraldusnõustajad, sekretärid, psühholoogid jt)?

- Jah, sain piisavalt tuge
- Ei saanud piisavalt tuge
- Ei küsinud või ei vajanud sellist tuge
- Ei olnud sellistest võimalustest teadlik

51. Kas taotlesite õppekava läbimisel varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA)?

- Taotlesin ja arvestati õppekava täitmisel
- Taotlesin, kuid ei arvestatud õppekava täitmisel
- Ei, sest ei olnud õppekavaga sobivaid varasemaid õpinguid ega töökogemust
- Ei, sest taotlemise protsess oli liiga keerukas
- Ei, sest soovisin oma teadmisi värskendada
- Ei olnud sellisest võimalusest teadlik
- Muu põhjus (palun täpsustage)

52. Allpool on toodud rida pädevusi (teadmised, oskused ja hoiakud). Palun hinnake 5-pallisel skaalal, milline on Teie pädevus nimetatud valdkondades?

Pädevused		Enesehinnang oma pädevusele
5 - väga tugev, 4 - pigem tugev, 3 - nii ja naa, 2 - pigem nõrk, 1 - väga nõrk		
1	Erialased teadmised [Kommentaari lahtrisse („i“) siin ja edaspidi selles küsimuses, kursoriga i ehk informatsiooni märgile minemisel kuvatav lisainformatsioon]: Tean ja tunnen erialast sõnavara, põhimõtteid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid.	
2	Erialased oskused Oskus kasutada ja rakendada erialaseid teadmisi; saan aru oma töö põhiprotsessidest.	
3	Analüüsi- ja tõlgendusoskus Oskus näha tervikpilti; kasutada mitmekülgset teavet; tugineda tõenditele ja faktidele.	
4	Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet Oskus leida tööks vajalikku informatsiooni; koguda ja töödelda teavet; hinnata teabe usaldusväärsust ja tõesust.	
5	Funktsionaalne lugemisoskus Oskus lugeda ja mõista erinevaid tekste ja juhendeid.	
6	Probleemide lahendamise oskus Oskus lahendada erialaseid probleeme, kasutada probleemide lahendamisel erinevaid viise.	
7	Matemaatiline kirjaoskus Arvulise või statistilise info mõistmine, oskus kasutada matemaatilisi teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades.	
8	Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid (sh arvutiprogramme) Oskus kasutada tööks vajalikke vahendeid, seadmeid ja rakendusi; võtan vajadusel omaks uued tehnoloogiad ja meetodid.	
9	Käelised oskused Praktiliste oskuste olemasolu; oskus asju luua, koostada, ehitada, kokku panna, oskus käsitseda töövahendeid või seadmeid.	
10	Suhtlusoskus Oskus väljendada ennast erinevates olukordades nii suuliselt kui kirjalikult; sõnastada ja väljendada oma argumente veenvalt; oskus pidada läbirääkimisi ja ennast kehtestada.	
11	Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada, sh nii kirjalikult kui suuliselt	
12	Õppimise ja enesearendamise oskus Avatus enesearendamiseks; otsin ja kasutan erinevaid õppimisvõimalusi; õpin ja täiendan end iseseisvalt.	
13	Planeerimis- ja organiseerimisoskus Oskus seada endale eesmärgi ja tähtaegu; leida vahendeid ja võimalusi eesmärgi ellu viimiseks.	
14	Iseseisvus ja vastutus töötamisel Oskus määratleda enda tööülesandeid, -meetodeid ja -kiirust ilma juhendaja või vahetu juhiga konsulteerimata; vastutada oma tööülesannete täitmise eest.	
15	Tulemustele orienteeritus Oskus süsteemselt, organiseeritult ja tõhusalt töötada; oskus enda töö tulemusi hinnata.	
16	Oskus toime tulla pingega ja tagasilöökidega Oskus taluda pinget ja stressi; tulla toime ebaõnnestumiste ja kriitikaga.	
17	Juhtimise ja juhendamise oskus	

	Oskus suunata ja teavitada, kontrollida ja arendada protsesse ja teiste inimeste töösooritust; oskus näha teiste inimeste arenguvajadusi, selgitada ja õpetada teisi arusaadavalt ja mõtestatult; innustada juhendatavat.	
18	Algatusvõime ja ettevõtlikkus Oskus väljendada oma ideid ja kasutada erinevaid vahendeid ideede teostamiseks.	
19	Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte Oskus planeerida ja juhtida projekte; oskus koostada ja korras hoida projekti dokumentatsiooni, kontrollida projekti käiku.	
20	Koostöö/meeskonnatöö oskus Oskus teha teistega koostööd; arvestada teiste meeskonnaliikmetega; oskus käituda mitmekesistes meeskondades.	
21	Oskus tegutseda turvaliselt Tean, kuidas teha oma tööd enda ja teiste jaoks turvaliselt ning tulla toime ohuolukordades	

53. Nimetage palun, millised on viis kõige olulisemat pädevust või oskust teie praegusel ametikohal?

- a) Erialased teadmised
- b) Erialased oskused
- c) Analüüsi- ja tõlgendusoskus
- d) Oskus hallata informatsiooni ja oskusteavet
- e) Funktsionaalne lugemisoskus
- f) Probleemide lahendamise oskus
- g) Matemaatiline kirjaoskus
- h) Oskus kasutada tehnoloogilisi vahendeid
- i) Käelised oskused
- j) Suhtlusoskus
- k) Võimekus end erialaselt võõrkeeles väljendada
- l) Õppimise ja enesearendamise oskus
- m) Planeerimis- ja organiseerimisoskus
- n) Iseseisvus ja vastutus töötamisel
- o) Tulemustele orienteeritus
- p) Oskus toime tulla pinge ja tagasilöökidega
- q) Juhtimise ja juhendamise oskus
- r) Algatusvõime ja ettevõtlikkus
- s) Oskus koostada ja juhtida erialaseid projekte
- t) Koostöö/meeskonnatöö oskus
- u) Oskus tegutseda turvaliselt

54. Palun hinnake, mil määral aitasid kutsekooli õpingud kaasa järgmiste pädevuste kujunemisele?

		Nõustu n täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnat a
1	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased teadmised Tean ja tunnen erialast sõnavara, põhimõtteid, protsesse, tehnikaid, materjale, töövahendeid ja seadmeid.					
2	Õpingud andsid mulle põhjalikud erialased oskused Oskus kasutada ja rakendada erialaseid teadmisi; saan aru oma töö põhiprotsessidest.					
3	Õpingud arendasid minus sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust Oskus väljendada ennast erinevates olukordades nii suuliselt kui kirjalikult; sõnastada ja väljendada oma argumente veenvalt; oskus teha teistega koostööd; oskus pidada läbirääkimisi ja ennast kehtestada; oskus seada endale eesmärgi ja tähtaegu; leida vahendeid ja võimalusi eesmärgi ellu viimiseks.					
4	Õpingud arendasid minus ettevõtlusoskusi ning iseseisvust ja vastutust töötamisel Oskus väljendada oma ideid ja kasutada erinevaid vahendeid ideede teostamiseks; oskus määratleda enda tööülesandeid, -meetodeid ja -kiirust ilma juhendaja või vahetu juhiga konsulteerimata; vastutada oma tööülesannete täitmise eest.					

55. Mil määral nõustute väidetega, mis puudutavad Teie rahulolu läbitud õpingutega ja oma praeguse tööga?

		Nõustun täiesti	Pigem nõustun	Pigem ei nõustu	Ei nõustu üldse	Ei saa hinnata
1	Olen rahul oma õppekava/eriala valikuga					
2	Olen rahul kutsekooli valikuga					
3	Soovitsin seda kutsekooli ka teistele					
4	Olen omandatud kutseharidusega üldiselt rahul					
5	Olen rahul läbitud õppekavaga (ülesehitus, valikuvõimalused jm)					
6	Olen rahul praktikavõimalustega					
7	Olen rahul õpetajate ja õpetamise tasemega					
8	Olen rahul õppetöö korraldusega					
9	Olen rahul õppetöö füüsilise keskkonnaga					
10	Olen rahul kutsekooli pakutud nõustamisteenustega					
11	Olen oma praeguse tööga rahul					
12	Olen uhke, et olen selle kutsekooli vilistlane					
13	Minu kutsekoolil on tööandjate seas hea maine					
14	Tulen oma praeguses töökohas tööalaselt hästi toime					
15	Tunnen end tööturul konkurentsivõimelisena					
16	Olen oma eluga rahul					

56. Soovi korral palun kommenteerige oma vastuseid eelnevale küsimusele.

.....

57. Lõpetuseks. Millega jäite kooli ja õpingute juures kõige rohkem rahule ning mis oli kõige suuremaks puuduseks? Milliseid kommentaare/ettepanekuid on Teil antud kutsekoolis ja erialal läbitud õpingute kohta?

.....

Teema 7. Taustaküsimused

58. Olen...

- a) Mees
- b) Naine

59. Minu vanus on ... aastat.

60. Kas Teil on mõni pikaajaline haigus või terviseprobleem, mille tõttu Teie igapäevased tegevused on piiratud?

- 1. Ei
- 2. Jah